

Handbok Tobakslagen

Statens
folkhälsoinstitut

1. Förord	3
2. Bakgrund	5
3. Tobakslagens omfattning	12
4. Rökfria miljöer	13
5. Märkning	24
6. Försäljning	29
7. Marknadsföring	37
8. Produktkontroll	40
9. Tillsyn	43
10. Överklagande	63
11. Ansvarsbestämmelser	64
12. Bilaga 1. Tobakslag (1993:581)	65
13. Bilaga 2. Tobaksförordning (2001:312)	79
14. Bilaga 3. FHIFS 2001:2	81
15. Bilaga 4. FHIFS 2002:4	85
16. Bilaga 5. Direktiv 2001/37/EG	87
17. Bilaga 6. WHO:s ramkonvention om tobakskontroll	97
18. Bilaga 7. The Tobacco Act (1993:581)	125
19.	
20.	

© STATENS FOLKHÄLSOINSTITUT, ÖSTERSUND 2009
ISSN: 1651-8624
ISBN: 978-91-7257-603-2
REDAKTÖR: KARIN MOLANDER GREGORY
KONTAKT: TOBAKSTILLSYN@FHI.SE
GRAFISK PRODUKTION: AB TYPOFORM
TRYCK: RYDHEIMS, JÖNKÖPING 2009

Förord

En väl fungerande tillsynsverksamhet är en hörnsten i det tobaksförebyggande arbetet.

Handbok Tobakslagen är avsedd främst för handläggare som arbetar med tillsyn i enlighet med tobakslagen (1993:581) på kommun- och länsstyrelsenivå. Ambitionen är främst att med hjälp av tolkningar av tobakslagen och referat ur propositioner och rättsfall ge handläggare praktisk hjälp i sitt arbete, men även att ge vägledning till andra som kommer i kontakt med frågor kring lagens tillämpning.

De delar i denna handbok som berör märkning och produktkontroll vänder sig till tillverkare och importörer av tobaksvaror. Statens folkhälsoinstitut har bl.a. utfärdat föreskrifter till tobakslagens bestämmelser om märkning och produktkontroll av tobaksvaror. Dessa finns publicerade i myndighetens författningssamling (FHIFS).

Många kommentarer är hämtade från Socialstyrelsens skrift, Tobakslagen i praktiken, (SoS-rapport 1998:16) och är inarbetade i denna handbok med vissa ändringar. Även tidigare PM av Statens folkhälsoinstitut är inarbetade i denna handbok med vissa ändringar. Andra kommentarer är helt nya. Institutets avsikt är att löpande arbeta in nya kommentarer, rättsfall, föreskrifter, allmänna råd och PM i handboken så att information om hur bestämmelserna i tobakslagen (1993:581) tolkas och tillämpas, kontinuerligt kompletteras och uppdateras.

I framtagandet av Handbok Tobakslagen har utredningsledare Paul Nordgren, enhetschef Mikael Bentzer och tobakspolitisk expert Margaretha Haglund deltagit. Ansvarig utredare är Karin Molander Gregory.

Handbok Tobakslagen publicerades för första gången den 8 maj 2008 på Statens folkhälsoinstituts webbplats under ledning av Gunnar Ågren. Den första utgåvan av den tryckta versionen av handboken utkommer sommaren 2009 vilket har föranlett en varsam uppdatering av handboken. Institutets avsikt är att årligen ge ut en tryckt version av handboken för att underlätta bl.a. det praktiska tillsynsarbetet i fält. För att få tillgång till de senaste uppdateringarna måste läsaren alltid konsultera webbversionen.

Innan Handbok Tobakslagen publicerades på institutets webbplats var handboken ute på remiss för synpunkter till samtliga länsstyrelser tillsynsansvariga samt till avdelningen för tillsyns referensgrupp. Även tillsynsansvariga i Stockholm, Malmö och Göteborgs stad har deltagit i en kommunal referensgrupp kring kapitlet Tillsynsverksamhet och sanktionsmöjligheter. I arbetet ingick även samråd med andra berörda myndigheter bl.a. Konsumentverket, Skatteverket, Arbetsmiljöverket,

Läkemedelsverket, Livsmedelsverket, Tullverket och Polisen. Värdefulla synpunkter har bl.a. lämnats av Mathias Jansson, Annika Johansson, Matz Larsson, Åsa Lundquist, Maria Svelander, Stefan Persson, Emma Roos, Cecilia Birgersson, Ola Assarsson och Birgitta Holm Statens folkhälsoinstitut, Mattias Grundström Konsumentverket, Åsa Lundgren, Jan-Åke Larsson Skatteverket, Torsten Heinberg Arbetsmiljöverket, Anna Önell Livsmedelsverket, Tor Gråberg Läkemedelsverket, Claes-Göran Hedström Tullverket, Advokat Christina Cederskär, Ingvor Bjugård, Christin N. Granberg, Staffan Wikell Sveriges Kommuner och Landsting, Börje Karlsson Länsstyrelsen i Västra Götaland, Håkan Johansson Länsstyrelsen i Skåne län, Claes-Göran Ohlsson Länsstyrelsen i Stockholms län, Maria Sjöberg Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Gösta Näs Länsstyrelsen i Jämtlands län, Marie-Louise Svensson Länsstyrelsen i Blekinge län, Lars-Erik Lundberg Länsstyrelsen i Uppsala län, Marie-Louise Ohlander Länsstyrelsen i Västmanlands län, Ingemar Savonen Länsstyrelsen i Örebro län, Katarzyna Musial Länsstyrelsen i Kronobergs län, Lars-Eric Antonsson Länsstyrelsen i Södermanlands län, Jörgen Sperens Länsstyrelsen i Jönköpings län, Peter Blomsterberg Länsstyrelsen i Östergötlands län, Ulf Linnerhed Länsstyrelsen i Gotlands län, Pelle Björklund Länsstyrelsen i Dalarnas län, Anders Langemark Länsstyrelsen i Hallands län, Matias Kivistö Länsstyrelsen i Värmlands län, Erik Sandell Länsstyrelsen i Kalmar län, Elisabeth Källdén Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Mats Lövgren Länsstyrelsen i Västerbottens län, Sven Mikko Länsstyrelsen i Norrbottens län, Alf Klingvall Stockholms stad, Thomas Christensson Malmö stad och Tina Norén Lallo Göteborgs stad.

Ett stort tack till alla som efterfrågat handboken och ställt många kloka frågor.

Östersund den 23 juni 2009

Sarah Wamala
Generaldirektör

Bakgrund

För att få en bakgrund till tobakslagen och det förebyggande arbetet kring tobaksbruk följer ett antal kapitel som ger vidare hänvisningar inom området:

- Hälsorisker
- Förebyggande arbete
- Central tobakstillsyn
- Historik – Tobakslagen (1993:581)
- Internationellt arbete
- Myndigheter

Hälsorisker

Tobakslagen är en skyddslagstiftning. Världshälsoorganisationen (WHO) beräknar att rökningen globalt i dag orsakar 5,4 miljoner dödsfall per år (2008). Ju tidigare i livet man börjar använda tobak, desto större är risken både att bli starkt beroende och att drabbas av sjukdom senare i livet.

Antalet rökningrelaterade dödsfall i Sverige som gäller diagnoserna hjärt-kärlsjukdom, lungcancer och KOL beräknades 2001 vara ca 6 400 per år, vilket är en lågt räknad siffra (Statens folkhälsoinstituts Rapport R, Tobak och avvänjning, 2004:29 s. 11).

För mer information om hälsorisker med tobaksbruk kontakta Statens folkhälsoinstituts avdelning för drogprevention eller se Världshälsoorganisationens webbplats www.who.int/topics/tobacco/en, vår webbplats www.fhi.se, eller webbplatsen www.tobaksfakta.se.

Förebyggande arbete

Det nationella arbetet med tobak vilar i enlighet med internationella rekommendationer på fyra grundpelare (Statens folkhälsoinstituts Rapport R 2005:60, Målområde 11, Minskat bruk av tobak s. 18):

- lagstiftning och andra regleringsåtgärder (inklusive prispolitik) samt information om och tillsyn av reglerna
- opinionsbildning och kunskapsspridning som stöder och förklarar tobakspolitiken
- information och utbildning om tobak som ett reguljärt inslag i många verksamheter, till exempel inom skol- och utbildningsväsendet samt hälso- och sjukvården
- tillgång till tobaksavvänjning och läkemedel för avvänjning.

Elva folkhälsomål

Statens folkhälsoinstitut arbetar utifrån elva folkhälsomål som innehåller mål för en god hälsa för hela befolkningen. Målområde elva handlar bl.a. om ett minskat bruk av tobak och till det har folkhälsokommitten och institutet formulerat fyra tobaksförebyggande delmål:

- En tobaksfri livsstart till 2014
- En halvering till 2014 av antalet ungdomar under 18 år som börjar röka eller snusa.
- En halvering till 2014 av andelen rökare bland de grupper som röker mest.
- Ingen ska ofrivilligt utsättas för rök i sin omgivning.

För information kring Statens folkhälsoinstituts förebyggande tobaksarbete (förutom tillsyn) kontakta avdelningen för drogprevention.

Central tobakstillsyn

Statens folkhälsoinstitut svarar för central tillsyn enligt både alkohollagen och tobakslagen. Dessa lagar, liksom tillsynen över att de tillämpas och efterlevs, utgör en viktig del av den nationella folkhälsopolitiken.

Det övergripande målet för den svenska tobakspolitiken är att motverka tobaksbrukets skadeverkningar. Genom lagstiftning, information och stöd till ett allsidigt tobakspreventivt arbete vill staten förhindra tobaksdebut bland barn och ungdom, underlätta tobaksavvänjning och skydda mot skador av passiv rökning.

Statens folkhälsoinstitut är central tillsynsmyndighet när det gäller vissa bestämmelser i tobakslagen, bl.a. bestämmelserna om rökfria miljöer och försäljning av tobak där bl.a. åldersgränsen ingår.

Statens folkhälsoinstitut utövar vidare central tillsyn i fråga om produktkontroll, varningstexter m.m. för tobaksvaror.

Arbetsuppgifterna omfattar i första hand att

- ge ut föreskrifter och allmänna råd
- följa rättstillämpningen
- bistå med rådgivning, information och utbildning till stöd för tillsynsansvariga på regional och lokal nivå.

För mer information om andra myndigheters ansvarsområden i olika tobaksrelaterade frågor, se vidare kapitlet Myndigheter.

Mer information om verksamheten på avdelningen för tillsyn vid Statens folkhälsoinstitut hittar du på vår webbplats www.fhi.se.

Historik – Tobakslagen (1993:581)

Första gången som speciella statliga medel avsattes i Sverige till information om de hälsorisker som tobaksbruket innebär, var 1964. På 1970-talet infördes viss lagstiftning om varningstexter och innehållsdeklaration på tobaksvaror samt om begränsning av tobaksreklam.

Regeringen tillsatte i maj 1988 Tobaksutredningen, som lämnade sitt betänkande Tobakslag (SOU 1990:29) i mars 1990. Betänkandet låg till grund för prop. 1992/93:185 om tobakslag. Lagförslaget innehöll i första hand regler om en rökfri arbetsmiljö i vissa lokaler och andra utrymmen. Dessutom flyttades äldre bestämmelser om varningstexter, innehållsdeklaration och marknadsföring av tobaksvaror över till den nya lagen. Riksdagen antog propositionen men begärde samtidigt skärpningar på vissa punkter, bl.a. föreslog riksdagen regler för rökfria skolgårdar och rätt till en rökfri arbetsmiljö. Tobakslagen (1993:581) trädde i kraft (utan begärda kompletteringar) den 1 juli 1993.

Regeringen återkom i prop. 1993/94:98 Vissa ändringar i tobakslagen (1993:581) med de tidigare begärda förslagen om rökfria skolgårdar och rätt till en rökfri arbetsmiljö. Propositionen innehöll också förslag om förbud mot tobaksannonser. Lagförslaget antogs av riksdagen och trädde i kraft den 1 juli 1994.

Även en åldersgräns för inköp av tobak har därefter införts i lagen. Socialdepartementet utarbetade i november 1995 ett förslag till åldersgräns vid tobaksköp (Ds 1995:66). Förslaget låg till grund för regeringens prop. 1995/96:228 Åldersgräns vid tobaksköp, om att införa en 18-årsgräns vid köp av tobak. Riksdagen antog förslaget och förbud mot att sälja tobak till ungdomar under 18 år infördes från den 1 januari 1997. Regeringen konstaterade emellertid att det fanns brister i efterlevnaden av den nya lagen och föreslog i prop. 2001/02:64 Vissa tobaksfrågor, åtgärder för att förstärka tillsynen. En anmälningsskyldighet för den som säljer tobaksvaror till konsumenter i näringsverksamhet infördes, samtidigt som kommunernas möjligheter att bedriva aktiv tillsyn förbättrades genom att de fick rätt att ta ut en avgift för denna tillsyn. Lagförslagen antogs av riksdagen och trädde i kraft den 1 juli 2002.

I prop. 2001/02:64 Vissa tobaksfrågor, kom även förslag om att införa rökfria områden på restauranger med färre än 50 sittplatser (tidigare regler hade endast gällt större restauranger). I samma proposition kom även förslag om förbud mot så kallad indirekt tobaksreklam. Lagförslagen antogs av riksdagen och trädde i kraft den 1 januari 2003.

Förändringar i tobakslagen (1993:581) har även gjorts för att genomföra Europaparlamentet och rådets direktiv 2001/37/EG om tobak. Det skedde genom prop. 2001/02:162 Märkningsdirektivet om tobaksvaror, som behandlade närmandet av medlemsländernas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror. Förslagen gällde främst skärpta bestämmelser om varningstexter och om högsta tillåtna halter av vissa beståndsdelar i cigaretttrök samt nya regler

om rapportering av ingredienser. I propositionen fanns även förslag om förbud mot marknadsföring som ger intrycket att en viss tobaksvara är mindre skadlig än andra, och regler för smuggling. De föreslagna ändringarna antogs av riksdagen och trädde i kraft den 30 september 2002 (varningstexter, identifikation, ingredienser och inrapportering av uppgifter). Den 30 september 2003 infördes förbud mot marknadsföring av ”light”-cigaretter och motsvarande och den 1 januari 2005 trädde lag 2000:1225 om straff för smuggling i kraft.

Världshälsoorganisationens (WHO) världshälsoförsamling antog den 21 maj 2003 en ramkonvention om tobakskontroll. Konventionen har undertecknats av EU:s medlemsstater, däribland Sverige (17 juni 2003). Konventionen ger stöd till enskilda länder att utveckla sin nationella lagstiftning och politik och är en regelsamling för de områden som påverkar tobakskonsumtionen. Ramkonventionen anger en minimistandard vilket gör det möjligt för enskilda länder att införa en strängare lagstiftning. I prop. 2004/05:118 Tobakskontroll – genomförande av WHO:s ramkonvention om tobakskontroll m.m. föreslogs ett genomförande av tre internationella dokument:

1. WHO:s ramkonvention om tobakskontroll.
2. Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/33/EG av den 26 maj 2003 om en tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om reklam för och sponsring till förmån för tobaksvaror.
3. Ministerrådets rekommendation 2003/54/EG av den 2 december 2002 om förebyggande av rökning och om initiativ för en effektiv tobakskontroll.

I prop. 2004/05:118 ingick bland annat ett förslag om att varje försäljningsställe för tobaksvaror ska ha ett egentillsynsprogram och att det ska finnas tydliga och synbara skyltar där åldersgränsen förklaras. Det ingick även förslag om att det ska gå att kontrollera mottagarens ålder oavsett försäljningsform dvs. även vid automatförsäljning, försäljning via internet och postorder. I propositionen fanns även förslag om att förbjuda styckeförsäljning av cigaretter samt att varje cigarettförpackning måste innehålla minst 19 cigaretter. Förslaget innebar också att förbudet mot att tillhandahålla tobaksvaror som saknar antingen varningstext eller innehållsdeklaration, alternativt där deklarationen är uppenbart oriktig, kompletterades med en straffsanktion vid olovlig tobaksförsäljning. Propositionen innehöll därutöver förslag om en förstärkt reglering av marknadsföringen av tobaksvaror: en utvidgning av förbudet mot kommersiella annonser, förbud mot utomhusreklam, förbud mot sponsring samt en skyldighet för tillverkare, partihandlare och importörer att uppge sina reklamkostnader. De föreslagna ändringarna antogs av riksdagen och trädde i kraft den 1 juli 2005 (förutom förbudet mot styckeförsäljningen som trädde i kraft 1 januari 2006.)

Det ursprungliga rökförbudet i offentliga miljöer utvidgades i prop. 2003/04:65 Rökfria serveringsmiljöer. Förslaget innebar att det infördes rökförbud i restauranger och andra serveringsställen. Lagförslaget om

rökförbud i serveringsmiljöer antogs av riksdagen och trädde i kraft den 1 juni 2005.

Nu gällande version av lagen är i sin helhet omtryckt i SFS 2005:369.

I mars 2008 beslöt regeringen att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att se över tobakslagen med syfte främst att förbättra ålderskontrollen vid handel med tobaksvaror (se dir 2008:29). I mars 2009 la utredaren fram utredningen Olovlig tobaksförsäljning SOU 2009:23.

Annan lagstiftning om tobak

Utöver tobakslagen (1993:581) finns ytterligare bestämmelser kring tobak i en rad andra lagar, förordningar, föreskrifter m.m. Se vidare kapitlet Myndigheter.

Internationellt arbete

Tobaksfrågan är ett globalt problem. Sverige ses ofta som ett föregångsland p.g.a. att vi under lång tid har arbetat förebyggande mot tobaksbruk och att vi har en låg andel rökare. Sverige var t.ex. det enda land som uppnådde Världshälsoorganisationens (WHO) mål för år 2000 med högst 20 procent rökare i befolkningen. Sverige har därför ett ansvar att sprida kunskap och erfarenhet av tobakskontroll även på den internationella arenan.

WHO:s ramkonvention om tobakskontroll är en internationell lag som i februari 2009 hade ratificerats av 162 länder (av de 168 länder som signerat) världen över och innehåller artiklar som medlemsländerna förbundit sig att följa kring alla delar av det tobaksförebyggande arbetet.

För tillsynsarbetet är framför allt artiklarna 8 (om skydd mot exponering av tobaksrök), 11 (om paketering och märkning av tobaksvaror), 15 (om illegal handel med tobaksvaror) och 16 (om försäljning till och av underåriga) av intresse.

WHO:s Framework Convention on Tobacco Control återfinns bl.a. på WHO:s webbplats www.who.int/fctc/en/index.html.

Myndigheter

Arbetsmiljöverket

Arbetsmiljöverket har central och omedelbar tillsyn över rätten till en rökfri arbetsmiljö enligt 2 § (för utrymmen upplåtna enbart för personal) och 8 §.

www.av.se

Domstolarna

Länsstyrelsen är överklagandeinstans för kommunala beslut. Länsstyrelsens beslut kan överklagas till länsrätten vilkens beslut i sin tur kan överklagas till kammarrätten (prövningstillstånd krävs) som vidare kan överklagas till Regeringsrätten enligt 25 §.

www.dom.se

Kommunen

Den nämnd som kommunen beslutat, vanligtvis miljönämnden och eller socialnämnden, har omedelbar tillsyn enligt 19 a § över bestämmelserna om rökfria lokaler och bestämmelserna om handel med tobak t.ex. åldersgräns, skyltar och egentillsyn. Kommunen har också omedelbar tillsyn över marknadsföringen av tobak på säljstället.

www.skl.se

Konsumentverket

Konsumentverket har central tillsyn över marknadsföringen enligt 9 a § och 14–15 § där kommunerna har omedelbar tillsyn gällande marknadsföringsåtgärder på eller i anslutning till försäljningsställen.

www.konsumentverket.se

Livsmedelsverket

Livsmedelsverket ansvarar för godkännande och registrering av livsmedelsanläggningar där snus och tuggtobak tillverkas enligt LIVSFS 2005:20.

www.slv.se

Läkemedelsverket

Läkemedelsverket ansvarar för att pröva och godkänna nikotinläkemedel. Sedan den 1 mars 2008 ansvarar de också för tillsyn över försäljningen av sådana läkemedel enligt lag (2007:1455) om detaljhandel med nikotinläkemedel.

www.lakemedelsverket.se

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen ska enligt 19 a § följa kommunernas verksamhet och biträda dessa med information och råd. Länsstyrelsen ska vidare främja samarbete mellan olika tillsynsmyndigheter, däribland

- den nämnd i kommunen (vanligtvis miljö- eller socialnämnden) som svarar för tobakstillsynen
- andra nämnder i samma kommun som har tillsyn över samma företag (t.ex. alkoholtillsynen och livsmedelstillsynen)
- nämnder i olika kommuner som ansvarar för tobakstillsynen.

Länsstyrelsen ska även främja samarbete mellan tillsynsmyndigheter och polisen och andra samhällsorganisationer t.ex. landstinget. Länsstyrelsen ska även utveckla samarbetet med Statens folkhälsoinstitut.

www.lst.se

Polisen

Polisen ansvarar för den brottsbekämpande verksamheten och samverkar med bl.a. Tullverket och kommunerna. Straffbelagda brott i tobakslagen är olovlig tobaksförsäljning enligt 27 §, som innefattar försäljning till minderåriga enligt 12 § första och andra styckena och tillhandahållande av

tobaksvaror med obefintlig eller felaktig märkning (t.ex. varningstext på annat språk än svenska) enligt 11 §.

www.polisen.se

Socialdepartementet

Socialdepartementet ansvarar i Regeringskansliet för den svenska folkhälsopolitiken där bl.a. tobakslagen (1993:581) ingår som skyddslagsstiftning. På regeringens webbplats finns information om regeringens politik och beslut samt propositioner, utredningsbetänkanden m.m.

www.regeringen.se

Statens folkhälsoinstitut

Statens folkhälsoinstitut har central tillsyn enligt 19 § över de delar av tobakslagen där kommunen har omedelbar tillsyn, i första hand rökfria miljöer (som inte enbart är upplåtna för personal) och detaljhandel med tobaksvaror. Statens folkhälsoinstitut utövar vidare central tillsyn enligt 19 a § över bestämmelserna om varningstexter 9–11 § och produktkontroll 16–18 §.

www.fhi.se

Skatteverket

Skatteverket ansvarar för beskattning av tobak enligt lag (1994:1563) om tobaksskatt med flera lagar där bl.a. kravet på högsta prismärkning på cigarettförpackning ingår. Skatteverket handlägger även bl.a. godkännande av upplagshavare (näringsidkare som godkänts att i ett godkänt skatteupplag tillverka, bearbeta, lagra, ta emot och förflytta punktskattepliktiga varor utan att skattskyldighet inträder) och registrering av varumottagare (näringsidkare som har givits tillstånd att ta emot obeskattade varor från upplagshavare i andra medlemsländer). Skatteverket ansvarar vidare för exportbutiker, proviantering av fartyg och luftfartyg och beskattning vid privatinförsel i samverkan med Tullverket.

www.skatteverket.se

Tullverket

Tullverket har ansvar för 18-årsgränsen vid införsel enligt 13 § och olovlig införsel och utförsel av tobaksvaror enligt 28 § samt lagen (2000:1225) om straff för smuggling. Tullverket ansvarar vidare bl.a. för att ta ut tullavgifter vid in- och utförsel av tobaksvaror och brottsbekämpning när det gäller kriminella nätverk och organiserad smuggling av cigaretter.

www.tullverket.se

Tobakslagens omfattning

1 § På grund av de hälsorisker och olägenheter som är förbundna med bruk av tobak och exponering för tobaksrök meddelas i denna lag bestämmelser om

- begränsning av rökning i vissa lokaler och utrymmen samt på vissa områden utomhus
- rökfri arbetsmiljö
- varningstexter och innehållsdeklaration på förpackningar till tobaksvaror
- begränsningar av handeln med och rätten till införsel av tobaksvaror
- marknadsföring av tobaksvaror och användning av vissa varukännetecken i marknadsföring av andra varor eller tjänster
- produktkontroll m.m. av tobaksvaror.

Gränsdragningar

En tobaksvara är en vara som till någon del innehåller tobak och som är avsedd att rökas, tuggas, snusas eller sugas på (enligt definitionen i EU-direktiv 2001/37/EG). Hit räknas t.ex. cigaretter, cigarrer, cigariller, pip- och rulltobak, snus, tuggtobak, portionstobak, råttobak och tobak till vattenpipa. För mer information om EU-direktiv 2001/37/EG se prop. 2004/05:118 eller www.eur-lex.europa.eu.

Produkter för rökavvänjning och andra produkter som innehåller nikotin klassificeras i regel som läkemedel och omfattas därför av läkemedelslagstiftningen (se vidare lag (2007:1455) om detaljhandel med nikotinläkemedel). För mer information om läkemedelslagstiftningen se Läkemedelsverkets webbplats www.lakemedelsverket.se.

Snus och tuggtobak är per definition inte livsmedel men likställs ändå med livsmedel då det är något som man ”suger” eller ”tuggar” på och som kan tas upp i mag- och tarmkanalen. Detta medför att villkor för tillverkning av snus regleras i livsmedelslagstiftningen. För mer information om livsmedelslagstiftningen se Livsmedelsverkets webbplats www.slv.se.

Rökfria miljöer

Tobakslagen förbjuder enligt 2 och 4 § rökning i vissa offentliga miljöer och gemensamhetslokaler, inklusive lokaler för skol- och barnomsorg, hälso- och sjukvård, allmänna färdmedel, restauranger och serveringställen, hotell och annat tillfälligt boende samt lokaler dit allmänheten har tillträde.

Privatbostäder och liknande lokaler för permanent boende omfattas enligt 5 § inte av rökförbudet.

Möjligheter ges i 6 § att undantagsvis tillåta rökning.

Ansvar för att rökförbudet upprätthålls vilar enligt 7 § på den som äger eller disponerar respektive lokal i fråga.

Se de olika rubrikerna i kapitlet för en närmare beskrivning av respektive paragraf.

Barn och ungdom

2 § Rökning är förbjuden

1. i lokaler som är avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn eller ungdom samt på skolgårdar och på motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem.

Inomhuslokaler

Enligt 2 § får rökning inte förekomma i lokaler som är avsedda för verksamhet för barn och ungdom (prop. 1992/93:185 s. 23 och 50). Med barnomsorg respektive skolverksamhet avses verksamhet i daghem, förskola, fritidshem och motsvarande. Med skolverksamhet avses grund- och gymnasieskola. Med annan verksamhet avses t.ex. verksamhet vid ungdoms- och fritidsgårdar, lägerskola och motsvarande.

Förbudet gäller själva lokalerna för verksamheterna i fråga. Andra omständigheter, t.ex. att vissa elever kan ha fyllt 18 år, saknar betydelse. Således gäller bestämmelserna även då vuxenundervisning bedrivs i lokalerna. Förbudet gäller också då skolverksamhet inte bedrivs, t.ex. vid studiedagar för enbart personal, vid föräldramöten på kvällstid och liknande.

Lagreglerna omfattar alla delar av lokalerna som barn och ungdomar mer regelbundet vistas i eller har anledning att besöka, det vill säga förutom klassrum även expedition, lärarrum, korridorer och toaletter o.s.v. Reglerna gäller även för de delar av lokalerna som enbart är till för personalen. När det gäller de sistnämnda lokalerna finns dock en möjlighet för

arbetsgivaren att inrätta separata rökrum för personalen (6 § 1 stycket). Någon skyldighet att inrätta ett rökrum finns inte. Om arbetsgivaren inrättar ett rökrum eller liknande för personalen måste det placeras så att eleverna inte ens tillfälligtvis förväntas besöka utrymmet. Några rökrum för barn och ungdom är inte tillåtna.

Bestämmelserna gäller inte lokaler för höskoleverksamhet eller annan vuxenundervisning som inte är samlokaliserad med grund- eller gymnasieskola. Lagen omfattar inte privata hemmiljöer (5 §) och följaktligen omfattas inte heller dagbarnvårdares hemmiljöer av förbudet.

Utomhusmiljöer

Rökförbudet gäller också på skolgårdar (se prop. 1993/94:98 s. 11 och 26). Dessutom gäller rökförbudet på sådana utomhusplatser inom barnomsorgen som kan jämföras med skolgårdar, dvs. ett särskilt iordningställt och vanligen inhägnat område vid en förskola eller ett fritidshem. Däremot omfattas inte utomhusplatser vid ett familjedaghem, och inte heller allmänna lekplatser även om de också utnyttjas av barnomsorgen.

Lagen ger inte möjlighet till undantag från rökförbudet i utomhusmiljöer som är avsedda för barn- och ungdomsverksamhet. Det innebär att det inte i något fall är möjligt att inrätta rökrutor. Det är således inte möjligt att upprätta rökrutor på någon annans mark och hänvisa skoleleverna dit eftersom även detta område då kommer att jämföras med en skolgård.

Det finns heller ingen möjlighet att anvisa någon plats för vuxna att röka inom de utomhusområden som omfattas av lagen. Rökförbudet på skolgårdar gäller således även i de fall där skolor för barn och ungdomar är samlokaliserade med vuxenundervisning, såväl på dagtid då eleverna delar skolgård som på kvällstid då de vuxenstudenter ensamma förfogar över skolgården. Vuxna får heller inte röka på skolgården i anslutning till t.ex. föräldramöten på kvällstid.

Policy

För att förhindra att barn som har sin barnomsorg hos en dagbarnvårdare i privata hemmiljöer utsätts för passiv rökning, kan kommunen t.ex. ge rökfri hemmiljö ett extra meritvärde vid anställning av dagbarnvårdare. Kommunen kan också i avtal reglera att rökning inte får förekomma under den tid barnen vistas hos dagbarnvårdaren.

Det har visat sig framgångsrikt att man antar och tillämpar en tobakspolicy för barn- och ungdomsverksamhet med flera olika åtgärder mot tobaksbruk. Policyen kan t.ex. innehålla åtgärder om hur föräldrar kontaktas i samband med att skolan upptäcker att en elev röker eller snusar och vilket stöd skolan kan ge till personal och elever som använder tobak.

Skolor som arbetar med tobakspolicy är t.ex. Hammarö utbildningscenter i Karlstad, Bräcke gymnasiet i Göteborg och Djurö skola i Värmdö.

Angränsande lagstiftning

Inför alla beslut som rör barn ska en prövning av barnets bästa göras, enligt artikel 3 i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). För mer information om barnkonventionen se Barnombudsmannens webbplats, www.barnombudsmannen.se.

Hälso- och sjukvård

2 § Rökning är förbjuden

2. i lokaler som är avsedda för hälso- och sjukvård.

Alla de utrymmen inom hälso- och sjukvården, inklusive tandvården, som används av patienter ska vara rökfria. Det gäller t.ex. mottagnings- och behandlingsrum, vårdssalar, väntrum, dagrum, toaletter, korridorer och hissar. Bestämmelsen gäller också lokaler för patienter i t.ex. privata sjukhem samt mottagningsrum och väntrum hos privattandläkare och privatläkare. Det är tillräckligt att lokalerna är avsedda att användas för hälso- och sjukvård för att de ska omfattas av bestämmelsen; särskilda rökrum kan dock inrättas för patienterna. Detta bör i första hand gälla patienter i slutenvård (se prop. 1992/93: 185 s. 24). Det finns även möjlighet att inrätta särskilda rökrum för personalen.

Policy

Landsting och andra vårdgivare har oftast tagit beslut om mera långtgående rökförbud av varierande omfattning för sin personal. Det gäller till exempel Landstinget i Västernorrland, Landstinget i Kalmar län och Landstinget Sörmland. Vid vissa sjukvårdsinrättningar finns t.ex. regler om rök- eller tobaksfri arbetstid, dvs. att tobak endast får användas under lunchrasten eller motsvarande. Ofta krävs även att personalen måste byta om från arbetskläder när de röker, samt att de endast får röka utomhus och då inte i närheten av någon entré.

Gemensamhetslokaler

2 § Rökning är förbjuden

3. i lokaler som är avsedda för gemensamt bruk i bostäder och inrättningar med särskild service eller vård.

Rökning får inte förekomma i lokaler som är avsedda för gemensamt bruk i vissa speciella former av boende. Exempel på sådana lokaler är sällskapsrum, motionslokaler, tvättstugor, hissar, trapphus och liknande (se vidare prop. 1992/93:185 s. 24 och 51).

Bestämmelsen i denna punkt omfattar till exempel lokaler i servicehus, gruppboende för äldre och handikappade med flera liknande lokaler samt behandlingshem och dylikt.

Bestämmelsen gäller inte gemensamma utrymmen i lokaler som är avsedda för hälso- och sjukvård. För sådana lokaler gäller 2 § 2 punkten.

Egna rum för äldre i olika former av sådant boende som angetts i detta stycke, omfattas inte av regleringen i paragrafen. De utgör sådana privata miljöer som faller utanför bestämmelserna om rökfria miljöer. Arbetsmiljöverkets bedömning i (CTO 2004/1114) är dock att när rök från enskilda bostadsutrymmen tränger ut i gemensamma utrymmen står detta i strid med tobakslagen. Det vill säga att om boende röker så att andra boende eller personal utsätts för tobaksrök i andra lokaler än i rökarens egen bostad, kan rökning inte ens tillåtas i den egna bostaden.

Av 6 § framgår att det finns möjligheter att inrätta rökrum och i övrigt avvika från bestämmelsen (se prop. 1992/93:185 om tobakslag s. 55).

Policy

Propositionen tar upp att det är önskvärt att också kriminalvårdsanstalter och militärförläggningar hålls rökfria. Med hänsyn till de speciella förhållanden som råder där undantas dessa från lagreglering (se prop. 1992/93:185 om tobakslag s. 24). Kriminalvården har från och med 1 januari 2008 utfärdat egna bestämmelser om en rökfri inomhusmiljö. För mer information se Kriminalvårdens webbplats www.kriminalvarden.se.

Med hänsyn till den exemplifierande skrivningen i propositionen är det önskvärt att hyresvärdar etc. är så extensiva som möjligt i sin tolkning av tillämpningen av 2 § 3 punkten i råd, policydokument och riktlinjer, så att så många som möjligt (både unga och äldre) får tillgång till en rökfri boendemiljö.

Kollektivtrafik

2 § Rökning är förbjuden

4. på färdmedel i inrikes kollektivtrafik eller i lokaler och andra utrymmen som är avsedda att användas av den som reser med sådana färdmedel.

Lagen omfattar inte utrikestrafik och därmed heller inte de utrymmen, t.ex. väntsalor som är avsedda enbart för utrikestrafikanter (se prop. 92/93:185 s. 25).

Med kollektivtrafik avses trafik för persontransport som tillhandahålls allmänheten mot ersättning. Som exempel på färdmedel som omfattas av bestämmelsen kan nämnas bussar, tåg, spårvagnar, tunnelbana, flygplan och fartyg i linjetrafik, så kallade turistbussar och turistbåtar, bilar och bussar i färdtjänst samt taxi i allmänhet.

Exempel på lokaler som är avsedda att användas av den som reser är väntsalor, biljetthallar, korridorer, hissar m.m. Även exempelvis tunnelbaneperronger insprängda i bergtrum hör hit.

Några utemiljöer omfattas däremot inte. Detta innebär att tågpererronger som inte är inbyggda eller liknande faller utanför lagens bestämmelser.

Angränsande lagstiftning

Enligt 4 kap. 1 § och 6 § ordningslagen (1993:1617) är det förbjudet att röka inom ett trafikföretags område (bl.a. tunnelbana, spårväg och buss- trafik) som är beläget inomhus eller under jord.

Brott mot 6 § leder till böter enligt 4 kap. 10 § ordningslagen, om gärningen inte är belagd med strängare straff i brottsbalken eller någon annan författning.

Policy

I proposition 2004/05:118 s. 45 lyftes frågan om behovet av ett förstärkt skydd mot exponering för tobaksrök på vissa allmänna platser utomhus t.ex. busshållplatser. Inget konkret lagförslag utformades förutom att i 1 § Tobakslagen (1993:581) infördes ”exponering för tobaksrök” i lagtexten. Förhoppningsvis kommer införandet att underlätta att skapa en norm att ”den som röker bör ta hänsyn till andra även i de fall inget formellt förbud mot rökning gäller”.

Flertalet trafikföretag t.ex. SAS, SJ och SL har numera infört helt rökfria färdmedel, väntrum och liknande.

Restauranger

2 § Rökning är förbjuden

5. i restauranger och på andra serveringsställen, utom när servering sker utomhus.

Rökförbudet gäller alla serveringsställen, dvs. ställen där det säljs mat eller dryck och där det ges möjlighet till förtäring på stället. Det krävs med andra ord inte att ett serveringsställe ska ha beviljats ett serveringstillstånd enligt alkohollagen (1994:1738) för att punkt 5 ska bli tillämplig. Exempel på serveringsställen som omfattas av förbudet är restauranger, matsalar, barer, pubar, diskotek, kaféer, konditorier, kantiner m.m. Även biutrymmen dit besökarna har tillträde (garderob, hall, trappor, separata rum med dansgolv, hissar, toaletter m.m.) omfattas av rökförbudet (se vidare prop. 2003/04:65 s 18).

Rökförbudet gäller inte vid servering utomhus. En uteservering kan självfallet vara försedd med olika avbalkningar och vind- eller regnskydd. I gränsfall mellan vad som ska anses som inomhus respektive utomhus får tillsynsmyndigheten göra en bedömning i det enskilda fallet. (Se beslut om förbud för rökning på en uteservering vid restaurang Lotsen, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Dnr 505-7051-2005.) Sådana bedömningar bör göras utifrån rökförbudets huvudsyfte, nämligen att skydda personalen mot passiv rökning. Om sådana anordningar har en utformning som gör att området i fråga inte får en luftgenomströmning som motsvarar utomhusmiljöer, är detta ett argument för att det rör sig om servering inomhus i lagens mening. Tobaksröken bör alltså vädras bort naturligt och inte stanna kvar på uteserveringen.

Rökförbudet i 2 § 5 stycket gäller även för serveringstillen som inte har servering som huvudverksamhet men där det finns enstaka platser där man kan äta eller dricka. Också restauranger och serveringstillen som abonneras eller på annat sätt används eller hyrs ut till slutna sällskap omfattas av rökförbudet i 2 § 5 stycket.

Rökförbudet i 2 § 5 stycket gäller inte för lokaler som endast säljer färdiglagad mat för avhämtning. Rökförbud råder dock i denna slags lokaler till följd av rökförbudet i 2 § 7 stycket för lokaler dit allmänheten har tillträde (se vidare kapitlet Tillträde för allmänhet).

Rökning på serveringstillen får tillåtas i separata rum som särskilt har avsatts för rökning (se vidare kapitlet Rökrum).

Offentliga tillställningar

2 § Rökning är förbjuden

6. i andra lokaler än sådana som avses i 1-5 när en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning som avses i 2 kap. 1-3 § ordningslagen (1993:1617) anordnas och i lokaler som är avsedda att användas av den som deltar i sammankomsten eller tillställningen.

Med allmänna sammankomster menas möten som hålls för överläggningar, opinionsyttringar eller upplysningar i allmän eller enskild angelägenhet eller att mötet hålls för bildning eller religionsutövning. Till allmän sammankomst räknas också teaterföreställningar, konserter, biograf föreställningar, danstillställningar och idrottsevenemang och andra allmänna sammankomster för framförande av ett konstnärligt verk (se vidare prop. 1992/93:185 s 52).

Utmärkande för en offentlig tillställning är att den anordnas för allmänheten. Vad som är allmän sammankomst och offentlig tillställning regleras närmare i 2 kap. 1-3 § ordningslagen (1993:1617). Förutom själva lokalerna som omnämnts omfattar rökförbudet också vestibuler, foajéer, korridorer, trappor, hissar, toaletter och liknande i anslutning till lokalerna.

Endast tillställningar och sammankomster som anordnas inomhus omfattas av bestämmelsen. Om en offentlig tillställning eller en allmän sammankomst anordnas i en byggnad som samtidigt används för ett annat ändamål, gäller bestämmelsen endast de delar av byggnaden som tas i anspråk för tillställningen eller sammankomsten.

Till skillnad mot andra delar i tobakslagen gäller rökförbudet endast under en offentlig tillställning eller en allmän sammankomst. Rökförbudet gäller inte vid de tillfällen då lokalerna används till andra ändamål. Under den tid då tillställningen eller sammankomsten pågår kan särskilda rökrum eller avgränsade utrymmen anvisas för rökning. Det framgår inte närmare hur avgränsningen ska utformas utan snarare att avgränsningen bör utformas så att röken inte sprids till övriga delar av lokalerna. Förslagsvis kan man

rent fysiskt avgränsa röken och inrätta ett separat rum för rökning eller att åstadkomma samma effekt genom ventilation.

Restauranger och andra serveringsställen som t.ex. caféer och pubar omfattas inte av bestämmelsen. För dessa gäller rökförbudet enligt 2 § 5 punkten (se vidare kapitlet Restauranger), även när en offentlig tillställning eller sammankomst anordnas t.ex. i en restaurang.

Tillträde för allmänhet

2 § Rökning är förbjuden

7. i andra lokaler än sådana som avses i 1-6 om allmänheten har tillträde till lokalerna.

Rökning är förbjuden i lokaler dit allmänheten har tillträde. Med lokaler dit allmänheten har tillträde avses lokaler som är öppna för allmänheten. Med allmänheten förstås envar medborgare till skillnad från en särskild krets av personer. Exempel på sådana lokaler är expeditioner och mottagningsrum hos statliga och kommunala myndigheter, postkontor, banklokaler, butiker och serviceinrättningar som frisersalonger m.m. och inomhustorg (se vidare prop. 1992/93:185 s 53).

Bestämmelsen avser inte lokaler som enbart är tillgängliga för en sluten krets av personer, såsom t.ex. medlemmarna i en förening eller särskilt inbjudna. Medlemskap som är öppet för allmänheten och löses vid inträdet i lokalen och mer har formen av en inträdesavgift kan normalt inte anses uppfylla kraven för en sluten krets.

Det finns möjlighet att avsätta särskilda rökrum eller avgränsade utrymmen där man får röka, även i lokaler dit allmänheten har tillträde. Undantag från förbudet kan också få göras enligt 6 § tobakslagen om det finns särskilda skäl p.g.a. lokalens beskaffenhet eller användningssätt.

Möjligheterna till undantag från rökförbudet är desamma som för offentliga tillställningar. Det är viktigt att det vid utformandet av rökrum och liknande sörjs för att rök inte sprids till andra delar av lokalerna.

En speciell typ av lokal dit allmänheten har tillträde är inomhustorg och gallerior, där många affärer, banker och andra serviceinrättningar är samlade under ett tak. För restauranger som normalt tillåter rökning vid utomhusservering innebär detta att rökning är förbjuden när ”uteserveringen” är belägen i ett inomhustorg.

Angränsande lagstiftning

Enligt Handikappombudsmannens riktlinjer för tillgänglighet, ”Riv hindren”, enligt förordning 2001:526 om statliga myndigheters ansvar för genomförande av handikappolitiken, ställs krav på att

- anvisad plats för rökare (om sådan finns) ligger minst 15 m från entrén, är nåbar för personer som använder rullstol samt är placerad så att man inte behöver passera platsen när man tar sig fram till entrén.

Hotell och sovkupéer

4 § I hotell och andra inrättningar där tillfällig bostad yrkesmässigt upplåts, skall i ett visst antal av de rum eller liknande som upplåts rökning vara förbjuden. I fråga om sovkupéer och andra utrymmen som upplåts för tillfällig bostad på färdmedel i inrikes kollektivtrafik gäller i stället 2 § 4.

Till hotell och andra inrättningar räknas t.ex. också motell och pensionat (se prop. 1992/93:185 s 54).

Bestämmelsen avser endast de rum som upplåts. För vestibuler, trappor och hissar m.m. gäller istället de regler som omfattar lokaler dit allmänheten har tillträde, dvs. rökförbud med möjligheter till särskilt avsatta rum eller utrymmen där rökning får ske.

När det gäller lägenhetshotell och liknande bör upplåtelser för kortare tid än en månad normalt anses som tillfälliga och omfattas av bestämmelsen.

Bestämmelsen avser inte sovkupéer på tåg och liknande. Där råder rökförbud i enlighet med bestämmelserna för kollektivtrafik.

Antalet rum som ska omfattas av rökförbudet avgörs av den enskilde hotellägaren eller motsvarande.

Policy

Flera hotellkedjor och hotell har numera infört helt rökfria hotell se t.ex. www.bestwestern.se, www.mornington.se/stockholm och www.choicehotels.no.

Permanentbostäder

5 § Bestämmelserna i 2 § gäller inte i fråga om bostäder och andra lokaler för boende som inte är tillfälligt.

Tobakslagen gör ett allmänt undantag för privata miljöer och reglerar inte permanenta bostäder och andra miljöer för boende som inte är tillfälliga (se 4 §). Detta innebär att barnomsorg i privata bostäder faller utanför lagens regler för rökfria miljöer (se 2 § 1 stycket). Detsamma gäller om en allmän sammankomst anordnas i en privatbostad (se 2 § 6 stycket och prop. 1992/93:185 s 55)

Till andra miljöer som inte omfattas av tobakslagens rökförbud hör även bl.a. boendes egna rum i servicehus och de intagnas egna rum på kriminalvårdsanstalter (se 2 § 3 stycket och kapitlet gemensamhetslokaler).

Det hindrar dock inte att rökförbud kan finnas på sådana platser av andra skäl t.ex. brandföreskrifter eller en särskild policy som t.ex. inom kriminalvården.

Policy

Försök med rökfria hyreshus finns bl.a. i Växjö och Stockholm.

Angränsande lagstiftning

Tobaksrök kan utgöra en olägenhet för människors hälsa enligt 9 kap. 3 § och 9 kap. 9 § i miljöbalken (1998:808). Några exempel från kommunala miljö- och hälsoskyddsförvaltningar finns på webbplatserna för Solna stad, Hälaryda och Kristianstads kommun.

Rökrum

6 § Rökning är trots bestämmelserna i 2 § 2–4, 6 och 7 tillåten i delar av de lokaler eller andra utrymmen som avses där, om dessa delar särskilt avsatts för rökning. Detsamma gäller lokaler som avses i 2 § 1 och som är upplåtna enbart för personal.

Trots bestämmelsen i 2 § 5 får rökning tillåtas i restauranger och på andra serveringsställen i separata rum som särskilt avsatts för rökning. Rum där rökning tillåts får endast utgöra en mindre del av serveringsställets yta. Rummen skall vara belägna så att besökare inte måste passera genom dessa. Arbetstagare skall endast tillfälligtvis behöva vistas i rummen, när rökning pågår. Servering eller annan liknande verksamhet får inte bedrivas i rummen när rökning pågår. Detta gäller dock inte sådan verksamhet som har direkt samband med rummens funktion. Mat eller dryck får inte föras med in i dessa rum.

Avvikelse från 2 § 1–4, 6 och 7 samt 4 § får göras om det finns särskilda skäl till det på grund av utrymmets eller områdets beskaffenhet eller användningssätt eller av omständigheterna i övrigt.

6 a § Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om utformning och ventilation av sådana rum som avses i 6 § andra stycket.

Rökning tillåten i del av lokal eller utrymme

Bestämmelsens första stycke kommenteras under respektive rubrik i 2 § dvs. Barn och ungdom, Hälso- och sjukvård, Gemensamhetslokaler, Kollektivtrafik, Offentliga tillställningar, Tillträde för allmänhet, Hotell och sovkupéer.

Rökrum på restauranger och andra serveringsställen

Rökning får tillåtas i separata rum som särskilt har avsatts för rökning. Någon servering eller annan verksamhet får inte bedrivas i dessa rum. Spel eller annan underhållning får alltså inte anordnas där. Verksamhet som har direkt samband med rummens funktion är dock tillåten, t.ex. att tillhandahålla vattenpipa. Gäster får heller inte ta med sig mat eller dryck in i rökrummet (se vidare prop. 2003/04:65 s 28-30)

Rökrummen ska vara belägna så att besökare inte behöver passera genom dem för att nå andra delar av lokalen. Man kan således inte tillåta rökning i t.ex. en foajé eller en passage. Arbetstagare ska endast tillfälligtvis behöva vistas i rummen när rökning pågår, t.ex. för att tömma askkoppar eller kontrollera ordningen.

Ett rökrum får endast utgöra en mindre del av serveringsställets yta. Rökrummens yta bör inte överstiga 25 procent av den del av serveringsställets yta till vilken gästerna har tillträde. Rökrummen bör dock inte heller vara alltför små. Det innebär att rökburar, som är vanliga på många arbetsplatser, inte uppfyller de krav som gäller för serveringsställen. Det torde, enligt institutets mening, generellt vara olämpligt om ett rökrum är mindre än 10 kvadratmeter. Rökrummen får inte utgöra hela avdelningar på serveringsstället. Avsikten är att rökrummen endast ska användas vid rökning.

Rökrummen ska vara så utformade och ventilerade att rök inte sprids till övriga delar av serveringsstället, enligt 5 § tobaksförordningen (2001:312).

5 § Sådana rum som avses i 6 § andra stycket tobakslagen (1993:581) skall vara så utformade och ventilerade att rök inte sprids till övriga delar av serveringsstället.

Detta innebär för det första att det måste handla om ett rum med tak, omgivet av väggar på alla sidor. Dörren till rökrummet bör normalt hållas stängd och inte kunna ersättas med ett draperi eller liknande. Vidare bör ventilationen skapa ett undertryck (s.k. fläktstyrd frånluft) i rökrummet så att luftflödet går från de rökfria utrymmena in i rökrummet när dörren öppnas, och inte tvärtom. Luften från rökrummet får inte återföras till de rökfria utrymmena eller till andra lokaler där högre luftkvalitet krävs. Detta bör gälla även om det finns installationer för luftrening, värmeväxling och liknande. Även inuti rökrummet bör luftväxlingen vara tillfredsställande. Normala bestämmelser om luftkvalitet och ventilation bör tillämpas, i synnerhet 24–26 § i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om arbetsplatsens utformning, AFS 2000:42. Där framgår det bl.a. att ett rum som är särskilt avsett för rökning bör ha separat frånluft om ventilationssystemets utformning medför risk för att röken sprids till rökfria lokaler.

Avvikelser från rökförbudet

I tredje stycket i 6 § ges möjlighet till undantag från rökförbudet (gäller dock inte för restauranger, se vidare Restauranger). Som särskilda skäl nämns i prop. 1992/93:185 lokaler med stora, öppna utrymmen och god ventilation. Lokalen bör då vara så stor och ventilationen så god att ingen som vistas i lokalen ska behöva utsättas för andras tobaksrök.

Lokalägares ansvar

7 § Den som i egenskap av ägare eller på annan grund disponerar över en lokal, ett annat utrymme eller ett område utomhus som omfattas av någon av bestämmelserna i 2 och 4 § svarar för att bestämmelserna följs.

I första hand är det den som är lokalansvarig som tydligt ska markera var rökning är respektive inte är tillåten. Detta kan ske genom skyltning. Den ansvarige, eller en företrädare för denne, måste också övervaka att reglerna

inte överträds och ska vid behov ingripa med information och tillsägelser (se vidare prop. 1992/93:185 s. 56).

Om någon trots tillsägelse röker där rökning inte är tillåten, ska denne avvisas. Det ligger i sakens natur att våld från den som ansvarar för lokalen inte bör användas för att avlägsna den som olovligen röker. En vägran att avlägsna sig i ett sådant fall kan vara straffbar som olaga intrång enligt 4 kapitlet 6 § brottsbalken.

Ägaren eller den som bedriver verksamhet på platser som omfattas av bestämmelserna avgör i enlighet med lagen var rökning ska vara förbjuden. Den som är ansvarig för sådana lokaler eller utrymmen avgör också om det finns skäl för undantag från kravet på rökförbud. Ansvarig tillsynsmyndighet ska överväga om ägaren eller motsvarande gjort en bedömning som överensstämmer med lagen.

För information om skyltar se t.ex. Arbetsmiljöforum, Witre och Hammarprodukter.

Rökfri arbetsmiljö

8 § I andra fall än som avses i 2 och 4 § svarar arbetsgivaren för att en arbetstagarare inte mot sin vilja utsätts för tobaksrök i den arbetslokal eller det liknande utrymme där arbetstagararen är verksam. Som arbetstagarare räknas här personer som avses i 1 kap. 2 § första stycket och 3 § arbetsmiljölagen (1977:1160).

Arbetsmiljöverket har både central och omedelbar tillsyn över arbetstagarares rätt att inte mot sin vilja utsättas för tobaksrök i den arbetslokal eller liknande utrymme där arbetstagararen är verksam enligt 8 §. Detta gäller även lokaler och andra utrymmen som avses i 2 § och som enbart upplåts för personal (se vidare 19 § 1 punkten a och b och 19 a §).

Vänligen kontakta Arbetsmiljöverket med webbplats www.av.se för mer information.

Policy

Många kommuner har i sitt arbetsgivaransvar infört policys om rökfri arbetstid för att skapa en hälsofrämjande miljö för medarbetare, brukare och befolkning i övrigt. Rökfri arbetstid innebär att den tid man arbetar eller har paus ska vara rökfri. Lunchen räknas inte in i arbetstiden och är därmed undantagen. Enligt en enkätstudie genomförd av Sveriges Kommuner och Landsting våren 2009 uppger 63 av landets kommuner att de beslutat att införa rökfri arbetstid för sina medarbetare. För information om rökfri arbetstid se www.skf.se.

Märkning

Tobakslagen (1993:581) ställer en rad krav på märkning av tobaksvaror.

Tobaksvaror måste förses med omfattande märkning – bl.a. varningstexter, innehållsdeklaration (för cigaretter) och uppgifter för identifikation enligt 9 §.

En viss tobaksvara får inte beskrivas som mindre skadlig än en annan enligt 9 a §. Tillverkaren eller importören har ansvar för att en tobaksvara är korrekt märkt enligt 10 §.

Om en tobaksvara tillhandahålls eller säljs med felaktig märkning utgör det olovlig tobaksförsäljning enligt 11 och 27 §, vilket kan leda till böter eller fängelse i högst sex månader.

Se de olika rubrikerna i kapitlet för en närmare beskrivning av respektive paragraf.

Förpackningar

9 § Förpackning till tobaksvara som är avsedd att i näringsverksamhet tillhandahållas konsumenter inom landet skall i den utsträckning och på det sätt som regeringen föreskriver förses med

- 1. texter och illustrationer som upplyser om de hälsorisker som är förbundna med bruk av tobak och om rökavvänjning (varningstexter)**
- 2. deklARATION som upplyser om skadliga ämnen som tobaksvaran innehåller eller ger upphov till (innehållsdeklaration)**
- 3. uppgifter för att säkerställa identifikation av platsen och tiden för tobaksvarans tillverkning.**

Regeringen får överlämna åt en myndighet att meddela föreskrifter enligt första stycket.

Alla tobakspaket ska vara märkta. Regeringen har överlämnat åt Statens folkhälsoinstitut att meddela närmare föreskrifter om märkningen. Gällande föreskrifter finns i institutets författningssamling FHIFS 2001:2 och FHIFS 2002:4. I 7 § FHIFS 2001:2 framgår bl.a. att varningstexterna ska vara på svenska. Föreskrifterna är införda enligt EU:s direktiv 2001/37/EG (se prop. 2001/02:162 s 18).

Med näringsverksamhet avses när någon som ett led i en yrkesmässigt bedriven verksamhet eller i en med yrkesmässighet jämförbar verksamhet tillhandahåller tobaksvaror till konsumenter. Det kan vara fråga om t.ex. försäljning i tobaksaffärer, livsmedelsbutiker eller restauranger. Men även försäljning som äger rum utan fast driftställe omfattas av förbudet.

Tobak som är avsedd att rökas

Förpackningar med tobaksvaror som är avsedda att rökas t.ex. cigaretter, cigarrer, cigariller, pip- och rulltobak, snus, tuggtobak, portionstobak, råttobak och tobak till vattenpipa, ska alltid ha varningstexter på två sidor av varje tobaksförpackning.

På förpackningens mest synliga yta ska en av följande två varningstexter finnas:

- Rökning dödar.
- Rökning skadar allvarligt dig själv och personer i din omgivning.

Denna varningstext ska täcka minst 30 procent av ytan.

På förpackningens näst mest synliga yta ska ytterligare en varningstext finnas. Denna kompletterande text ska hämtas ur följande förteckning:

- Rökare dör i förtid.
- Rökning ger förträngningar i blodkärlen och orsakar hjärtinfarkt och stroke.
- Rökning orsakar dödlig lungcancer.
- Rökning under graviditeten skadar ditt barn.
- Skydda barnen. Låt dem inte andas in din tobaksrök.
- Din läkare eller ditt apotek kan hjälpa dig att sluta röka.
- Rökning är mycket beroendeframkallande. Börja inte röka.
- Om du slutar röka löper du mindre risk att få dödliga hjärt- och lungsjukdomar.
- Rökning kan leda till en långsam och smärtsam död.
- Sök hjälp för att sluta röka: fråga din läkare, på apotek eller Sluta röka-linjen 020-840 000.
- Rökning kan försämra blodflödet och orsakar impotens.
- Rökning får din hy att åldras.
- Rökning kan skada sperman och minskar fruktsamheten.
- Rök innehåller bensen, nitrosaminer, formaldehyd och cyanväte.

Denna varningstext ska täcka minst 40 procent av ytan. Texterna ska alternera så att de förekommer i lika stor utsträckning.

Förutom de två varningstexterna på själva tobaksförpackningen ska likadana varningstexter även finnas på alla eventuella ytteromslag (t.ex. ”limpor”), dock inte på det genomskinliga ytteromslaget.

Om en yta är större än 75 kvadratcentimeter, ska ytan för varningstexten alltid vara minst 22,5 kvadratcentimeter. Texterna ska alternera så att var och en av dem förekommer regelbundet. Texterna ska vara tydliga och lätt läsbara samt skrivna på svenska. De ska tryckas i svart mot vit bakgrund. Närmare anvisningar om den grafiska utformningen finns i 7 och 8 § i FHIFS 2001:2. Texterna ska omges av en svart ram på 3–4 millimeter. På cigarettförpackningar måste texterna vara tryckta direkt på förpackningen. För andra tobaksvaror, än cigaretter, gäller att texterna kan sättas fast på förpackningen genom att man använder klistermärken, under förutsättning att klistermärket sedan inte kan avlägsnas.

Särskilda krav för cigarettförpackningar

Paket med cigaretter ska dessutom vara märkta med en innehållsdeklaration som anger mängderna av vissa skadliga beståndsdelar (tjära, nikotin och kolmonoxid) i röken från en cigarett. Även för dessa finns det grafiska anvisningar i 7 och 8 § i FHIFS 2001:2. De mängder som anges, uppmäts vid maskinell rökning i ett standardiserat förfarande. Detta medför att de mängder som anges på paketen i allmänhet inte avspeglar vilka mängder en rökare kan få i sig. Rökarens upptag varierar nämligen med röksättet (antal bloss, blossvolym, grad av inhalation m.m.).

Vidare innehåller Statens folkhälsoinstituts föreskrifter FHIFS 2001:2 också bestämmelser om högsta tillåtna mängder för vissa skadliga ämnen (högst 10 mg tjära, 1 mg nikotin och 10 mg kolmonoxid) i cigaretttrök. Se vidare kapitlet Produktkontroll.

Därutöver gäller att cigaretter, enligt 4 § lagen om tobaksskatt (1994:1563), inte får tillhandahållas för försäljning annat än i originalförpackning försedd med särskild märkning med uppgift om detaljhandelspriset (högsta-prismärkning). Se vidare på Skatteverkets webbplats www.skatteverket.se respektive kapitlet Myndigheter.

Tobaksvaror som inte är avsedda att rökas

Förpackningar till tobaksvaror som inte är avsedda att rökas, t.ex. snus och tuggtobak, ska på förpackningens mest synliga yta ha varningstexten:

- Denna tobaksvara kan skada din hälsa och är beroendeframkallande.

Texten kan sättas fast på förpackningen genom att man använder ett klistermärke, under förutsättning att klistermärket sedan inte kan avlägsnas.

Förpackningar som saknar varningstexter (eller, beträffande cigaretter, även innehållsdeklaration) eller där texterna är felaktiga (t.ex. genom att annat språk än svenska används) får inte säljas. Se vidare kapitlen Felaktig märkning (11 §) och Ansvarsbestämmelser (27 §).

Angränsande lagstiftning

Tobakslagens krav i 9 § tredje punkten på identifikation är beskrivet i EU-direktiv 2001/37/EG Artikel 5 punkt 9:

För att säkerställa identifikation av produkter och dessas spårbarhet skall tobaksvaran märkas på lämpligt sätt genom produktionsnummer eller liknande på styckförpackningen på sådant sätt att platsen och tiden för tillverkning kan fastställas.

Vilseledande beskrivning

9 a § **Texter, namn, varumärken och figurativa eller andra märken som ger intryck av att en viss tobaksvara är mindre skadlig än andra får inte användas på förpackningar till tobaksvaror.**

”Låg tjärhalt”, ”light”, ”ultra light”, ”svag”, ”lätt” och ”mild”, är exempel på uttryck som inte är tillåtna att trycka på tobaksförpackningar. Det är Konsumentverket som är central tillsynsmyndighet för bestämmelserna om marknadsföring i tobakslagen.

För mer information vänligen kontakta Konsumentverket/KO på telefon 0771-42 33 00 eller se deras webbplats www.konsumentverket.se.

Ansvar

10 § **Tillverkaren eller importören svarar för att förpackning till tobaksvara förses med varningstexter och innehållsdeklaration.**

Tobaksförpackningar måste vara märkta innan de når konsumenten. När det gäller cigaretter är det i praktiken alltid tillverkaren som måste märka förpackningarna, eftersom det här föreskrivs att varningstexter m.m. måste vara tryckta på själva förpackningen. Om tillverkningen sker utomlands kan dock ändå den svenska importören bli den som drabbas av påföljder om importerade tobaksvaror inte uppfyller bestämmelsernas krav.

När det gäller andra tobaksvaror än cigaretter har dock även importören möjlighet att se till att märkningen blir korrekt, eftersom det för sådana varor är tillåtet att använda klisteretiketter.

När det gäller tobaksvaror som tillverkas i Sverige är det tillverkarens skyldighet att se till att märkningen är korrekt.

Tobakslagen innehåller även andra bestämmelser som medför ansvar för tillverkare och importörer (se vidare kapitlet Produktkontroll).

Felaktig märkning

11 § **En tobaksvara får inte i näringsverksamhet tillhandahållas konsumenter inom landet, om den saknar varningstexter eller innehållsdeklaration eller om text eller deklaration är uppenbart oriktig.**

Förpackningar som saknar föreskriven märkning, dvs. varningstexter respektive innehållsdeklaration, eller där märkningen är felaktig (t.ex. på ett annat språk än svenska) får inte saluhållas i näringsverksamhet.

Brott mot 11 §, dvs. att någon uppsåtligt tillhandahåller felaktigt märkta tobaksvaror till försäljning (någon faktiskt försäljning behöver inte ha skett utan det räcker att tobaksvarorna finns tillgängliga för försäljning) utgör olovlig tobaksförsäljning enligt 27 § i tobakslagen och kan medföra böter eller fängelse i högst sex månader.

Polisen ansvarar för den brottsförebyggande verksamheten. Se vidare kapitlet Ansvarbestämmelser.

Förpackningar med felaktig märkning kan därutöver även omhändertas och förstöras efter beslut av Statens folkhälsoinstitut enligt 21 § (se vidare kapitlet Beslagtagande).

Försäljning

Tobakslagen (1993:581) ställer en rad krav vid försäljning av tobaksvaror.

Den som säljer tobaksvaror måste förvissa sig om att mottagaren uppnått 18 års ålder, att tobaksvaran inte är avsedd att lämnas över till någon som inte har fyllt 18 år dvs. langas och att det finns skyltar med information om åldergräns uppsatta enligt 12 §.

Om en tobaksvara säljs utan att säljaren förvissat sig om att köparen uppnått 18 års ålder eller vid risk för langning, kan handlingen polisanmälas då den utgör olovlig tobaksförsäljning enligt 12 § första eller andra stycket samt 27 § vilket kan leda till böter eller fängelse i högst sex månader.

Vid automatförsäljning, postorderförsäljning och liknande gäller enligt 12 a § samma krav på ålderskontroll som vid försäljning i butik.

Försäljning av cigaretter styckewis eller i förpackningar med färre än 19 cigaretter är inte tillåten enligt 12 b §.

En näringsidkare måste, innan någon försäljning av tobaksvaror kan påbörjas, göra en anmälan till respektive kommun där försäljningen ska ske. Näringsidkaren måste även utöva egentillsyn och inneha ett egentillsynsprogram enligt 12 c §.

Endast den som fyllt 18 år får föra in tobaksvaror från utlandet enligt 13 §.

Se de olika rubrikerna i kapitlet för en närmare beskrivning av respektive paragraf.

Åldergräns och skyltning

12 § Tobaksvaror får inte säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet till den som inte har fyllt 18 år. Den som lämnar ut tobaksvaror skall förvissa sig om att mottagaren har uppnått nämnda ålder.

Om det finns särskild anledning att anta att en tobaksvara är avsedd att lämnas över till någon som inte har fyllt 18 år får varan inte lämnas ut.

På varje försäljningsställe för tobaksvaror skall det finnas en tydlig och klart synbar skylt med information om förbudet mot att sälja eller lämna ut sådana varor till den som inte har fyllt 18 år.

Åldergräns

Åldergränsen gäller för all försäljning av tobaksvaror t.ex. cigaretter, cigarrer, cigariller, pip- och rulltobak, snus, tuggtobak, portionstobak, råttobak och tobak till vattenpipa.

Åldersgränsen gäller när försäljningen sker i näringsverksamhet dvs. när någon som ett led i en yrkesmässigt bedriven verksamhet eller i en med yrkesmässighet jämförbar verksamhet tillhandahåller tobaksvaror till konsumenter. Det kan vara fråga om t.ex. försäljning i en tobaksaffär, livsmedelsbutik eller restaurang. Även försäljning som äger rum utan fast driftställe omfattas av förbudet, t.ex. torghandel (se vidare prop.1995/96:228 s 26).

Postorderförsäljning och försäljning genom tobaksautomat eller andra former av självbetjäning omfattas också av förbudet (se vidare kapitlet Automat och postorder).

Åldersgränsen innebär därför att det är förbjudet att sälja eller lämna ut tobaksvaror till en minderårig dvs. till någon som inte fyllt 18 år, oavsett var tobaksvaran säljs eller lämnas ut. Att någon inte behöver betala för en tobaksvara saknar betydelse för tillämpningen av bestämmelsen.

Undantaget från tillämpningen av 12 § är gåvo- och lånetransaktioner i vän- eller familjekretsen.

Straffrättsligt ansvar

Det är den som säljer och lämnar ut tobaksvaror, t.ex. expediten i en butik, som personligen har ansvar för att försäkra sig om att köparen är över 18 år. Det innebär att expediten måste kräva att kunden uppvisar giltig legitimation om det inte står klart att köparen uppnått nämnda ålder. Eftersom det kan vara svårt att enbart med hjälp av utseendet bedöma en ungs ålder finns en rekommendation från Statens folkhälsoinstitut att begära legitimation av alla som ser ut att vara under 25 år. På så vis minskas risken för felbedömning och för att en tobaksvara lämnas ut till en person under 18 år.

Försäljning till minderåriga kan straffas med böter eller högst sex månaders fängelse enligt 12 § första och andra stycket samt 27 §. Se vidare kapitlet Ansvarsbestämmelser.

Samordnad tillsyn

Hur bör ett ärende handläggas vid misstanke om försäljning till unga?

Det är den nämnd som kommunstyrelsen bestämt (t.ex. socialnämnden eller miljökontoret) som har det omedelbara ansvaret för tillsyn av näringsidkare som säljer tobak i kommunen.

Kommunen har i sin tillsyn möjlighet att samarbeta med polisen vid misstanke om försäljning till unga genom t.ex. spaningsarbete eller samordnad tillsyn. Polisen kan på samma sätt påtala för kommunen att de fått in anmälningar om olovlig tobaksförsäljning, enligt 12 och 27 §, så att kommunen kan starta ett tillsynsärende.

Länsstyrelsen ska vidare främja samarbete mellan den kommunala tillsynsmyndigheten och polisen. Länsstyrelsen ska även bistå med råd och stöd till kommunen.

För mer information se kapitlen Tillsynsverksamhet och sanktionsmöjligheter, Myndigheter och Ansvarsbestämmelser.

Förvaltningsrättsligt ansvar

Det är den som driver verksamheten dvs. näringsidkaren, som har ansvar för att åldersgränsen tillämpas i verksamheten. Det innebär att information om åldersgränsen ska lämnas på ett lämpligt sätt till personalen, att butiken har ett egentillsynsprogram, att det finns tydliga och synbara skyltar vid kassan och att eventuell tobaksautomat är placerad på ett sådant sätt att personalen kan kontrollera köparens ålder. Det innebär också att personalen ska vara väl införstådd med lagen.

Om näringsidkaren inte ser till att tobakslagens bestämmelser i 12, 12 a, 12 b och 12 c § tillämpas i verksamheten kan den kommunala tillsynsmyndigheten meddela de förelägganden och förbud som behövs för att bestämmelserna ska följas (se vidare kapitlen Anmälan och egentillsyn samt Tillsynsverksamhet och sanktionsmöjligheter).

Ålderskrav på expediten

Det finns inget ålderskrav i tobakslagen på den som säljer tobak. Däremot måste den som säljer tobak vara införstådd med lagen och ha en reell möjlighet att vägra sälja tobak till minderåriga. I många fall är detta svårt för en person som inte själv fyllt 18 år. Det innebär att i de fall en ung oerfaren expedit säljer till en minderårig kan även näringsidkare dvs. butiksinnehavaren, träffas av ansvar på grund av sin underlåtenhet att tillse att försäljningen av tobaksvaror har organiserats på ett sådant sätt att 18-årsregeln kan upprätthållas (se vidare prop. 1995/96:228 s. 28). Värt att beakta är även Arbetsmiljöverkets föreskrifter om minderårigas arbete, se vidare AFS 1996:1.

Langning

En tobaksvara får inte säljas eller lämnas ut om det finns en särskild anledning att anta att tobaksvaran kommer att lämnas över till en minderårig dvs. langas till någon som inte fyllt 18 år. Detta gäller när det för expediten står klart eller borde stå klart att det är fråga om langning av en tobaksvara. Expediten måste göra en bedömning i varje enskilt fall.

Krav på skyltning

Förutom åldersgränsen innehåller 12 § även ett krav på att det inne på försäljningsstället ska finnas en tydlig och väl synlig skylt med information om förbudet mot tobaksförsäljning till minderåriga. Skylten ska normalt, för att uppfylla bestämmelsens krav om att den ska vara tydlig och klart synbar, vara placerad i anslutning till kassan. Det möter självfallet inget hinder att placera ytterligare skyltar därutöver på andra platser, t.ex. vid ingången.

Kontakta t.ex. Länsstyrelsen i Västra Götaland, Socialtjänstförvaltningen i Stockholms stad eller Svensk dagligvaruhandel för exempel på dekaler.

Statens folkhälsoinstitut har tagit fram ett exempel på åldersdekalering som stöd för att informera om 18-årsgränsen vid försäljning av tobak. Dekalerna kan beställas av kommunerna som i sin tur distribuerar dekalerna till handeln.

Angränsande lagstiftning

WHO Framework Convention on Tobacco Control kräver enligt artikel 16 punkt 7 att säljare av tobaksvaror åtminstone är 18 år.

Lästips

Författare: Mona Sundh m.fl., Karlstad University Studies

- Har förbudet att sälja tobak till minderåriga påverkat ungdomars möjligheter att köpa tobak? Doktorsavhandling, 2006:29
- Tobaksvanor 1996 och 2000. 2004:14
- Hur effektiv är 18-årsgränsen för inköp av tobak? 2003:35
- Ungdomars möjlighet att köpa tobak 2001:27

Automat och postorder

12 a § Tobaksvaror som säljs till konsumenter skall tillhandahållas på ett sådant sätt att det går att kontrollera mottagarens ålder. Detta gäller även när försäljningen sker genom automat, via postorder eller liknande.

Samma förbud som vid annan försäljning

Förbudet att sälja tobaksvaror till dem som är under 18 år gäller oavsett försäljningsform. Den som säljer tobak har därmed ansvaret för att se till att försäljningsförbudet till minderåriga upprätthålls även om försäljningen sker via automat eller postorder (oavsett om beställningen sker per post eller på annat sätt t.ex. via internet.) (Se vidare bl.a. prop. 1995/96:228 och prop. 2004/05:118 s. 20–24 & 57, kapitlet Åldersgräns och skyltning.)

Förbudet omfattar t.ex. försäljning genom tobaksautomat eller andra former av självbetjäning. För det fall en näringsidkare av företagsekonomiska, säkerhetsmässiga eller andra skäl väljer att tillhandahålla tobaksvaror genom automat är det hans eller hennes ansvar att se till att försäljningen ändå organiseras på ett sådant sätt att minderåriga förhindras att köpa varorna.

Ansvarsförhållande vid automatförsäljning

Den avgörande frågan när tillsynsmyndigheten bedömer ansvarsförhållandet vid automatförsäljning är vem som är säljaren. Det avgörande kriteriet för vem som är säljaren är inte vem som äger automaten eller vilken lokal automaten är placerad i, utan vem som tar intäkterna från försäljningen (i fortsättningen kallad näringsidkaren).

Näringsidkaren eller dennes personal ska kontinuerligt bevaka automatförsäljningen när automaten finns i lokaler dit minderåriga har tillträde.

I de fall där näringsidkaren inte är densamme som den som ansvarar för lokalen ska den näringsidkare som tar intäkterna från försäljningen (och därmed ytterst ansvarar för försäljningen) kontinuerligt bevaka att minderåriga inte kan köpa tobak från automaten.

Exempel på försäljningssystem som organiseras på ett sådant sätt att minderåriga förhindras åtkomst till tobaksvaror, är då t.ex. polletter eller liknande säljs i kassan på en livsmedelsbutik, i en bardisk på restaurang eller i en arbetsgivares reception och automaten är placerad så att den kan bevakas kontinuerligt.

Om åldersgränsen inte kan kontrolleras på samma sätt vid automatförsäljning som vid annan försäljning får försäljningen inte äga rum. Näringsidkarens ansvar att övervaka åldersgränsen kan inte överföras på någon annan genom avtal.

Möjlighet till sanktionsåtgärder

Om en kommun upptäcker att en automat är uppställd på ett sådant sätt att åldersgränsen inte kan kontrolleras på ett betryggande sätt bör kommunen förelägga näringsidkaren att t.ex. flytta automaten eller införa pollettförsäljning. Kommunen kan också förbjuda fortsatt försäljning genom automaten. Ett sådant beslut kan förenas med vite (se vidare kapitlet Tillsynsverksamhet och sanktionsmöjligheter).

En kommun kan även för att underlätta tillsynen av tobaksautomater begära in t.ex. upplysningar om näringsidkarens identitet och kräva tillträde till lokalen i fråga för att kunna göra en tillsyn av automatförsäljningen (se vidare paragraferna Upplysningar och varuprover samt Tillträde och handräckning).

Distansförsäljning

Samma krav på ålderskontroll gäller vid distansförsäljning som vid ordinarie butiksförsäljning. Det är näringsidkarens ansvar att skapa former för en fungerande ålderskontroll t.ex. genom att näringsidkaren gör en ålderskontroll via bankkortet och använder sig av rekommenderat brev med mottagningsbevis och personlig utlämning, samt att det på försändelsens utsida (utöver varningstext enligt 1 § FHIFS 2001:2) finns uppgift om att tobaksvaran inte får lämnas ut till den som inte fyllt 18 år (se vidare kapitlet Förpackningar).

Styckeförsäljning

12 b § Tobaksvaror som säljs till konsumenter får inte tillhandahållas i form av lösa cigaretter eller i förpackningar om färre än 19 cigaretter.

Det är förbjudet att sälja lösa cigaretter eller cigarettpaket med färre än 19 stycken cigaretter.

Förbudet mot styckeförsäljning gäller dock inte andra tobaksvaror än cigaretter. Således får t.ex. cigarrer säljas styckewis.

Vid överträdelse av förbudet mot styckeförsäljning kan kommunen rikta ett förbud eller föreläggande mot den berörda handlaren (se vidare kapitlet Tillsynsverksamhet och sanktionsmöjligheter).

Förbudet att sälja lösa cigaretter är inte straffsanktionerat enligt 27 § i tobakslagen men däremot enligt bestämmelser om högsta prismärkning enligt 6 § i lag (1994:1563) om tobaksskatt.

6 § Den som tillhandahåller cigaretter till försäljning på annat sätt än i originalförpackning försedd med särskild märkning med uppgift om detaljhandelspriset döms till böter eller fängelse i högst sex månader. I ringa fall skall inte dömas till ansvar enligt första stycket.

För mer information om punktskatt på tobak se Skatteverkets webbplats eller kontakta Skatteverket i Ludvika på telefon 0240-87 199.

Anmälan och egentillsyn

12 c § En näringsidkare som tillhandahåller tobaksvaror för försäljning till konsumenter skall anmäla försäljningen hos den kommun där försäljningen sker. Anmälan skall göras senast när försäljningen påbörjas.

Näringsidkaren skall utöva särskild tillsyn (egentillsyn) över försäljningen och ansvara för att det finns ett för verksamheten lämpligt egentillsynsprogram.

Anmälan av tobaksförsäljning

Näringsidkare som tillhandahåller tobaksvaror för försäljning till konsumenter är skyldig att anmäla detta till kommunen. För exempel på hur anmälan kan gå till se t. ex. Luleå kommun, Malmö stad och Stockholms stad.

Näringsidkaren ska anmäla till den kommun där försäljningen sker och senast när försäljningen påbörjas. ”Näringsverksamhet” beskrivs som försäljning som sker i näringsverksamhet, och definieras vara när någon som ett led i en yrkesmässigt bedriven verksamhet eller i en med yrkesmässighet jämförbar verksamhet tillhandahåller tobaksvaror till konsumenter. Det kan exempelvis vara försäljning i en tobaksaffär, livsmedelsbutik eller restaurang men det innefattar även försäljning som äger rum utan ett fast driftställe (se vidare kapitlet Åldersgräns och skyltning).

Det är dock endast försäljning till konsument som är anmälningspliktig. Tillverkares och importörers försäljning till återförsäljare innefattas inte av bestämmelsen.

Automatförsäljning

Det är den näringsidkare som tar intäkterna från försäljningen som också ska anmäla sin försäljning till kommunen enligt 12 c § och betala en eventuell tillsynsavgift. Anmälan ska göras till respektive kommun för varje automat i vilken tobak säljs.

Kommunens tillsyn omfattar varje enskilt säljställe och således omfattas varje lokal där tobaksförsäljning sker från automat.

Distansförsäljning och ambulerande försäljning

Anmälan vid distansförsäljning inom Sverige är inte reglerad, men i brist på annan vägledning görs anmälan lämpligast till någon av de större kommunerna alternativt till den kommun i Sverige där företaget har sitt säte.

Vid ambulerande torgförsäljning och liknande ska näringsidkaren istället anmäla till respektive kommun där försäljningen sker.

Egentillsyn

Näringsidkare som säljer tobaksvaror ansvarar för att ta fram ett egentillsynsprogram. Näringsidkaren ska utöva särskild tillsyn dvs. egentillsyn. Syftet med egentillsynsprogrammet är att skapa rutiner i verksamheten så att åldersgränsen kan upprätthållas. Egentillsynsprogrammet ska visa att näringsidkaren har utarbetat en plan för hur tobakslagens bestämmelser kan tillämpas i den egna verksamheten. Egentillsynsprogrammet är således ett viktigt instrument i den kommunala tillsynen. Egentillsynsprogrammet ska bl.a. beskriva hur näringsidkaren (samt dennes personal om sådan finns) får information om tobakslagens bestämmelser samt vilka rutiner som tillämpas vid tobaksförsäljning. Speciellt bör ansvar och rutiner för ålderskontroll i verksamheten tas med. Även rutiner för kontroll av att tobaksförpackningarna är försedda med korrekta varningstexter på svenska bör ingå i programmet.

Den som är ansvarig näringsidkare för egentillsynsprogrammet är den näringsidkare som i sin näringsverksamhet säljer och tar intäkterna från tobaksförsäljningen. Egentillsynsprogrammet ska kunna visas upp för tillsynsmyndigheten vid förfrågan. Programmet ska utformas med hänsyn till verksamhetens storlek och slag.

Statens folkhälsoinstitut har utformat riktlinjer med förslag på hur ett egentillsynsprogram kan utformas, som kan ligga till grund för respektive kommuns eget krav på egentillsynsprogram. Statens folkhälsoinstituts förslag finns i mallar på svenska, turkiska och arabiska på institutets webbplats www.fhi.se.

Exempel på kommunala egentillsynsprogram finns t.ex. på Malmö stad, Kävlinge kommun och Ödeshögs kommuns webbplatser.

Tillsynsverksamhet

Enligt 20 § får en tillsynsmyndighet utfärda de förbud eller förelägganden som behövs för att tobakslagen eller en föreskrift ska följas. Ett förbud eller föreläggande kan förenas med vite. Den omedelbara tillsynen över bestämmelserna om handel, enligt 12–12 c §, har enligt 19 a § den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer (se vidare kapitlet om Tillsynsverksamhet och sanktionsmöjligheter).

Tillsynsavgift

Kommunen får ta ut en avgift för tillsynen över handel med tobak enligt 19 b § (se vidare kapitlet Tillsynsavgift).

Införsel

13 § Tobaksvara får föras in i landet endast av den som har fyllt 18 år.

Tullverket ansvarar för bestämmelserna kring införsel.

Marknadsföring

Tobakslagen har en rad bestämmelser som gäller marknadsföring av tobaksvaror:

- 9 a § om vilseledande beskrivningar
- 14 § om reklam och annan marknadsföring
- 14 a § om varukännetecken
- 14 b § om sponsring
- 15 § om sanktioner enligt marknadsföringslagen.

Se de olika rubrikerna i kapitlet för en närmare beskrivning av respektive paragraf.

Det är Konsumentverket som är central tillsynsmyndighet för bestämmelserna om marknadsföring i tobakslagen. Kommunerna ansvarar för omedelbar tillsyn på eller i anslutning till försäljningsställen.

För mer information vänligen kontakta Konsumentverket/KO på tfn: 0771-42 33 00.

Reklam och marknadsföring

14 § En näringsidkare som marknadsför tobaksvaror till konsumenter får inte använda kommersiella annonser i

1. periodiska skrifter eller andra jämförbara skrifter på vilka tryckfrihetsförordningen är tillämplig,
2. ljudradio- eller TV-program eller TV-sändningar över satellit som omfattas av radio- och TV-lagen (1996:844), eller
3. andra överföringar eller tekniska upptagningar på vilka yttrandefrihetsgrundlagen är tillämplig.

Även annan marknadsföring av tobaksvaror till konsumenter än som avses i första stycket är förbjuden. Detta gäller dock inte

1. i tryckta skrifter på vilka tryckfrihetsförordningen är tillämplig eller i överföringar eller tekniska upptagningar på vilka yttrandefrihetsgrundlagen är tillämplig,
2. marknadsföring som endast består i att tillhandahålla tobaksvaror för försäljning, eller
3. kommersiella meddelanden inne på försäljningsställen som inte är påträngande, uppsökande eller uppmanar till bruk av tobak.

Kommersiella meddelanden enligt andra stycket 3 skall i den omfattning det är möjligt placeras så att de inte är synliga från utsidan av försäljningsstället.

För mer information vänligen kontakta Konsumentverket/KO på tfn: 0771-42 33 00.

Varukännetecken

14 a § En näringsidkare som marknadsför antingen en annan vara än en tobaksvara eller en tjänst till konsumenter får inte använda ett varukännetecken som helt eller delvis används för en tobaksvara eller enligt gällande bestämmelser om varumärken är registrerat eller inarbetat för en sådan vara, om marknadsföringen sker i kommersiella annonser i

1. periodiska skrifter eller i andra jämförbara skrifter på vilka tryckfrihetsförordningen är tillämplig,
2. ljudradio- eller TV-program eller i TV-sändningar över satellit som omfattas av radio- och TV-lagen (1996:844), eller
3. andra överföringar eller tekniska upptagningar på vilka yttrandefrihetsgrundlagen är tillämplig.

Om en näringsidkare använder ett sådant varukännetecken som avses i första stycket vid marknadsföring till konsumenter på något annat sätt än som där sägs, skall näringsidkaren iaktta den måttfullhet som är betingad av att kännetecknet också kan förknippas med tobaksvaran.

Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas inte

1. i fråga om ett varukännetecken som i endast begränsad omfattning förekommer vid marknadsföring av tobaksvaror,
2. i fråga om ett varukännetecken som framträder i en form som tydligt skiljer sig från utseendet på tobaksvarans kännetecken, eller
3. i andra fall om det är oskäligt.

För mer information vänligen kontakta Konsumentverket/KO på tfn: 0771-42 33 00.

Sponsring

14 b § Tillverkare, partihandlare och importörer av tobaksvaror får inte sponsra ett evenemang eller en verksamhet dit allmänheten har tillträde eller som kan antas få gränsöverskridande effekt, om sponsringen kan antas medföra att avsättningen av tobaksvaror främjas.

Bestämmelser om förbud mot sponsring av program i radio och TV finns i radio- och TV-lagen (1996:844).

För mer information vänligen kontakta Konsumentverket/KO på tfn: 0771-42 33 00.

Sanktioner

15 § En marknadsföringsåtgärd som strider mot 9 a § eller 14–14 b § ska vid tillämpningen av 5, 23 och 26 § marknadsföringslagen (2008:486) anses vara otillbörlig mot konsumenter.

En marknadsföringsåtgärd som strider mot 14 § första stycket 2 eller 3 eller 14 a § första stycket 2 eller 3 kan medföra marknadsstörningsavgift enligt bestämmelserna i 29–36 § marknadsföringslagen.

För mer information vänligen kontakta Konsumentverket/KO på tfn: 0771-42 33 00.

Produktkontroll

Tobakslagen har en rad bestämmelser som gäller produktkontroll av tobaksvaror:

- 16 § om ingrediensrapporter
- 17 § om tillverkningsförbud
- 18 § om gränsvärden
- 18 a § om utförsel förbud
- 18 b § om reklamkostnader.

Statens folkhälsoinstitut utövar central tillsyn över bestämmelserna i 16–18 samt 18 b §.

Se de olika rubrikerna i kapitlet för en närmare beskrivning av respektive paragraf.

Ingrediensrapporter

16 § Tillverkare eller importör av tobaksvara skall, i den utsträckning som föreskrivs av regeringen, till Statens folkhälsoinstitut lämna uppgifter om ingredienser och kvantiteter av dessa i tobaksvaror samt om deras effekter på hälsan.

Tillverkare och importörer av tobaksvaror ska årligen till Statens folkhälsoinstitut lämna en förteckning för varje märke och typ av tobaksvara med alla ingredienser och kvantiteter av dessa som används vid tillverkningen av varan. Varje ingrediens som ingår i varan ska anges i förteckningen i fallande viktordning enligt 3 § tobaksförordningen (2001:312).

Läs mer om Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/37/EG av den 5 juni 2001 i Europeiska gemenskapernas officiella tidning.

Tillverknings- och införsel förbud

17 § Regeringen får, om det finns särskilda hälsoskäl, föreskriva att vissa slag av tobaksvaror inte får tillverkas i eller föras in till Sverige för försäljning till konsumenter.

Regeringen kan meddela förbud mot tillverkning eller import av tobaksvaror om särskilda skäl föreligger. Sådana förbud kan meddelas vid särskilda hälsoskäl eller om tobaksvaran speciellt riktar sig till barn. Förbudet kan också meddelas mot helt nya tobaksvaror.

Något förbud enligt 17 § har hittills inte föreskrivits.

Gränsvärden

18 § Regeringen, eller myndighet som regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om gränsvärden för skadliga ämnen som tobaksvara får innehålla eller ge upphov till, samt om mätning och övervakning av sådana gränsvärden. En vara som inte uppfyller föreskrifterna får inte tillverkas eller säljas i Sverige. Inte heller får en sådan vara föras in till Sverige för försäljning till konsumenter.

Tillverkare och importörer av cigaretter ska senast den 15 december varje år för varje cigarettmärke rapportera in halterna i cigarettröken av tjära, nikotin och kolmonoxid till Statens folkhälsoinstitut. Uppgift om vem som ansvarat för mätningen ska också (enligt 10 § i föreskrift FHIFS:2) rapporteras. Närmare föreskrifter om gränsvärden m.m. återfinns i FHIFS 2001:2.

För lista på godkända laboratorier se EU:s webbplats: www.ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/Tobacco/label_lab_en.htm

Utförselförbud

18 a § En vara som inte uppfyller föreskrifter som meddelats med stöd av 18 § får inte föras ut till ett land utanför Europeiska gemenskapen.

Denna paragraf syftar tillbaka på 18 § dvs. kravet på gränsvärden avseende tjära, nikotin och kolmonoxid i cigarettrök vid rökning av cigaretter. För mer information vänligen kontakta Statens folkhälsoinstitut.

Gällande olovlig utförsel se 28 § dvs. kapitlet om Smuggling.

Angränsande lagstiftning

Trots att 18 a § enbart berör tobaksvaran cigaretter är det värt att nämna reglerna kring försäljning av snus i Sverige och utförsel av tobaksvaran snus från Sverige.

Sverige fick i och med förhandlingarna kring EU-inträdet 1995 igenom ett undantag mot det rådande snusförbudet i EU. Undantaget innebär att snus får fortsätta säljas i Sverige men får inte föras ut till andra EU-länder (se vidare förordning (1994:1266) om förbud mot utförsel av snus). Beslutet att hindra fri cirkulation av snus inom EU behandlades bl.a. av EU domstolen i målen C-210/03 och C-434/02 där domstolen konstaterade att gemenskapslagstiftaren har rätt att med stöd av artikel 95 EG hindra en vara att cirkulera fritt inom gemenskapen, varvid olika grad av skydd säkerställs, till exempel i fråga om hälsa (se vidare domstolens pressmeddelande nr 99/04 den 14 december 2004).

Finland blev fälld för fördragsbrott i mål C-343/05 gällande sin skyldighet att se till att Åland införlivar artikel 8 a i rådets direktiv 89/622/EEG av den 13 november 1989, i dess lydelse enligt rådets direktiv 92/41/EEG av den 15 maj 1992, och artikel 8 i Europaparlamentets och rådets direktiv

2001/37/EG av den 5 juni 2001 genom att bl.a. inte iaktta det förbud mot saluföring av snus på fartyg registrerade i Finland som föreskrivs i nämnda bestämmelse.

För mer information, se www.regeringen.se och EU-domstolens webbportal www.curia.europa.eu.

Reklamkostnader

18 b § Tillverkare, partihandlare och importörer av tobaksvaror skall till Statens folkhälsoinstitut lämna uppgifter om de kostnader som de har haft för reklam, annan marknadsföring och sponsring för sådana varor.

Regeringen får meddela föreskrifter om uppgiftsskyldighetens omfattning.

Regeringen har hittills inte meddelat några föreskrifter om uppgiftsskyldighetens omfattning.

Tillsyn

Tobakslagen har en rad bestämmelser som gäller tillsyn av tobaksvaror:

- 19 § Central tillsyn
- 19 a § Omedelbar tillsyn
- 19 b § Tillsynsavgift
- 20 § Tillsynsverksamhet och sanktionsmöjligheter
- 21 § Beslagtagande av tobaksvara
- 22 § Upplysningar och varuprov
- 23 § Tillträde och handräckning
- 24 § Sekretess.

För att stödja kommunerna och länsstyrelserna i deras tillsynsverksamhet har Statens folkhälsoinstitut tagit fram kommentarer om 19 b § Tillsynsavgift och 20 § Tillsynsverksamhet och sanktionsmöjligheter.

Se de olika rubrikerna i kapitlet för en närmare beskrivning av respektive paragraf.

Se vidare kapitlet Myndigheter.

Central tillsyn

19 § Den centrala tillsynen över att denna lag och föreskrifter som meddelas med stöd av lagen följs utövas av

1. Arbetsmiljöverket när det gäller

- a) lokaler och andra utrymmen som avses i 2 § och som är upplåtta enbart för personal, och
- b) lokaler och andra utrymmen på vilka 8 § skall tillämpas,

2. Statens folkhälsoinstitut när det gäller

- a) miljöer som avses i 2 § och som inte är upplåtta enbart för personal,
- b) lokaler som avses i 4 §,
- c) varningstexter m.m. enligt 9, 10 och 11 §,
- d) handel enligt 12–12 b § och anmälan och egentillsyn enligt 12 c §,
- e) produktkontroll m.m. enligt 16–18 §, och
- f) uppgifter om kostnader för marknadsföring enligt 18 b §, samt

3. Konsumentombudsmannen när det gäller marknadsföring enligt 9 a § eller 14–14 b §.

Vid Konsumentombudsmannens tillsyn tillämpas bestämmelserna i marknadsföringslagen (1995:450).

Se kapitlen Myndigheter samt Tillsynsverksamhet och sanktionsmöjligheter.

Omedelbar tillsyn

19 a § Den omedelbara tillsynen över att denna lag och föreskrifter som meddelas med stöd av lagen följs utövas av

1. Arbetsmiljöverket när det gäller lokaler och andra utrymmen för vilka verket har den centrala tillsynen, och
2. den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer när det gäller
 - a) de miljöer och lokaler för vilka Statens folkhälsoinstitut har den centrala tillsynen,
 - b) bestämmelserna om handel m.m. enligt 12-12 c §, och
 - c) bestämmelserna om marknadsföring m.m. i 14 och 14 a § när det gäller marknadsföringsåtgärder på eller i anslutning till försäljningsställen.

Länsstyrelsen utövar inom länet tillsyn enligt första stycket

2. Länsstyrelsen skall
 1. följa kommunernas verksamhet och biträda kommunerna med information och råd, och
 2. främja samarbete mellan olika tillsynsmyndigheter och mellan tillsynsmyndigheter och andra.

Se vidare kapitlen Myndigheter samt Tillsynsverksamhet och sanktionsmöjligheter.

Tillsynsavgift

19 b § En kommun får ta ut avgift för sin tillsyn av den som bedriver anmälningspliktig näringsverksamhet med tobaksvaror.

Kommunen får ta ut en avgift för sin tillsyn.

Tillsynsavgiften är till för att finansiera kommunens tillsyn och avgifterna får endast användas för det ändamålet.

Innan en avgift påförs ett försäljningsställe bör det vara klarlagt att näringsidkaren anmält verksamheten. I de fall då kommunen på något annat sätt fått reda på att tobaksförsäljning sker utan anmälan, kan kommunens tillsynsmyndighet på eget initiativ föra in näringsidkaren i sitt register och därefter skicka en faktura på tillsynsavgiften direkt till näringsidkaren.

När kommunens ledning bestämmer avgiftens storlek hänvisas till kommunallagens regler, dvs. det får inte ske retroaktivt och storleken måste avgöras med hänsyn tagen till självkostnadsprincipen.

För mer information om tillsynsavgifter se kommunallagen (1991:900) 8 kap. § 3 b och c samt kontakta Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Tillsynsverksamhet och sanktionsmöjligheter

Här finns en överblick av innehållet i detta kapitel, vilket är något mera omfattande än övriga kapitel i Handbok Tobakslagen.

Tillsyn, förbud och föreläggande

Allmänt

Tillsynsmyndigheter

Varför använda förelägganden eller förbud?

När kan förbud och förelägganden användas?

När passar ett förbud alternativt ett föreläggande?

Åtgärder som bör vidtas innan beslut om föreläggande eller förbud fattas

Ärendets gång – beslut om föreläggande eller förbud utan vite

Ärendets gång – beslut om föreläggande eller förbud med vite

Skillnad mellan straff och vite

Vite

Allmänt om viten

När är det angeläget med vite?

Exempel – förbud med vite

Exempel – föreläggande med vite

Vitets storlek

Löpande vite

Förhöjt vite

Vad som bör göras efter att beslutet är fattat

Handläggning och dokumentation

Krav på formalia

Krav på dokumentation, underrättelse och rådighet före beslut

Utformning av beslutet – till vem ska det riktas?

Exempel – försäljning av tobaksvaror

Exempel – rökfria miljöer

Vad ska ett beslut innehålla?

När börjar beslutet gälla?

Delgivning

Överklagande

BILAGA: Exempel

Exempel för tankeprocessen

Exempel 1 - föreläggande angående skylt om åldersgräns

Exempel 2 - förbud med vite angående styckevis försäljning av cigaretter

Andra praktiska exempel gällande den omedelbara tillsynen

Tillsyn, förbud och föreläggande

20 § Statens folkhälsoinstitut får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att bestämmelserna i 9, 10, 11 och 16-18 § eller med stöd av dem meddelade föreskrifter skall följas.

En tillsynsmyndighet som anges i 19 a § får i sin tillsynsverksamhet meddela de förelägganden eller förbud som behövs för att lagen eller en föreskrift som har meddelats med stöd av lagen skall följas.

I beslut om föreläggande eller förbud får tillsynsmyndigheten sätta ut vite. Vitet får inte förvandlas.

Allmänt

Enligt 20 § tobakslagen får Statens folkhälsoinstitut och andra tillsynsmyndigheter meddela de förelägganden och förbud som behövs för att de bestämmelser som dessa har tillsyn över ska följas. En tillsynsmyndighet får enligt tredje stycket i beslut om föreläggande eller förbud sätta ut vite som bestäms till ett visst belopp.

Ett förbud eller föreläggande syftar till att möjliggöra en effektiv kontroll av att tillverkare, lokal innehavare, tobakshandlare m.fl. fullgör sina skyldigheter enligt lag och meddelade föreskrifter.

Enligt förarbetena till tobakslagen (se prop. 1992/93:185 s. 59) betonas att förelägganden och förbud ska användas först sedan försök att nå en frivillig rättelse har misslyckats, eller om det är uppenbart att så inte kommer att ske, eller om saken brådskar.

Tillsynsmyndigheter

Tillsynen enligt tobakslagen kan i huvudsak indelas i tillsyn av rökfria miljöer och lokaler, tillsyn av åldersgräns etc. vid tobaksförsäljning, tillsyn av produktkontroll och varningstexter, tillsyn avseende rökfri arbetsmiljö samt tillsyn av marknadsföring (se prop. 2000/01:99 s. 14).

Ansvar för att utöva den centrala tillsynen och viss ”operativ” tillsyn ligger på Arbetsmiljöverket (rökfri arbetsmiljö), Statens folkhälsoinstitut (rökfria miljöer, handel med tobak, varningstexter m.m.) och Konsumentombudsmannen (marknadsföring) och beskrivs närmare i 19 § och 19 a §.

Statens folkhälsoinstitut ska i sin roll som central tillsynsmyndighet över bl.a. efterlevnaden av åldersgränsen t.ex. bistå kommunerna så att tillsynen kan ske på ett effektivt och informativt sätt (se prop. 2001/02:64 s. 49).

Länsstyrelsen är regional tillsynsmyndighet och ska utöva tillsyn inom länet över den omedelbara tillsyn som de kommunala nämnderna har ansvaret för. Länsstyrelsens roll har förtydligats i prop. (2004/05:118) Tobakskontroll – genomförande av WHO:s ramkonvention om tobakskontroll m.m. (se 19 a § och i propositionen s. 47 samt s. 62–63). Länsstyrelsen ska följa kommunernas verksamhet och ge dem information och råd. Länsstyrelsen ska vidare främja samarbete mellan olika kommunala tillsynsmyndigheter

(dvs. respektive nämnd som ansvarar för tobak, alkohol och livsmedelstill-
syn), samt mellan andra tillsynsmyndigheter (t.ex. polisen) och samhälls-
organisationer (t.ex. landstinget och ideella organisationer).

Om länsstyrelsen finner att en kommun fallerar i sin omedelbara tillsyn
har länsstyrelsen möjlighet att utöva omedelbar tillsyn enligt 19 a § första
stycket genom t.ex. att förelägga kommunen att vidta vissa åtgärder. Det är
lämpligt att länsstyrelsen håller berörd kommun informerad om aktuella
tillsynsaktiviteter.

Kommunen är lokal tillsynsmyndighet och har ansvaret för omedelbar
tillsyn över rökfria miljöer och tobaksförsäljning. Respektive kommun-
fullmäktige utser den eller de nämnder i kommunen som ska ansvara för
tillsynen. Kommunen har vidare möjlighet att ta ut en tillsynsavgift för sitt
tillsynsarbete (se 19 b § och kapitlet Tillsynsavgift).

För att tillsynen ska fungera på ett effektivt sätt krävs att de olika tillsyns-
myndigheterna samarbetar. Det är t.ex. angeläget att en tillsynsmyndighet
som observerar brister eller överträdelser som en annan tillsynsmyndighet
har att bevaka, meddelar den ansvariga tillsynsmyndigheten så att åtgärder
kan vidtas. Det kan t.ex. gälla en alkoholhandläggare vid socialnämnden
som vid tillsynen upptäcker att rökning förekommer på en restaurangs
inglasade innegård och informerar handläggaren på miljökontoret att
de bör agera. Ett annat exempel är om en kommunal handläggare i sin
tillsyn iakttar försäljning av tobaksvaror som saknar föreskriven märk-
ning, och meddelar polisen som har ansvar enligt 11 och 27 § tobakslagen
(1993:581) för olovlig tobaksförsäljning. Detsamma gäller om kommun-
en upptäcker otillbörlig marknadsföring av tobak på försäljningsstället
och informerar Konsumentverket som i sin tur kan agera direkt mot det
tobaksbolag som placerat ut en skylt (se vidare prop. 2004/05:118 och
kapitlet Myndigheter).

Varför använda förelägganden eller förbud?

Tillsyn bygger på ett väl fungerande förebyggande arbete genom vilket
tobakshandlare, lokalinnehavare av rökfria miljöer m.fl. blir informerade
och medvetna om den lagstiftning som omgärdar tobaksförsäljning och
tobaksrökning. I de fall en handlare (se vidare kapitlet Försäljning) eller
lokalinnehavare (se vidare kapitlet Rökfria miljöer) medvetet överträder
lagens regler har tillsynsmyndigheter möjlighet att använda förvaltnings-
rättsliga åtgärder för att åstadkomma en rättelse. Det är klokt att alltid
först försöka nå en frivillig rättelse innan man beslutar om föreläggande
eller förbud.

När kan förbud och förelägganden användas?

Förbud och förelägganden kan användas av en kommun när exempel-
vis reglerna för tobaksförsäljning inte följs t.ex. när en tobakshandlare
inte har skyltning som upplyser om åldersgränsen, saknar egentillsyns-
program, säljer lösa cigaretter eller säljer tobak till minderåriga. Andra
exempel är felaktigt placerade tobaksautomater, försäljning via postor-

der utan ålderskontroll och otillbörlig marknadsföring. (Se till exempel Överklagande av beslut om förbud att sälja tobak i Örebro kommun, Länsstyrelsen i Örebro län, Dnr 505-10267-2006, Dnr 505-09819-2006.) Se vidare 11, 12, 12 a, 12 b, 12 c, 14, 14 a § i tobakslagen.

Förbud och förelägganden kan även användas av kommunerna i fråga om lokaler eller områden där rökning är förbjuden och rökförbudet inte efterlevs, t.ex. en skolmatsal, gemensamhetslokaler, inomhustorg (se bl.a. RÅ 1997 ref 32, Mål nr 2799-1999 Kammarrätten i Göteborg), i ett äldreboende eller på en konsert. Ibland kan det bli aktuellt med ett ingripande när en fråga uppkommit om ett serveringsområde som av restauranginnehavaren bedöms vara utomhus men som av kommunen bedöms vara inomhus. (Se beslut om förbud för rökning på en uteservering vid restaurang Lotsen, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Dnr 505-7051-2005.) (Se vidare 2 och 4 § i tobakslagen [1993:581]).

En kommun kan även förelägga (med eller utan vite) en anmälningspliktig näringsidkare att lämna de uppgifter enligt 22 § tobakslagen som behövs för att kommunen ska kunna fullgöra sin tillsyn (se prop. 2001/02:64 s. 49). Det kan t.ex. innebära uppgift om vem som bedriver tobaksförsäljning i en automat.

Även Statens folkhälsoinstitut respektive Konsumentverket kan använda förbud och föreläggande (gäller då tillverkare eller importör). Exempel då institutet kan ingripa är om t.ex. en tillverkare inte förser tobaksförpackningarna med varningstexter eller inte lämnar in en ingrediensrapport. Exempel då Konsumentverket kan ingripa är om en tillverkare t.ex. sponsrar ett evenemang. Exempel då kommunen kan ingripa är om en kommunal handläggare i sin tillsyn iakttar otillbörlig marknadsföring av tobak på försäljningsstället. Den kommunala handläggaren kan tillgripa åtgärder gentemot den enskilde tobakshandlaren för att få marknadsföringen att upphöra. Om en skylt är del av ett tobaksbolags nationella marknadsföring bör den kommunala handläggaren kontakta Konsumentverket/KO så att ärendet kan drivas direkt mot det tobaksbolag som placerat ut skylten. Se prop. 2004/05:118, målet KO/Philip Morris Aktiebolag (MD 2007:22), Konsumentombudsmannen (KO) förbuds föreläggande mot JTI Sweden AB (FF 2008:24) när det gäller utformningen av tillåtna reklamskyltar samt KO:s förbuds föreläggande mot Swedish Match North Europe AB när det gäller marknadsföringen av grovsnus (FF2008:1) För mer information vänligen kontakta Konsumentverket/KO och se kapitlet Myndigheter.

När passar ett förbud alternativt ett föreläggande?

Det är den konkreta situationen som avgör vilken typ av beslut som passar bäst.

Vill man att en företeelse endast ska upphöra är det lämpligast med ett förbud. Behöver man istället kräva en aktiv, praktisk och konkret åtgärd av mottagaren är det lämpligare med ett föreläggande.

Förbud kan exempelvis användas vid dessa tillfällen:

- försäljning av lösa cigaretter eller i förpackningar om färre än 19 cigaretter
- användning av påträngande marknadsföringsskyltar på försäljningsstället.

Då ett förbud mot styckvis försäljning redan finns i tobakslagens 12 b § kan det förstärkas genom att beslutet omedelbart förenas med ett vite som börjar gälla i samband med delgivningen.

Föreläggande kan exempelvis användas vid dessa tillfällen:

- om näringsidkaren inte har förvissat sig om att köparen uppnått 18 års ålder
- ingen skylt om åldersgräns är uppsatt
- egentillsynsprogram saknas.

Givetvis går det i vissa fall att uppnå samma resultat oavsett vilken form av ingripande som används (förbud eller föreläggande).

Åtgärder som bör vidtas innan tillsynsmyndigheten fattar beslut om föreläggande eller förbud

Det finns ett antal åtgärder tillsynsmyndigheten bör vidta innan det blir aktuellt att fatta ett beslut om föreläggande eller förbud. Dessa ser olika ut beroende på vilken typ av förseelse som har begåtts, men generellt kan sägas att näringsidkaren ska ges möjlighet till bättring. Det är först vid upprepade förseelser eller när något inte åtgärdas efter att det påtalats av tillsynsmyndigheten som man bör gå vidare med ett förbud eller föreläggande.

När tillsynsmyndigheten uppmärksammar brister som försäljning till minderåriga, försäljning utan att säljaren förvissat sig om åldern (t.ex. vid provköp) eller när rökning tillåts i rökfria miljöer ska dessa skriftligen kommuniceras med näringsidkaren med en begäran om en förklaring till det inträffade. Därefter gör tillsynsmyndigheten en bedömning av om man ska gå vidare med ett förbud, ett föreläggande eller enbart erinra om lagens regler. Något som bör spela en avgörande roll i bedömningen är om brister tidigare konstaterats.

I de fall brister uppmärksammas vid ett tillsynsbesök som t.ex. ej tillåten reklam, avsaknad av dekalering eller egentillsynsprogram, felaktigt placerade tobaksautomater eller tillåtande av rökning i rökfria miljöer så kan de, om möjligt, med fördel rättas på plats. De brister som kan lösas på plats ska därmed anses avhjälpta. De brister som inte kan lösas på plats kan leda till en skriftlig kommunikation eller ett ytterligare tillsynsbesök för att kontrollera att bristerna har åtgärdats. I de fall näringsidkaren inte besvarar den skriftliga kommunikationen eller inte löser de brister som påpekats bör man gå vidare med ett föreläggande eller förbud.

Ärendets gång – beslut om föreläggande eller förbud utan vite

- En tillsynsmyndighet fattar beslut om ett förbud eller föreläggande och delger mottagaren.
- Mottagaren har möjlighet att överklaga beslutet till länsstyrelsen. Parterna kan överklaga länsstyrelsens beslut till länsrätten, vars dom kan överklagas till kammarrätten (prövningstillstånd krävs). Högsta instans är Regeringsrätten. Se 25 § i tobakslagen.
- Beslutet vinner laga kraft.
- I de fall mottagaren inte rättar sig efter beslutet kan tillsynsmyndigheten fatta ett nytt beslut som förenas med vite. Se nedan.

Ärendets gång – beslut om föreläggande eller förbud med vite

- En tillsynsmyndighet fattar beslut om ett vitesförbud eller vitesföreläggande och delger mottagaren.
- Mottagaren har möjlighet att överklaga beslutet till länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut kan överklagas till länsrätten.
- Om beslutet vinner laga kraft men sedan inte följs, kan tillsynsmyndigheten begära att få vitet utdömt av länsrätten. Länsrätten prövar frågan om vitets uttagande först efter en ansökan från tillsynsmyndigheten som förelagt vitet (se kommentar till 6 § lag (1985:206) om viten i Karnov – svensk lagsamling med kommentarer).
- Ifall en kommuns beslut om föreläggande eller förbud överklagas är det nästa beslutsmyndighet dvs. i första instans länsstyrelsen som beslutar om en ansökan till länsrätten ska lämnas in med begäran om att få vitet utdömt. Se kommentar till 6 § lag (1985:206) om viten i Karnov.
- Vid bifall och eventuell jämkning så utdöms vitet av länsrätten och efter att beslutet vunnit laga kraft så expedierar länsrätten beslutet till parterna och skickar en kopia till Skatteverket som driver in pengarna.
- Länsrättens dom kan överklagas till kammarrätten (prövningstillstånd krävs). Högsta instans är Regeringsrätten.
- När målet har avgjorts får vardera parten ett exemplar av domen.

Ett nytt vite i samma sak får inte riktas mot mottagaren förrän det tidigare föreläggandet vunnit laga kraft. Om inte hela den utsatta tiden i det tidigare föreläggandet löpt ut, så anses i regel det tidigare föreläggandet återkallat och ersatt med det nya föreläggandet, när det i sig vunnit laga kraft (se kommentar till 2 § 3 stycket lag (1985:206) om viten i Karnov). För att veta om det första beslutet var tillräckligt för att ge rättelse bör också den första tiden (för när en viss åtgärd ska ha vidtagits eller ett förbud ska ha börjat gälla) ha passerats, innan man tar ett nytt beslut.

Skillnad mellan straff och vite

Den förvaltningsrättsliga sanktionen vitesföreläggande ska jämföras med den straffrättsliga sanktionen att utdöma personligt ansvar med böter eller fängelse för begångna gärningar.

Skillnaden mellan straff och vitesföreläggande är att straff kommer att drabba den som t.ex. bevisligen överlätit tobak till minderåriga dvs. det är bakåtblickande. Vitesföreläggande å andra sidan är framåtblickande och

tillämpas utan att någon överlåtelse ännu ägt rum men där en uppenbar risk finns för att så kommer att ske. Det gäller t.ex. i fall där automatförsäljning har organiserats på ett sätt som ur ålderskontrollhänseende inte är godtagbart.

Ett straff drabbar således i första hand den som faktiskt gjort överlåtelsen, t.ex. affärsbiträdet (se till exempel Ystads tingsrätt, Mål nr B2425-07), medan ett vitesföreläggande är riktat mot den som ytterst ansvarar för försäljningen dvs. butiksägaren. Ingenting hindrar således att, i det enskilda fallet, affärsbiträdet är att anse som straffrättsligt ansvarigt för en genomförd försäljning samtidigt som ägaren föreläggs att vidta åtgärder för att säkerställa att åldersgränsen efterlevs i framtiden (se prop. 1995/96:228 s. 21–22).

Noteras bör att 27 § tobakslagen innebär ett undvikande av att både straff och vite inträder för en och samma gärning, för en och samma person (se prop. 1995/96:228 s. 28). Vite har företräde vilket innebär att har ett vite redan utdömts kan därefter inte böter eller fängelse utdömas för samma person för just den gärningen. Vite bör således användas för att förhindra framtida förseelser.

För att inte dubbelt ansvar ska riskeras är det lämpligt att polisen och den kommunala tillsynsmyndigheten kommunicerar med varandra i ett aktuellt ärende.

Vite

Allmänt om viten

För att ha rätt att förelägga att någon ska erlägga vite krävs ett uttryckligt bemyndigande i en författning, vilket återfinns i 20 § i tobakslagen.

Den form av vite som används i tobakslagen är den offentlighetsrättsliga formen av vite dvs. inte avtalsvite. Det är individuella viten som är tillämpliga enligt tobakslagen (och inte generella viten som liknar böter). Ett individuellt vite är ett belopp med pengar som en tillsynsmyndighet kan utsätta i förväg som påföljd ifall ett meddelat beslut inte följs.

En tillsynsmyndighet ska med hänsyn till omständigheterna i varje enskilt fall bestämma om vite ska utsättas i samband med ett föreläggande eller förbud.

Omständigheter som tillsynsmyndigheten bör beakta är exempelvis den hållning näringsidkaren intagit vid myndighetens tidigare kontakter med honom, vikten av det allmännas intresse som föreläggandet är avsett att tillgodose, intresset av en snar rättelse samt att hänsyn tas till att näringsidkaren fått skälig tid på sig att rätta sig (se RÅ 1989 ref. 68 och kommentar till 1 § lag (1985:206) om viten i Karnov).

När är det angeläget med vite?

När det är särskilt angeläget att få näringsidkaren att rätta sig efter ett beslut kan det vara lämpligt att direkt förena ett föreläggande eller förbud med vite. Ibland kan omständigheterna vara sådana att det inte behövs någon starkare påtryckning än tillsynsmyndighetens beslut för att få till stånd en rättelse och då behövs inget vite. I sådana fall bör man börja med ett beslut utan vite och först om näringsidkaren inte rättar sig, fatta ett beslut med vite om samma sak.

Exempel – förbud med vite

När ett förbud redan existerar i tobakslagen t.ex. förbudet i 12 c § att tobaksvaror inte får tillhandahållas konsumenter i form av lösa cigaretter eller förbudet i 12 § att sälja till minderåriga (prop. 1995/96:228 s. 23) så är det lämpligt att omedelbart förena ett förbud med vite då det annars lagda förbudet inte tillför något mer än det lagen redan kräver (se RÅ 1994 ref. 29).

Exempel - föreläggande med vite

Viteslagen har krav på formalia vilket innebär ett visst merarbete när vite ska användas som påtryckningsmedel. Det kan därför ha betydelse för om tillsynsmyndigheten väljer att besluta om vite eller inte. Om tillsynsmyndigheten bedömer att en näringsidkare inte kommer att rätta sig efter enbart ett beslut om föreläggande utan att också ett beslut om vite krävs som påtryckning, måste förutom tobakslagen även viteslagen tillämpas. Detta innebär bl.a. att föreläggandet måste utformas tillräckligt precist för att mottagaren ska kunna följa det.

Ett exempel på ett mer precist föreläggande är att förelägga en tobakshandlare att vid vite under en begränsad period begära legitimation vid all tobaksförsäljning. Start- och slutdatum bör anges för vitesföreläggandet t.ex. att från och med 6 juli 2008 förelägga Kalles Tobak AB att ta legitimation vid all tobaksförsäljning i butiken på Tobaksgatan 12 fram till och med 6 oktober 2008 (se vidare rubriken Krav på formalia).

Vitets storlek

Av 3 § lag (1985:206) om viten framgår att ett vite beloppsmässigt ska fastställas med hänsyn till vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt som kan antas förmå denne att följa det föreläggande som är förenat med vitet.

Till omständigheterna i övrigt hör bl.a. värdet av det som föreläggandet avser och hänsynen till hur angeläget det är att föreläggandet efterföljs. Ett högre belopp är motiverat om det avser att tillgodose ett betydelsefullt samhällsintresse.

Tillsynsmyndigheten behöver inte i detalj kartlägga den enskildes ekonomi och förhållanden i övrigt utan kan utgå från förhållanden som är lätta att konstatera. Beloppet ska anpassas till vad som kan anses behövas för att bryta den enskildes motstånd att följa föreläggandet. Särskilt beträffande

fastighetsägare faller det sig naturligt att bestämma vitet så att beloppet inte understiger kostnaden för den förelagda åtgärden eller den vinst eller besparing som en näringsidkare normalt kan göra genom att inte uppfylla föreläggandet (se prop. 1984/85:96 s. 49 och kommentar till 3 § (1985:206) om viten i Karnov).

Vitet ska fastställas till ett bestämt belopp i pengar (se även löpande vite nedan). Det är dock sällan tjänligt att meddela ett beslut med ett alltför lågt vite om det ska ha någon effekt på mottagarens vilja att följa de krav som ställs. Ett vite kan därför efter en rimlighetsbedömning komma att variera t.ex. mellan 5 000 och 200 000 kronor och beror alltid på de specifika omständigheterna i det enskilda fallet. Se avgjorda rättsfall för vägledning.

Vitesbeloppets storlek kan också komma att jämkas av länsrätten.

Löpande vite

Vitet kan också sättas som ”löpande” vilket innebär att man redan i det ursprungliga vitesföreläggandet bestämmer att ett visst belopp ska utfalla med jämna mellanrum så länge föreläggandet inte följs. Om föreläggandet innehåller ett förbud, kan ett löpande vite i stället utformas så att ett visst vitesbelopp förfaller varje gång förbudet överträds.

Exempel på hur ett löpande vite kan utformas är t.ex. ”Ni föreläggs att senast den 1 mars 2008 ta bort tobaksautomaten från grundskolan X. Underlåter Ni det, förpliktas Ni att utge ett vite om tiotusen (10 000) kr. Ni förpliktas vidare att utge samma belopp för varje period om tre månader, räknat från den 1 mars 2008, under vilken tobaksautomaten står kvar.” (Se prop. 1984/85:96 och kommentar till 4 § lag (1985:206) om viten i Karnov).

Förhöjt vite

Ett vitesföreläggande, där ett vite dömts ut på grund av att ett beslut inte följts, kan efter viss tid förnyas i ett nytt beslut med ett förhöjt vite, om så skulle behövas.

Vad som bör göras efter att beslutet är fattat

Ett föreläggande eller förbud förenat med vite bör bevakas och följas upp snabbt för att man i god tid ska kunna påbörja processen med att ansöka om att få vitet utdömt ifall förbudet bryts eller föreläggandet inte uppfylls.

Om vitet inte gjorts löpande förfaller ansökan om att döma ut vitet ifall inte talan om dess utdömande har delgetts näringsidkaren inom två år från den dag då förbudet började gälla eller tidsfristen i föreläggandet gick ut (se kommentar till 9 § lag (1985:206) om viten i Karnov).

Handläggning och dokumentation

Krav på formalia

Den rättsliga giltigheten av ett förbud eller föreläggande som förenas med ett vite prövas i domstol (i första hand länsrätten, se rubrik Ärendets gång ovan) när vite ska dömas ut. Det är alltså även av detta skäl viktigt att lägga ned omsorg på att få beslutet så korrekt som möjligt. Om ett föreläggande eller förbud är felaktigt eller otydligt formulerat kan domstolen vägra att döma ut ett vite enbart av detta skäl, vilket leder till en fördröjning i ärendet.

Domstolen beaktar bl.a. följande faktorer vid sin prövning av vitet:

1. om beslutet har delgivits näringsidkaren
2. om näringsidkaren kunnat förstå vad beslutet gällde
3. om näringsidkaren har brustit på det sätt som anges
4. om näringsidkaren haft faktisk och rättslig möjlighet att följa beslutet
5. om vitesbeloppet bör jämkas
6. om det som ska utföras eller underlåtas i föreläggandet är tillräckligt preciserat.

Domstolen vill normalt se en utredning som visar om föreläggandet eller förbudet följts eller inte. Detta sker oftast genom en skriftlig process med förvaltningsdomstolen men det finns inget som hindrar att man begär en muntlig förhandling ifall bevisningen skulle hjälpas genom att ett vittne hörs.

Krav på dokumentation, underrättelse och rådighet före beslut

För att få ett tydligt och hållbart beslut behövs tydlig dokumentation. Dokumentation bör göras fortlöpande i form av t.ex. bilder och tjänsteanteckningar. Uppgifter som en myndighet får på annat sätt än genom en handling och som kan ha betydelse för ärendets utgång ska antecknas av myndigheten (se kommentar till 15 § förvaltningslagen (1986:223) i Karnov).

Innan beslut fattas har näringsidkaren rätt att ta del av det som tillförts ärendet. Ett ärende får inte avgöras utan att denne underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan än näringsidkaren och att denne dessutom fått tillfälle att yttra sig över den (se kommentar till 17 § förvaltningslagen (1986:223) i Karnov).

Om näringsidkaren i och med underrättelsen om det föreslagna beslutet frivilligt åtgärdar det som efterfrågas i beslutet behöver ärendet inte leda till något beslut utan ärendet kan istället avslutas.

Innan myndigheten använder vite som påtryckningsmedel i ett beslut bör den också bedöma om näringsidkaren har faktisk och rättslig möjlighet att följa det beslut som tas. Detta innebär t.ex. att denne inte får vara fysiskt förhindrad att åtgärda föreläggandet eller sakna rådighet över den egendom som avses i föreläggandet. Tillsynsmyndighet har dock inte någon längre gående efterforskningskyldighet utan kan utgå från vad myndighe-

ten ”kan anta” vara fallet (se kommentar till 2 § lag (1985:206) om viten i Karnov).

Utformning av beslutet – till vem ska det riktas?

Näringsidkarens namn ska alltid sättas ut i föreläggandet. Myndigheten får inte ange näringsidkaren med abstrakta termer, t.ex. fastighetsägaren, tomtägaren eller rörelseidkaren, och får inte heller använda uttryck såsom ”var och en” eller ”den som” eller helt utelämna näringsidkarens namn. Se RÅ 1995 ref 40 och kommentar till 2 § lag (1985:206) om viten i Karnov. Ett föreläggande eller ett förbud ska därför riktas till den som ska efterleva det, dvs. en namngiven fysisk eller juridisk person. Att skriva till ”Innehavaren av Kalles Tobak” eller ”Fastighetsägaren till Granen 4 i Rökstads kommun” räcker därför inte. Det är lämpligt att kontrollera namn, adress och organisationsnummer med Bolagsverket (för företag) och Skatteverket (för fysiska personer).

Exempel – försäljning av tobaksvaror

När det gäller upprätthållande av t.ex. åldersgräns vid försäljning ska beslutet i första hand riktas mot den som ytterst ansvarar för försäljningen, dvs. ägaren eller motsvarande. Om rörelsen drivs i bolagsform är det den juridiska personen (dvs. aktiebolag, handelsbolag etc.). Drivs den av en enskild firma så är det den fysiska personen.

Exempel – rökfria miljöer

Beträffande rökfria miljöer får myndigheten avgöra efter omständigheterna i det enskilda fallet om beslutet bör riktas mot ägaren av lokalen eller den som disponerar denna. I förarbetena till lagen har detta kommenterats på följande sätt: ”Är det fråga om en högst tillfällig upplåtelse är det naturligt att rikta föreläggandet mot ägaren. Att i sådana fall rikta föreläggandet mot den som disponerar lokalen torde vara meningslöst. Vid mer permanenta upplåtelser bör det däremot ligga närmare till hands att se den som disponerar lokalen som ansvarig och rikta föreläggandet mot denne” (se vidare prop. 1992/93:185 om tobakslag s. 59–60).

När det gäller kommunala skolor eller inrättningar bör ett föreläggande eller förbud riktas till kommunen med kopia till den kommunala nämnd som ytterst ansvarar för verksamheten. För andra, dvs. friskolor, privata vårdinrättningar och liknande får det avgöras i det enskilda fallet eftersom drifts- och ägarformerna varierar stort. Principen bör dock vara att det är den som godkänts att bedriva verksamheten som också är den som ansvarar för att t.ex. rökförbudet enligt tobakslagen upprätthålls.

Vad ska ett beslut innehålla?

Förbudet eller föreläggandet ska vara utformat så att näringsidkaren får helt klart för sig vad som krävs av honom. För att ett vite ska kunna utdömas är det därför nödvändigt att det utsatta vitet knutits till en klart definierad prestation eller underlåtenhet (se t.ex. RÅ 1994 ref 29) och tidsfrist.

Det ska framgå vid vilken tidpunkt eller inom vilken tidsfrist ett vitesföreläggande ska vara fullgjort. Även i fråga om förbud är det viktigt att det framgår av beslutet när förbudet ska börja gälla. Tidsfristens längd bestäms med ledning av omständigheterna i det enskilda fallet utifrån vad som kan anses vara rimligt utifrån t.ex. hur arbetskrävande en åtgärd är (se kommentar till 2 § lag (1985:206) om viten i Karnov.)

Det är viktigt att alla beslut motiveras utförligt – dvs. att det framgår tydligt vad som är fel och i förhållande till vad. Beslut ska innehålla en uppgift om den rättsliga grund som beslutet vilar på, en beskrivning av de faktiska förhållandena och ibland en bedömning av hur dessa strider mot den rättsliga grunden samt slutligen en tydlig formulering av själva beslutet – dvs. vad myndigheten vill att näringsidkaren ska göra, eller låta bli att göra. Mottagaren av beslutet måste kunna förstå vad han ska göra för att uppfylla tillsynsmyndighetens krav och därmed undgå att behöva betala viten.

Nedan följer några konkreta tips om hur man kan formulera sitt beslut så det blir så tydligt som möjligt:

- Använd inte allmänna ordalag - konkretisera istället.
- Uttryck inte krav genom endast en hänvisning till, eller upprepning av, en föreskriftstext eller ett lagrum t.ex. ”Kalles Tobak HB måste följa tobakslagen 12 § ” (se RÅ 1994 ref. 29). Skriv istället exakt vad som t.ex. tobakshandlaren ska göra.
- Undvik relativa uttryck som ”erforderlig”, ”betyggande”, ”tillräcklig”, ”besvärande”, ”lagom” eller relativa (subjektiva) uttryck som ”förbättra”, ”förändra”, ”större”, ”bättre” m.fl.
- Gör inte kraven oklara med obestämda förkortningar av typen ”t.ex.”, ”osv.”, ”m.m.” eller ”o. dyl.”
- Formulera inte ”luftiga” eller allmänna krav så att de blir innehållslösa som t.ex. ”ni uppmanas att ...”, ”Kommunen tar avstånd ifrån ...”, ”helst lägre ...”.

När börjar beslutet gälla?

Om det inte framgår av förbudet eller föreläggandet vid vilken tidpunkt eller inom vilken tidsfrist ett vitesföreläggande ska vara fullgjort (se ovan) så börjar beslutet gälla från den tidpunkt då beslutet vunnit laga kraft.

Delgivning

Tillsynsmyndighetens beslut om ett föreläggande eller förbud ska delges näringsidkaren. Att föreläggandet ska ”delges” denne innebär att beslutet bör ges till kända på något av de sätt som anvisas i delgivningslagen (1970:428). Se RÅ 1996 ref 94. Det normala är att delgivning sker skriftligen genom att en handling överbringas i original eller styrkt kopia. Se kommentar till 2 § lag (1985:206) om viten i Karnov. Underrättelse av ett beslut kan även ske muntligt, med vanligt brev eller på något annat sätt men bör dock ske på ett sådant sätt att det säkert kan konstateras att adressaten fått beslutet och vid vilken tidpunkt. Ett sätt är att använda ett rekommenderat brev med mottagningsbevis. Ett annat sätt är att t.ex.

kommunens eller länsstyrelsens egen tjänsteman överlämnar beslutet och begär ett delgivningskvitto. Ofta har tillsynsmyndigheten en praxis som då naturligtvis följs.

Överklagande

Med myndighetens beslut ska också alltid följa ett besked om hur mottagaren kan överklaga beslutet, se 21 § förvaltningslagen (1986:223).

Ett beslut ska överklagas skriftligt. Av skrivelsen ska framgå vilket beslut som överklagas och vilken ändring som den klagande begär. Skrivelsen ska ha kommit in till den myndighet som meddelat beslutet inom tre veckor från den dag den klagande fick del av beslutet enligt 23 § förvaltningslagen (1986:223).

Innan myndigheten skickar ett överklagat ärende vidare till nästa instans ska myndigheten göra en rättidsprövning enligt 24 § förvaltningslagen (1986:223) och under vissa förutsättningar även ompröva beslut som är uppenbart oriktiga enligt 27 § förvaltningslagen (1986:223).

Lästips

För mer information kring förvaltningsrättslig lagstiftning se t.ex. böckerna: Förvaltningslagen med kommentarer, Trygve Hellners/Bo Malmqvist och Viteslagstiftningen, En kommentar av Rune Lavin.

Exempel

Nedan följer några fiktiva exempel som är skrivna för att illustrera och underlätta tankeprocessen när man ska utforma ett föreläggande eller ett förbud.

För att underlätta utformningen av ett förbud eller föreläggande i ett aktuellt ärende kan det ibland vara lämpligt att rådfråga någon som handlagt ett liknande ärende i en annan kommun, alternativt vända sig till länsstyrelsen som ska bistå med råd.

Då utformningen av förbudet eller föreläggandet även kräver viss juridisk sakkunskap, så kan det vara lämpligt i det enskilda fallet att även konsultera sin kommunjurist alternativt Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) om juristtjänsten köps därifrån, eller en advokatbyrå.

Givetvis kan även Statens folkhälsoinstitut rådfrågas men då normalt först efter att länsstyrelsen skickat frågeställningen vidare till institutet.

Exempel 1. Föreläggande angående skylt om åldersgräns

Kalle Karlsson med firma Kalles Tobak

Tobaksgatan 12

111 11 Rökstad

Beslut

Med stöd av 20 § tobakslagen (1993:581) förelägger tobaksnämnden i Rökstads kommun Kalle Karlsson med firma Kalles Tobak vid vite av 5 000 kr att senast den 12 december 2006 ha vidtagit följande åtgärd:

Skylt med text om förbudet mot att sälja eller lämna ut tobaksvaror till den som inte har fyllt 18 år ska finnas uppsatt vid kassadisen i försäljningslokalen på Tobaksgatan 12 i Rökstad. Se 12 § tobakslagen.

Gällande regler

Enligt 12 § tobakslagen ska det på varje försäljningsställe för tobaksvaror finnas en tydlig och klart synbar skylt med information om förbudet att sälja eller lämna ut tobaksvaror till den som inte har fyllt 18 år.

Bakgrund till beslutet

Trots påpekanden vid tidigare tillsynsbesök i era lokaler ”Kalles Tobak” på Tobaksgatan 12 i Rökstad med efterföljande kommunicering kunde tillsynspersonalen vid återbesök den 1 september 2006 inte se någon skylt med information om förbudet mot att sälja tobaksvaror till minderårig. Enligt uppgift från butiksbiträdet fanns en sådan skylt i lagret. Ni hade dock inte hunnit sätta upp denna i försäljningslokalen där Ni säljer tobaksvaror.

Motivering till beslutet

Eftersom Ni säljer tobaksvaror i Er butik ska en klart synbar skylt finnas med information enligt ovan i lokalen. Såsom lokalen är inredd är den mest synbara platsen för en skylt vid kassadisen.

För att säkerställa att en skylt placeras vid kassadisen behövs ett beslut mot Er.

Vitet har satts till 5 000 kronor utifrån en bedömning i enlighet med 3 § lag (1985:206) om viten med hänsyn till vad som är känt om firmans ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt.

Utdömmande av vitet

Om Ni inte följer detta beslut kan tobaksnämnden i Rökstads kommun begära att få vitet utdömt av länsrätten enligt 6 § lag (1985:206) om viten.

Hur man överklagar

Om Ni vill överklaga detta beslut ska Ni skicka ett överklagande till tobaksnämnden i Rökstads kommun. Överklagandet ska vara skriftligt och undertecknat av Er. Det ska ha inkommit till nämnden inom tre veckor från den dag som Ni tagit del av beslutet. I överklagandet ska Ni ange vilket beslut som Ni överklagar (t.ex. genom att ange beslutets diarienummer), hur Ni vill att beslutet ska ändras och varför Ni anser att det ska ändras. Nämnden i Rökstads kommun kommer att sända överklagandet vidare till länsstyrelsen.

Exempel 2. Förbud med vite angående styckevis försäljning av cigaretter

Kalles Tobak AB
Tobaksvägen 12
111 11 Rökstad

Beslut

Tobaksnämnden i Rökstads Kommun förbjuder Kalles Tobak AB (bolaget) med stöd av 20 § och 12 b § tobakslagen (1993:581) vid vite av 25 000 kr att från och med den 12 december 2006 sälja cigaretter på annat sätt än i förpackningar med minst 19 cigaretter. Vitet ska betalas varje gång förbudet överträds.

Gällande regler

Enligt 12 b § tobakslagen får tobaksvaror som säljs till konsumenter inte tillhandahållas i form av lösa cigaretter eller i förpackningar om färre än 19 cigaretter.

Bakgrund till beslutet

Sedan den 13 mars 2006 har tre skriftliga anmälningar inkommit till nämnden från föräldrar vars barn påstår att de köpt cigaretter styckevis i Er butik på Tobaksvägen 12.

Socialförvaltningen har vid ett oanmält tillsynsbesök den 14 april 2006 uppmärksammat att lösa cigaretter fanns tillgängliga för styckevis försäljning.

Vid ytterligare ett anmält tillsynsbesök hos Er den 7 juli 2006 uppgav Ni att Ni följer de aktuella reglerna och att någon försäljning av cigaretter styckevis inte förekommer från er butik.

Därefter har ytterligare en anmälan från polisen inkommit till nämnden om att försäljning av lösa cigaretter i strid med 6 § lag (1994:1563) om tobaksskatt förekommer i bolagets butik.

Ni fick genom en skrivelse den 4 augusti 2006 ta del av de inkomna anmälningarna och har fått tillfälle att yttra er senast den 26 augusti 2006. Något yttrande har inte inkommit från Er.

Motivering till beslutet

Då det finns fem samstämmiga anmälningar om försäljning i Er butik av lösa cigaretter är ett beslut med vitesförbud mot sådan försäljning befogat.

Vitet har satts till 25 000 kronor utifrån en bedömning i enlighet med 3 § lag (1985:206) om viten med hänsyn till vad som är känt om bolagets ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt.

Utdömmande av vitet

Om Ni inte följer detta beslut kan tobaksnämnden i Rökstads kommun begära att få vitet utdömt av länsrätten enligt 6 § lag (1985:206) om viten.

Hur man överklagar

Om Ni vill överklaga detta beslut ska Ni skicka ett överklagande till tobaksnämnden i Rökstads kommun. Överklagandet ska vara skriftligt och undertecknat av Er. Det ska ha inkommit till nämnden inom tre veckor från den dag som Ni tagit del av beslutet. I överklagandet ska Ni ange vilket beslut som Ni överklagar (t.ex. genom att ange beslutets diarienummer), hur Ni vill att beslutet ska ändras och varför Ni anser att det ska ändras. Nämnden i Rökstads kommun kommer att sända överklagandet vidare till länsstyrelsen.

Andra praktiska exempel gällande den omedelbara tillsynen

Nedan följer fler praktiska exempel på när det kan vara aktuellt för en kommun att besluta om förbud eller förelägganden.

1. En tobakshandlare har inget egentillsynsprogram. Kommunen kan förelägga tobakshandlaren att skriftligen inkomma med ett egentillsynsprogram dvs. ett dokument som beskriver vilka rutiner som ska tillämpas vid tobaksförsäljning för att undanröja risken för överträdelser av åldersgränsen. Statens folkhälsoinstitut har tagit fram riktlinjer för dess utformning (se vidare kapitlet Anmälan och egentillsyn).
2. En automat finns uppställd så att minderåriga kommer åt att köpa tobaksvaror. Kommunen kan här vid vite förbjuda den som driver automaten att ha den uppställd på den platsen alternativt förelägga att automatförsäljningen organiseras så att en ålderskontroll kan genomföras av personal.
3. I en restaurang efterlevs inte rökförbudet på den inglasade uteserveringen. Kommunen kan, riktat mot restauranginnehavaren, utfärda ett förbud för rökning på den inglasade uteserveringen. Även andra åtgärder kan vara lämpliga som att förelägga restauranginnehavaren att utbilda sin personal om tobakslagens regler gällande rökfria serveringar samt ha tydlig skyltning på restaurangen gällande rökförbudet. Det kan även vara aktuellt att utfärda ett förbud med vite för rökning i ett serveringstält vid ett tillfälligt serveringstillstånd, om tidigare brister konstaterats.

Andra möjliga förbud och förelägganden kan t.ex. vara följande:

- Att vid upprepad försäljning till minderåriga vid vite förbjuda en tobakshandlare att på nytt sälja tobak till minderåriga (se prop. 1995/96:228 s. 23).
- Att förelägga att en tobakshandlare ska ta legitimation på alla kunder med undantag för de som uppenbart är över 30 år.
- Att förbjuda en tobakshandlare att sälja tobak i direkt anslutning till skoldagens slut. Sådant beslut bör dock innehålla klockslagsintervall och gälla under en begränsad tidsperiod t.ex. 6 månader.

Det finns knappast någon praxis från prövning i domstol när det gäller de här frågorna. Det kan därför finnas skäl att pröva sig fram. Även förelägganden och förbud som underkänns i högre instans bidrar till rättsutvecklingen.

Beslagtagande

21 § En tillsynsmyndighet får besluta att en tobaksvara skall tas om hand, om den bjuds ut till försäljning eller uppenbart är avsedd att bjudas ut till försäljning i strid med lagen eller en föreskrift som har meddelats med stöd av lagen. Kronofogdemyndigheten skall vid behov lämna handräckning när en vara skall tas om hand.

Om en vara har tagits om hand, får ägaren under tillsynsmyndighetens kontroll vidta de rättelser som behövs för att varan skall få säljas. Varan skall återlämnas om det görs sannolikt att den inte kommer att säljas i strid med lagen eller en föreskrift som har meddelats med stöd av denna. I annat fall får varan förstöras genom tillsynsmyndighetens försorg.

Ett beslut enligt första stycket gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

Se vidare prop. 1992/93:185, s. 59–60 samt kapitlen Myndigheter och Tillsynsverksamhet och sanktionsmöjligheter.

Upplysningar och varuprov

22 § En tillsynsmyndighet har rätt att på begäran få de upplysningar, handlingar, varuprover och liknande som behövs för myndighetens tillsyn enligt denna lag.

Se vidare prop. 1992/93:185, s. 59–60, prop. 2001/02:64, s. 49 samt kapitlen Myndigheter och Tillsynsverksamhet och sanktionsmöjligheter.

Tillträde och handräckning

23 § För att fullgöra sina uppgifter enligt denna lag har en tillsynsmyndighet rätt att få tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som berörs av lagen eller av föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och får där göra undersökningar och ta prover. För uttagna prov betalas inte ersättning. Kronofogdemyndigheten skall lämna den handräckning som behövs för tillsynen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att ersätta en tillsynsmyndighets kostnader för provtagning och undersökning av prov.

Se vidare kapitlen Myndigheter samt Tillsynsverksamhet och sanktionsmöjligheter.

Sekretess

24 § Den som har tagit befattning med något ärende enligt denna lag får inte obehörigen röja eller på annat sätt utnyttja vad han eller hon därvid har fått veta om yrkeshemligheter eller affärsförhållanden.

I det allmännas verksamhet tillämpas bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen.

Se vidare kapitlen Myndigheter samt Tillsynsverksamhet och sanktionsmöjligheter.

Överklagande

Tobakslagen innehåller två möjligheter till överklagande:

- 25 § Överklagande av ärende
- 26 § Överklagande av föreskrift.

Se de olika rubrikerna i kapitlet för en närmare beskrivning av respektive paragraf.

Överklagande av ärende

25 § Beslut som en i 19 a § angiven nämnd har fattat enligt denna lag eller enligt en föreskrift som har meddelats med stöd av lagen får överklagas hos länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Beslut som Statens folkhälsoinstitut har meddelat med stöd av 20 § första stycket eller 21 § eller som Arbetsmiljöverket meddelat får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Se vidare kapitlen Myndigheter samt Tillsynsverksamhet och sanktionsmöjligheter samt läs mer på webbplatsen Sveriges domstolar, www.dom.se.

Överklagande av föreskrift

26 § Beslut om en föreskrift enligt 18 § eller 23 § andra stycket som en myndighet har meddelat med stöd av ett bemyndigande får inte överklagas.

Beslut om föreskrifter enligt 9 § som en myndighet har meddelat med stöd av ett bemyndigande får överklagas hos regeringen av tillverkare av tobaksvaror och importörer av tobaksvaror som är avsedda att säljas till konsumenter inom landet.

Vänligen kontakta Socialdepartementet för mer information.

Ansvarsbestämmelser

Tobakslagen innehåller två staffrättsliga ansvarsbestämmelser:

- 27 § gällande olovlig tobaksförsäljning
- 28 § gällande smuggling.

Det är Polisen (27 §) respektive Tullverket (28 §) som ansvarar för den brottsbekämpande verksamheten.

Se de olika rubrikerna i kapitlet för en närmare beskrivning av respektive paragraf.

Olovlig tobaksförsäljning

27 § Den som uppsåtligen bryter mot 11 § eller den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 12 § första eller andra stycket döms för olovlig tobaksförsäljning till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är gärningen att anse som ringa döms inte till ansvar.

Den som har överträtt ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud skall inte dömas till ansvar enligt denna lag för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

Se vidare prop. 2004/05:118, s. 42–44 och 64 samt kapitlen Tillsynsverksamhet och sanktionsmöjligheter, Åldersgräns och skyltning, Felaktig märkning och Myndigheter. Se även exempel på rättsfall rörande olovlig tobaksförsäljning, Ystads tingsrätt, Mål nr B2425-07.

Vänligen kontakta Polisen för mer information.

Smuggling

28 § Bestämmelser om ansvar för olovlig införsel och olovlig utförsel av tobaksvaror finns i lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Vänligen kontakta Tullverket för mer information.

BILAGA 1

TOBAKSLAG (1993:581)

SFS nr: 1993:581

Departement/myndighet: Socialdepartementet

Utfärdad: 1993-06-03

Omtryck: SFS 2005:369

Ändrad: t.o.m. SFS 2009:455

Inledande bestämmelse

- 1 §** På grund av de hälsorisker och olägenheter som är förbundna med bruk av tobak och exponering för tobaksrök meddelas i denna lag bestämmelser om
- begränsning av rökning i vissa lokaler och utrymmen samt på vissa områden utomhus,
 - rökfri arbetsmiljö,
 - varningstexter och innehållsdeklaration på förpackningar till tobaksvaror,
 - begränsningar av handeln med och rätten till införsel av tobaksvaror,
 - marknadsföring av tobaksvaror och användning av vissa varukännetecken i marknadsföring av andra varor eller tjänster samt
 - produktkontroll m.m. av tobaksvaror. Lag (2005:369).

Begränsning av rökning i vissa lokaler och utrymmen samt på vissa områden utomhus

2 § Rökning är förbjuden

1. i lokaler som är avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn eller ungdom samt på skolgårdar och på motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem,
2. i lokaler som är avsedda för hälso- och sjukvård,
3. i lokaler som är avsedda för gemensamt bruk i bostäder och inrättningar med särskild service eller vård,
4. på färdmedel i inrikes kollektivtrafik eller i lokaler och andra utrymmen som är avsedda att användas av den som reser med sådana färdmedel,
5. restauranger och på andra serveringsställen, utom när servering sker utomhus,
6. i andra lokaler än sådana som avses i 1–5 när en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning som avses i 2 kap. 1–3 §§ ordningslagen (1993:1617) anordnas och i lokaler som är avsedda att användas av den som deltar i sammankomsten eller tillställningen, samt
7. i andra lokaler än sådana som avses i 1–6 om allmänheten har tillträde till lokalerna. Lag (2004:485).

3 § har upphävts genom lag (1994:98).

4 § I hotell och andra inrättningar där tillfällig bostad yrkesmässigt upplåts, skall i ett visst antal av de rum eller liknande som upplåts rökning vara förbjuden. I fråga om sovkupéer och andra utrymmen som upplåts för tillfällig bostad på färdmedel i inrikes kollektivtrafik gäller i stället 2 § 4. Lag (2004:485).

5 § Bestämmelserna i 2 § gäller inte i fråga om bostäder och andra lokaler för boende som inte är tillfälligt. Lag (1994:98).

6 § Rökning är trots bestämmelserna i 2 § 2–4, 6 och 7 tillåten i delar av de lokaler eller andra utrymmen som avses där, om dessa delar särskilt avsatts för rökning. Detsamma gäller lokaler som avses i 2 § 1 och som är upplåtta enbart för personal.

Trots bestämmelsen i 2 § 5 får rökning tillåtas i restauranger och på andra serveringsställen i separata rum som särskilt avsatts för rökning. Rum där rökning tillåts får endast utgöra en mindre del av serveringsställets yta. Rummen skall vara belägna så att besökare inte måste passera genom dessa. Arbetstagare skall endast tillfälligtvis behöva vistas i rummen, när rökning pågår. Ser-

vering eller annan liknande verksamhet får inte bedrivas i rummen när rökning pågår. Detta gäller dock inte sådan verksamhet som har direkt samband med rummens funktion. Mat eller dryck får inte föras med in i dessa rum.

Avvikelse från 2 § 1–4, 6 och 7 samt 4 § får göras om det finns särskilda skäl till det på grund av utrymmets eller området beskaffenhet eller användningsätt eller av omständigheterna i övrigt. Lag (2004:485).

6 a § Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om utformning och ventilation av sådana rum som avses i 6 § andra stycket. Lag (2004:485).

7 § Den som i egenskap av ägare eller på annan grund disponerar över en lokal, ett annat utrymme eller ett område utomhus som omfattas av någon av bestämmelserna i 2 och 4 §§ svarar för att bestämmelserna följs.

Om någon trots tillsägelse röker där rökning inte är tillåten, får denne avvisas. Lag (1994:98).

Rökfri arbetsmiljö

8 § I andra fall än som avses i 2 och 4 §§ svarar arbetsgivaren för att en arbetstagare inte mot sin vilja utsätts för tobaksrök i den arbetslokal eller det liknande utrymme där arbetstagaren är verksam. Som arbetstagare räknas här personer som avses i 1 kap. 2 § första stycket och 3 § arbetsmiljölagen (1977:1160). Lag (1994:98).

Varningstexter m.m.

9 § Förpackning till tobaksvara som är avsedd att i näringsverksamhet tillhandahållas konsumenterna inom landet skall i den utsträckning och på det sätt som regeringen föreskriver förses med

1. texter och illustrationer som upplyser om de hälsorisker som är förbundna med bruk av tobak och om rökavvänjning (varningstexter),
2. deklARATION som upplyser om skadliga ämnen som tobaksvaran innehåller eller ger upphov till (innehållsdeklARATION),
3. uppgifter för att säkerställa identifikation av platsen och tiden för tobaksvarans tillverkning.

Regeringen får överlämna åt en myndighet att meddela föreskrifter enligt första stycket. Lag (2002:586).

9 a § Texter, namn, varumärken och figurativa eller andra märken som ger intryck av att en viss tobaksvara är mindre skadlig än andra får inte användas på förpackningar till tobaksvaror. Lag (2005:369).

10 § Tillverkaren eller importören svarar för att förpackning till tobaksvara förses med varningstexter och innehållsdeklARATION.

11 § En tobaksvara får inte i näringsverksamhet tillhandahållas konsumenterna inom landet, om den saknar varningstexter eller innehållsdeklARATION eller om text eller deklARATION är uppenbart oriktig.

Handel m.m.

Åldersgräns

12 § Tobaksvaror får inte säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet till den som inte har fyllt 18 år. Den som lämnar ut tobaksvaror skall förvissa sig om att mottagaren har uppnått nämnda ålder.

Om det finns särskild anledning att anta att en tobaksvara är avsedd att lämnas över till någon som inte har fyllt 18 år får varan inte lämnas ut.

På varje försäljningsställe för tobaksvaror skall det finnas en tydlig och klart synbar skylt med information om förbudet mot att sälja eller lämna ut sådana varor till den som inte har fyllt 18 år. Lag (2005:369).

12 a § Tobaksvaror som säljs till konsumenter skall tillhandahållas på ett sådant sätt att det går att kontrollera mottagarens ålder. Detta gäller även när försäljningen sker genom automat, via postorder eller liknande. Lag (2005:369).

Styckeförsäljning

12 b § Tobaksvaror som säljs till konsumenter får inte tillhandahållas i form av lösa cigaretter eller i förpackningar om färre än 19 cigaretter. Lag (2005:369).

Anmälan och egentillsyn

12 c § En näringsidkare som tillhandahåller tobaksvaror för försäljning till konsumenter skall anmäla försäljningen hos den kommun där försäljningen sker. Anmälan skall göras senast när försäljningen påbörjas.

Näringsidkaren skall utöva särskild tillsyn (egentillsyn) över försäljningen och ansvara för att det finns ett för verksamheten lämpligt egentillsynsprogram. Lag (2005:369).

Införsel

13 § Tobaksvara får föras in i landet endast av den som har fyllt 18 år.

Marknadsföring

Reklam och annan marknadsföring

14 § En näringsidkare som marknadsför tobaksvaror till konsumenter får inte använda kommersiella annonser i

1. periodiska skrifter eller andra jämförbara skrifter på vilka tryckfrihetsförordningen är tillämplig,
2. ljudradio- eller TV-program eller TV-sändningar över satellit som omfattas av radio- och TV-lagen (1996:844), eller
3. andra överföringar eller tekniska upptagningar på vilka yttrandefrihetsgrundlagen är tillämplig.

Även annan marknadsföring av tobaksvaror till konsumenter än som avses i första stycket är förbjuden. Detta gäller dock inte

1. i tryckta skrifter på vilka tryckfrihetsförordningen är tillämplig eller i överföringar eller tekniska upptagningar på vilka yttrandefrihetsgrundlagen är tillämplig,
2. marknadsföring som endast består i att tillhandahålla tobaksvaror för försäljning, eller
3. kommersiella meddelanden inne på försäljningsställen som inte är påträngande, uppsökande eller uppmanar till bruk av tobak.

Kommersiella meddelanden enligt andra stycket 3 skall i den omfattning det är möjligt placeras så att de inte är synliga från utsidan av försäljningsstället. Lag (2005:369).

Varukännetecken

14 a § En näringsidkare som marknadsför antingen en annan vara än en tobaksvara eller en tjänst till konsumenter får inte använda ett varukännetecken som helt eller delvis används för en tobaksvara eller enligt gällande bestämmelser om varumärken är registrerat eller inarbetat för en sådan vara, om marknadsföringen sker i kommersiella annonser i

1. periodiska skrifter eller i andra jämförbara skrifter på vilka tryckfrihetsförordningen är tillämplig,
2. ljudradio- eller TV-program eller i TV-sändningar över satellit som omfattas av radio- och TV-lagen (1996:844), eller
3. andra överföringar eller tekniska upptagningar på vilka yttrandefrihetsgrundlagen är tillämplig.

Om en näringsidkare använder ett sådant varukännetecken som avses i första stycket vid marknadsföring till konsumenter på något annat sätt än som där sägs, skall näringsidkaren iaktta den måttfullhet som är betingad av att kännetecknet också kan förknippas med tobaksvaran.

Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas inte

1. i fråga om ett varukännetecken som i endast begränsad omfattning förekommer vid marknadsföring av tobaksvaror,
2. i fråga om ett varukännetecken som framträder i en form som tydligt skiljer sig från utseendet på tobaksvarans kännetecken, eller
3. i andra fall om det är oskäligt. Lag (2005:369).

Sponsring

14 b § Tillverkare, partihandlare och importörer av tobaksvaror får inte sponsra ett evenemang eller en verksamhet dit allmänheten har tillträde eller som kan antas få gränsöverskridande effekt, om sponsringen kan antas medföra att avsättningen av tobaksvaror främjas.

Bestämmelser om förbud mot sponsring av program i radio och TV finns i radio- och TV-lagen (1996:844). Lag (2005:369).

Sanktioner enligt marknadsföringslagen

15 § En marknadsföringsåtgärd som strider mot 9 a § eller 14-14 b §§ ska vid tillämpningen av 5, 23 och 26 §§ marknadsföringslagen (2008:486) anses vara otillbörlig mot konsumenter. En marknadsföringsåtgärd som strider mot 14 § första stycket 2 eller 3 eller 14 a § första stycket 2 eller 3 kan medföra marknadsstörningsavgift enligt bestämmelserna i 29-36 §§ marknadsföringslagen. Lag (2008:495).

Produktkontroll m.m.

16 § Tillverkare eller importör av tobaksvara skall, i den utsträckning som föreskrivs av regeringen, till Statens folkhälsoinstitut lämna uppgifter om ingredienser och kvantiteter av dessa i tobaksvaror samt om deras effekter på hälsan. Lag (2002:586).

17 § Regeringen får, om det finns särskilda hälsoskäl, föreskriva att vissa slag av tobaksvaror inte får tillverkas i eller föras in till Sverige för försäljning till konsumenter.

18 § Regeringen, eller myndighet som regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om gränsvärden för skadliga ämnen som tobaksvara får innehålla eller ge upphov till, samt om mätning och övervakning av sådana gränsvärden. En vara som inte uppfyller föreskrifterna får inte tillverkas eller säljas i Sverige. Inte heller får en sådan vara föras in till Sverige för försäljning till konsumenter. Lag (2002:586).

18 a § En vara som inte uppfyller föreskrifter som meddelats med stöd av 18 § får inte föras ut till ett land utanför Europeiska gemenskapen. Lag (2002:586).

18 b § Tillverkare, partihandlare och importörer av tobaksvaror skall till Statens folkhälsoinstitut lämna uppgifter om de kostnader som de har haft för reklam, annan marknadsföring och sponsring för sådana varor.

Regeringen får meddela föreskrifter om uppgiftsskyldighetens omfattning. Lag (2005:369).

Tillsyn

19 § Den centrala tillsynen över att denna lag och föreskrifter som meddelas med stöd av lagen följs utövas av

1. Arbetsmiljöverket när det gäller
 - a) lokaler och andra utrymmen som avses i 2 § och som är upplåtna enbart för personal, och
 - b) lokaler och andra utrymmen på vilka 8 § ska tillämpas.
2. Statens folkhälsoinstitut när det gäller
 - a) miljöer som avses i 2 § och som inte är upplåtna enbart för personal,
 - b) lokaler som avses i 4 §,
 - c) varningstexter m.m. enligt 9, 10 och 11 §§,
 - d) handel enligt 12–12 b §§ och anmälan och egentillsyn enligt 12 c §,
 - e) produktkontroll m.m. enligt 16–18 §§, och
 - f) uppgifter om kostnader för marknadsföring enligt 18 b §, samt
3. Konsumentombudsmannen när det gäller marknadsföring enligt 9 a § eller 14–14 b §§.

Vid Konsumentombudsmannens tillsyn tillämpas bestämmelserna i marknadsföringslagen (2008:486). Lag (2008:495).

19 a § Den omedelbara tillsynen över att denna lag och föreskrifter som meddelas med stöd av lagen följs utövas av

1. Arbetsmiljöverket när det gäller lokaler och andra utrymmen för vilka verket har den centrala tillsynen, och
2. den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer när det gäller
 - a) de miljöer och lokaler för vilka Statens folkhälsoinstitut har den centrala tillsynen,
 - b) bestämmelserna om handel m.m. enligt 12–12 c §§, och
 - c) bestämmelserna om marknadsföring m.m. i 14 och 14 a §§ när det gäller marknadsföringsåtgärder på eller i anslutning till försäljningsställen.

Länsstyrelsen utövar inom länet tillsyn enligt första stycket.

Länsstyrelsen skall

1. följa kommunernas verksamhet och biträda kommunerna med information och råd, och
2. främja samarbete mellan olika tillsynsmyndigheter och mellan tillsynsmyndigheter och andra. Lag (2005:369).

19 b § En kommun får ta ut avgift för sin för sin tillsyn av den som bedriver anmälningspliktig näringsverksamhet med tobaksvaror. Lag (2005:369).

20 § Statens folkhälsoinstitut får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att bestämmelserna i 9, 10, 11 och 16-18 §§ eller med stöd av dem meddelade föreskrifter skall följas.

En tillsynsmyndighet som anges i 19 a § får i sin tillsynsverksamhet meddela de förelägganden eller förbud som behövs för att lagen eller en föreskrift som har meddelats med stöd av lagen skall följas.

I beslut om föreläggande eller förbud får tillsynsmyndigheten sätta ut vite. Vitet får inte förvandlas. Lag (2005:369).

21 § En tillsynsmyndighet får besluta att en tobaksvara skall tas om hand, om den bjuds ut till försäljning eller uppenbart är avsedd att bjudas ut till försäljning i strid med lagen eller en föreskrift som har meddelats med stöd av lagen. Kronofogdemyndigheten skall vid behov lämna handräckning när en vara skall tas om hand.

Om en vara har tagits om hand, får ägaren under tillsynsmyndighetens kontroll vidta de rättelser som behövs för att varan skall få säljas. Varan skall återlämnas om det görs sannolikt att den inte kommer att säljas i strid med lagen eller en föreskrift som har meddelats med stöd av denna. I annat fall får varan förstöras genom tillsynsmyndighetens försorg.

Ett beslut enligt första stycket gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

22 § En tillsynsmyndighet har rätt att på begäran få de upplysningar, handlingar, varuprover och liknande som behövs för myndighetens tillsyn enligt denna lag.

23 § För att fullgöra sina uppgifter enligt denna lag har en tillsynsmyndighet rätt att få tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som berörs av lagen eller av föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och får där göra undersökningar och ta prover. För uttagna prov betalas inte ersättning. Kronofogdemyndigheten skall lämna den handräckning som behövs för tillsynen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att ersätta en tillsynsmyndighets kostnader för provtagning och undersökning av prov.

24 § Den som har tagit befattning med något ärende enligt denna lag får inte obehörigen röja eller på annat sätt utnyttja vad han eller hon därvid har fått veta om yrkeshemligheter eller affärsförhållanden.

I det allmännas verksamhet tillämpas bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Överklagande

25 § Beslut som en i 19 a § angiven nämnd har fattat enligt denna lag eller enligt en föreskrift som har meddelats med stöd av lagen får överklagas hos länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Beslut som Statens folkhälsoinstitut har meddelat med stöd av 20 § första stycket eller 21 § eller som Arbetsmiljöverket meddelat får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Lag (2005:369).

26 § Beslut om en föreskrift enligt 18 § eller 23 § andra stycket som en myndighet har meddelat med stöd av ett bemyndigande får inte överklagas.

Beslut om föreskrifter enligt 9 § som en myndighet har meddelat med stöd av ett bemyndigande får överklagas hos regeringen av tillverkare av tobaksvaror och importörer av tobaksvaror som är avsedda att säljas till konsumenter inom landet. Lag (1996:941).

Ansvar

27 § Den som uppsåtligen bryter mot 11 § eller den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 12 § första eller andra stycket döms för olovlig tobaksförsäljning till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är gärningen att anse som ringa döms inte till ansvar.

Den som har överträtt ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud skall inte dömas till ansvar enligt denna lag för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet. Lag (2005:369).

28 § Bestämmelser om ansvar för olovlig införsel och olovlig utförsel av tobaksvaror finns i lagen (2000:1225) om straff för smuggling. Lag (2002:586).

Övergångsbestämmelser

1996:941

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997, men tillämpas, såvitt gäller 25 § fjärde stycket, inte i de fall där det första beslutet i ärendet fattats dessförinnan.

2005:369

1. Denna lag träder i kraft, såvitt avser 12 b § den dag regeringen bestämmer, och i övrigt den 1 juli 2005.
2. Anordningar för utomhusreklam vid försäljningsställen som är i bruk vid lagens ikraftträdande får användas till utgången av 2005.

BILAGA 2

TOBAKSFÖRORDNING (2001:312)

SFS nr: 2001:312

Departement/myndighet: Socialdepartementet

Utfärdad: 2001-05-31

Ändrad: t.o.m. SFS 2004:972

1 § Denna förordning ansluter till tobakslagen (1993:581). De uttryck och benämningar som används i lagen har samma betydelse i denna förordning.

2 § Statens folkhälsoinstitut får meddela föreskrifter om

1. varningstexter och innehållsdeklaration på förpackningar till tobaksvaror enligt 9 § tobakslagen (1993:581),
2. gränsvärden för sådana skadliga ämnen som tobaksvaror får innehålla eller ge upphov till (18 § tobakslagen),
3. mätning och övervakning av gränsvärden (18 § tobakslagen).

Förordning (2002:635).

3 § Tillverkare och importörer av tobaksvaror skall årligen till Statens folkhälsoinstitut lämna en förteckning för varje märke och typ av tobaksvara över alla ingredienser och kvantiteter av dessa som används vid tillverkningen av varan. Varje ingrediens som ingår i varan skall anges i förteckningen i fallande viktordning. Förteckningen skall åtföljas av

1. en förklaring med skälen till att sådana ingredienser ingår i denna tobaksvara,
2. en förklaring om ingrediensernas funktion och kategori, samt
3. de toxikologiska uppgifter som är tillgängliga för tillverkaren eller importören när det gäller dessa ingredienser i deras förbrända eller oförbrända form, särskilt när det gäller deras effekter på hälsan, och med beaktande bland annat av de beroendeframkallande effekterna.

Statens folkhälsoinstitut skall sprida den information som avses i första stycket till konsumenter. Uppgift som utgör företagshemlighet skall inte spridas. Förordning (2002:635).

4 § Statens folkhälsoinstitut skall årligen till Europeiska gemenskapernas kommission översända sådan information som avses i 3 § första stycket. Förordning (2002:635).

5 § Sådana rum som avses i 6 § andra stycket tobakslagen (1993:581) skall vara så utformade och ventilerade att rök inte sprids till övriga delar av serveringsstället.
Förordning (2004:972).

BILAGA 3

Statens folkhälsoinstituts författningssamling

Ansvarig utgivare: Gunnar Ågren
ISSN 1650-6928

Statens folkhälsoinstituts föreskrifter om varningstexter på tobaksvaror samt innehållsdeklaration för och begränsning av halten av vissa beståndsdelar i cigarettök

**FHIFS
2001:2**

Utkom från
trycket den
25 jan. 2002

Beslutade den 21 december 2001.

Tobakslagen (1993:581)¹ stadgar att tobaksförpackning som är avsedd att i näringsverksamhet tillhandahållas konsumenter inom landet skall ha varningstexter och innehållsdeklaration i den utsträckning som föreskrivs (se tobakslagen 9 – 11 §§).

Tobakslagen ger möjlighet att föreskriva gränsvärden för de skadliga ämnen som en tobaksvara får innehålla eller ge upphov till. En vara som inte uppfyller föreskrifterna får inte tillverkas i eller föras in till Sverige för försäljning till konsumenter (se tobakslagen 18 §).

Europaparlamentet och Europeiska gemenskapernas råd har i direktiv (2001/37/EG)² av den 5 juni 2001 föreskrivit om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror.

Med stöd av 2 § tobaksförordningen (2001:312) föreskriver Statens folkhälsoinstitut följande.

Varningstexter på tobaksvaror som är avsedda att rökas

1 § Varningstexter skall finnas på varje förpackning till en tobaksvara som är avsedd att rökas och att i näringsverksamhet tillhandahållas konsumenter inom landet. Detsamma gäller alla yttre omslag som förekommer vid detaljförsäljning av varan med undantag av genomskinliga ytteromslag.

2 § Varje förpackning och dess yttre omslag enligt 1 § skall – på förpackningens och ytteromslaget mest synliga yta – ha en av följande varningstexter:

Rökning dödar.

Rökning skadar allvarligt dig själv och personer i din omgivning.

¹ Lagen omtryckt 1996:941.

² EGT L 194, 18.7.2001, s. 26 (Celex32001L0037). (<http://www.fhi.se/pdf/dir2001-37_eg.pdf>)

FHIFS 2001:2

Denna varningstext skall täcka minst 30 procent av utsidan av den yta på vilken den trycks. När det gäller förpackningar för andra varor än cigaretter, där den mest synliga ytan är större än 75 cm², skall ytan för varningstexten vara minst 22,5 cm².

Texterna skall alternera så att var och en av dem förekommer regelbundet.

Texterna skall vara utformade enligt bestämmelserna i 7 och 8 §§.

3 § Utöver den text som anges i 2 §, skall varje förpackning och dess yttre omslag enligt 1 § – på förpackningens och ytteromslaget andra mest synliga yta – ha en kompletterande varningstext från Förteckning 1 nedan.

Denna varningstext skall täcka minst 40 procent av utsidan av den yta på vilken den trycks. När det gäller förpackningar för andra varor än cigaretter, där den andra mest synliga ytan är större än 75 cm², skall ytan för varningstexten vara minst 22,5 cm².

Texterna skall alternera så att var och en av dem förekommer regelbundet.

Texterna skall vara utformade enligt bestämmelserna i 7 och 8 §§.

Varningstext på tobaksvaror som inte är avsedda att rökas

4 § Varningstext skall finnas på varje förpackning till en tobaksvara som, utan att vara avsedd att rökas, är avsedd att i näringsverksamhet tillhandahållas konsumenterna inom landet. Detsamma gäller alla yttre omslag som förekommer vid detaljförsäljning av varan med undantag av genomskinliga ytteromslag.

Varje förpackning och dess yttre omslag skall – på förpackningens och ytteromslaget mest synliga yta – ha följande varningstext:

Denna tobaksvara kan skada din hälsa och är beroendeframkallande.

Denna varningstext skall täcka minst 30 procent av utsidan av den yta på vilken den trycks.

När det gäller förpackningar, där den mest synliga ytan är större än 75 cm², skall ytan för varningstexten vara minst 22,5 cm².

Texten skall vara utformad enligt bestämmelserna i 7 och 8 §§.

Uppgift om halter av vissa beståndsdelar i cigaretttrök (innehållsdeklaration)

5 § Uppgifter om halten av tjära (icke vattenhaltigt, nikotinfritt rökkondensat), nikotin (nikotinhaltiga alkaloider) och kolmonoxid i cigaretttrök skall tryckas på en av cigarettförpackningens sidor. Innehållsdeklarationen skall täcka minst 10 procent av den yta där den trycks och vara utformad enligt bestämmelserna i 7 och 8 §§. Halterna skall mätas enligt 9 §.

Högsta tillåtna halt av vissa beståndsdelar i cigaretttrök

6 § Röken från cigaretter som tillverkas i eller förs in till landet för försäljning till konsumenter får inte innehålla mer än

- 10 mg tjära per cigarett,
- 1 mg nikotin per cigarett och
- 10 mg kolmonoxid per cigarett.

Halterna skall mätas enligt 9 §.

Märkningens utformning

7 § De varningstexter och den innehållsdeklaration som avses i 2 – 5 §§ skall

- vara tydliga och lätt läsbara samt avfattade på svenska,
- tryckas med typsnittet Helvetica i fet stil,
- tryckas med en typsnittstorlek som innebär att texten täcker största möjliga andel av det område som reserverats för den,
- tryckas med gemener, med undantag av första bokstaven i varje mening,
- tryckas i svart mot vit bakgrund,
- centreras på den yta där texten trycks,
- placeras parallellt med förpackningens övre kant samt
- omges av en svart ram som är minst 3 mm och högst 4 mm bred, utan att ramen inkräktar på det område som reserverats för varningstexten eller innehållsdeklarationen.

Kraven på placering och inramning gäller inte den varningstext som avses i 4 §.

8 § De varningstexter och den innehållsdeklaration som avses 2 – 5 §§ får inte

- tryckas på förpackningens högstaprismärkning, skattemärke eller motsvarande, eller på ett genomskinligt ytteromslag,
- kunna avlägsnas eller utplånas,
- döljas, skymmas eller avbrytas av något annat skriftligt eller bildmässigt inslag eller när förpackningen öppnas.

När det gäller andra varor än cigaretter, får texterna fästas på förpackningarna med hjälp av klistermärken, under förutsättning att dessa inte kan avlägsnas.

Mätmetoder och rapportering

9 § Halten av tjära, nikotin och kolmonoxid skall mätas enligt ISO-standard 4387 när det gäller tjära, ISO 10315 när det gäller nikotin och ISO 8454 när det gäller kolmonoxid.

Exaktheten av informationen om värdena för tjära och nikotin skall verifieras i enlighet med ISO-standard 8243.

FHIFS 2001:2

10 § Senast den 15 december varje år skall tillverkare och importörer av cigaretter till Statens folkhälsoinstitut inge *dels* uppgift om gällande värden avseende tjära, nikotin och kolmonoxid för varje cigarettmärke, *dels* uppgift om vem som ansvarat för mätningarna.

Förteckning 1

Kompletterande varningstexter enligt 3 §:

Rökare dör i förtid.
Rökning ger förträngningar i blodkärlen och orsakar hjärtinfarkt och stroke.
Rökning orsakar dödlig lungcancer.
Rökning under graviditeten skadar ditt barn.
Skydda barnen. Låt dem inte andas in din tobaksrök.
Rökning är mycket beroendeframkallande. Börja inte röka.
Om du slutar röka löper du mindre risk att få dödliga hjärt- och lungsjukdomar.
Rökning kan leda till en långsam och smärtsam död.
Rökning kan försämra blodflödet och orsakar impotens.
Rökning får din hy att åldras.
Rökning kan skada sperman och minskar fruktsamheten.
Rök innehåller bensen, nitrosaminer, formaldehyd och cyanväte.

Övergångsbestämmelser

1. Dessa föreskrifter träder i kraft den dag de kommer från trycket.
2. Det som föreskrivs i 6 § skall gälla från och med den 1 januari 2004. Till dess gäller vad äldre föreskrifter stadgar om begränsning av tjärhalten i cigaretter.
3. Dessa föreskrifter ersätter 2 § i Statens folkhälsoinstituts föreskrifter och allmänna råd av den 1 juli 2001 (FHIFS 2001:1).
4. Cigarettförpackningar med märkning enligt äldre bestämmelser får i näringsverksamhet tillhandahållas konsumenterna inom landet till och med den 30 september 2003. Andra tobaksförpackningar med märkning enligt äldre bestämmelser får i näringsverksamhet tillhandahållas konsumenterna inom landet till och med den 30 september 2004.

Gunnar Ågren

Ola Assarsson

BILAGA 4

Statens folkhälsoinstituts författningssamling

Ansvarig utgivare: Gunnar Ågren
ISSN 1650-6928

Statens folkhälsoinstituts föreskrifter om ändring i Statens folkhälsoinstituts föreskrifter (FHIFS 2001:2) om varningstexter på tobaksvaror samt innehållsdeklaration för och begränsning av halten av vissa beståndsdelar i cigarettrök

**FHIFS
2002:4**

Utkom från
trycket den
1 nov. 2002

Beslutade den 15 oktober 2002.

Med stöd av 2 § tobaksförordningen (2001:312) föreskriver Statens folkhälsoinstitut att Förteckning 1 i FHIFS 2001:2 skall ha följande lydelse.

Förteckning 1

Kompletterande varningstexter enligt 3 §:

Rökare dör i förtid.

Rökning ger förträngningar i blodkärlen och orsakar hjärtinfarkt och stroke.

Rökning orsakar dödlig lungcancer.

Rökning under graviditeten skadar ditt barn.

Skydda barnen. Låt dem inte andas in din tobaksrök.

Din läkare eller ditt apotek kan hjälpa dig att sluta röka.

Rökning är mycket beroendeframkallande. Börja inte röka.

Om du slutar röka löper du mindre risk att få dödliga hjärt- och lungsjukdomar.

Rökning kan leda till en långsam och smärtsam död.

Sök hjälp för att sluta röka: fråga din läkare, på apotek eller Sluta röka-linjen 020-840000.

Rökning kan försämra blodflödet och orsakar impotens.

Rökning får din hy att åldras.

Rökning kan skada sperman och minskar fruktsamheten.

Rök innehåller bensen, nitrosaminer, formaldehyd och cyanväte.

FIFS 2002:4

Dessa föreskrifter träder i kraft den dag de kommer från trycket.

Gunnar Ågren

Ola Assarsson

Statens Folkhälsoinstitut, 103 52 Stockholm

Telefon 08-566 135 50, fax 08-566 135 05, E-post: info@fhi.se, internet: www.fhi.se

Prenumeration och separatexemplar:

Fritzes kundservice, 106 47 Stockholm, Telefon 08-690 91 80, orderfax 08-690 91 81

E-post: order.fritzes@liber.se, internet: www.fritzes.se

Tryck: ElandersGotab Stockholm 2002

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2001/37/EG

av den 5 juni 2001

om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 95 och 133 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag ⁽¹⁾,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande ⁽²⁾,

med beaktande av Regionkommitténs yttrande ⁽³⁾,

i enlighet med förfarandet i artikel 251 i fördraget ⁽⁴⁾, mot bakgrund av den gemensamma text som godkänts av förlikningskommittén den 5 april 2001, och

av följande skäl:

- (1) Rådets direktiv 89/622/EEG av den 13 november 1989 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om märkning av tobaksvaror samt förbud för utsläppande på marknaden av vissa tobakstyper för användning i munnen ⁽⁵⁾ ändrades avsevärt genom rådets direktiv 92/41/EEG ⁽⁶⁾. Eftersom ytterligare ändringar skall göras av det direktivet och av rådets direktiv 90/239/EEG av den 17 maj 1990 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om högsta tillåtna tjärhalt i cigaretter ⁽⁷⁾, bör direktiven för tydlighetens skull omarbetas.
- (2) Medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror är fortfarande mycket olika, vilket hämmar den inre marknadens sätt att fungera.
- (3) Dessa hinder bör undanröjas och därför bör de bestämmelser som gäller tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror tillnärmas, samtidigt som medlemsstaternas möjlighet kvarstår att under vissa villkor införa krav som de anser vara nödvändiga för att garantera skyddet av människors hälsa.

(4) I enlighet med artikel 95.3 i fördraget bör utgångspunkten vara en hög skyddsnivå när det gäller hälsa, säkerhet samt miljö- och konsumentskydd med hänsyn särskilt till ny utveckling som grundar sig på vetenskapliga fakta. Med beaktande av tobakens särskilt skadliga verkningar bör hälsoskyddet prioriteras i detta sammanhang.

(5) I direktiv 90/239/EEG fastställdes de högsta tillåtna tjärhalterna för cigaretter som saluförs i medlemsstaterna från och med den 31 december 1992. Eftersom tjära är cancerframkallande måste tjärhalterna i cigaretter sänkas ytterligare.

(6) I direktiv 89/622/EEG föreskrevs att alla styckförpackningar med tobaksvaror skall bära en allmän varningstext och att det skall finnas ytterligare varningstexter som uteslutande gäller cigaretter samt att kravet på ytterligare varningstexter skulle utvidgas till att från 1992 gälla även andra tobaksvaror än cigaretter.

(7) Flera medlemsstater har meddelat att om åtgärder för att fastställa de högsta tillåtna kolmonoxidhalterna inte antas på gemenskapsnivå kommer de att anta sådana åtgärder på nationell nivå. Skillnaderna i bestämmelserna om kolmonoxid leder sannolikt till handelshinder och till att den inre marknaden inte fungerar väl. Härtill kommer att det har visats att cigaretter ger upphov till kolmonoxidmängder som är skadliga för människors hälsa och som kan bidra till hjärt- och kärlsjukdomar och andra sjukdomar.

(8) En översyn av lagstiftningsramen måste omfatta en bedömning av faktabelagda påståenden beträffande tobaksvaror som är avsedda att och/eller marknadsföras i syfte att "minska risken" eller beträffande vilka tillverkaren påstår att de minskar risken.

(9) Medlemsstaternas lagar och andra författningar om högsta tillåtna nikotinhalt i cigaretter är olika. Dessa olikheter kan leda till handelshinder och till att den inre marknaden inte fungerar väl. Medlemsstaterna och de vetenskapliga myndigheterna har påtalat särskilda problem för folkhälsan på ett område där harmoniseringsåtgärder redan har vidtagits och kommissionen har granskat dessa.

⁽¹⁾ EGT C 150 E, 30.5.2000, s. 43 och EGT C 337 E, 28.11.2000, s. 177.

⁽²⁾ EGT C 140, 18.5.2000, s. 24.

⁽³⁾ EGT C 226, 8.8.2000, s. 5.

⁽⁴⁾ Europaparlamentets yttrande av den 14 juni 2000 (EGT C 67, 1.3.2000, s. 150), rådets gemensamma ståndpunkt av den 31 juli 2000 (EGT C 300, 20.10.2000, s. 49) och Europaparlamentets beslut av den 13 december 2000 (ännu ej offentliggjort i EGT). Europaparlamentets beslut av den 15 maj 2001 och rådets beslut av den 14 maj 2001.

⁽⁵⁾ EGT L 359, 8.12.1989, s. 1.

⁽⁶⁾ EGT L 158, 11.6.1992, s. 30.

⁽⁷⁾ EGT L 137, 30.5.1990, s. 36.

- (10) Dessa hinder bör följaktligen undanröjas, och därför bör övergången till fri omsättning, saluföring och tillverkning av cigaretter underkastas gemensamma bestämmelser inte bara vad avser tjärhalten utan även avseende högsta tillåtna nikotin- och kolmonoxidhalter.
- (11) Detta direktiv kommer också att ha konsekvenser för tobaksvaror som exporteras från Europeiska gemenskapen. Exportordningen är en del av den gemensamma handelspolitiken. Hälsokrav skall, enligt artikel 152.1 i fördraget och enligt rättspraxis från Europeiska gemenskapernas domstol, utgöra en integrerad del av gemenskapens övriga politik. Det bör antas regler för att säkerställa att bestämmelserna för den inre marknaden inte åsidosätts.
- (12) Bestämmelserna i detta direktiv påverkar inte tillämpningen av gemenskapslagstiftning om användning och märkning av genetiskt modifierade organismer.
- (13) Fastställande av internationella normer för tobaksvaror är en av punkterna i förhandlingarna för att inom Världshälsoorganisationen utarbeta en ramkonvention om kampen mot tobak.
- (14) För mätning av halterna av tjära, nikotin och kolmonoxid i cigaretter bör det hänvisas till ISO-standarderna 4387, 10315 och 8454, som är de enda internationellt erkända standarderna, men den framtida forskning och de tekniska framsteg som skall främjas bör göra det möjligt att utveckla och använda exaktare och mer tillförlitliga mätmetoder för halterna i cigaretter och att utveckla mätmetoder för andra tobaksvaror.
- (15) Det finns inga internationellt överenskomna standarder eller test för att kvantifiera och bedöma halterna i cigarettrök av andra beståndsdelar än tjära, nikotin och kolmonoxid. Det behövs därför ett förfarande för att utarbeta sådana standarder i samråd med Internationella standardiseringsorganisationen.
- (16) Med beaktande av särskilda socioekonomiska svårigheter beviljades Grekland i direktiv 90/239/EEG undantag från tidsfristen för genomförandet av bestämmelserna om högsta tillåtna tjärhalt. Detta undantag bör fortsätta att gälla under fastställt tid.
- (17) Övergångsbestämmelser bör gälla för tillämpningen av högsta värden för tjära, nikotin och kolmonoxid för exporterade cigaretter för att mer tid skall medges för att ändra produktspecifikationer och för att internationellt överenskomna standarder skall kunna fastställas.
- (18) Det bör också fastställas övergångsperioder avseende övriga bestämmelser i detta direktiv för att nödvändiga ändringar i produktionen skall kunna göras och för att lager, särskilt för andra varor än cigaretter, skall kunna tömmas. Användning av etiketter som inte kan avläsas bör tillåtas för att underlätta införandet av märkningskraven i detta direktiv.
- (19) Varningstexterna och uppgifter om halter anges fortfarande på olika sätt i de olika medlemsstaterna. Därför kan det hända att konsumenterna i en medlemsstat känner till riskerna med tobaksvaror bättre än i en annan. Sådana olikheter är inte godtagbara och kan sannolikt leda till handelshinder och till att den inre marknaden för tobaksvaror inte fungerar väl, och de bör därför undanröjas. Det är därför nödvändigt att förstärka och förtydliga den befintliga lagstiftningen, varvid en hög hälsoskyddsnivå måste säkerställas.
- (20) Partier av tobaksvaror bör märkas för att säkerställa att varorna kan spåras i syfte att kontrollera efterlevnaden av bestämmelserna i detta direktiv.
- (21) De direkta och indirekta socioekonomiska kostnader som förorsakas av aktivt eller passivt tobaksbruk bör utvärderas regelbundet och göras tillgängliga för allmänheten inom ramen för lämpliga gemenskapsprogram.
- (22) Situationen i medlemsstaterna är olika när det gäller vilka ingredienser och tillsatssämnen som används vid framställningen av tobaksvaror. I flera medlemsstater finns det varken gällande lagstiftning eller frivilliga avtal rörande dessa substanser. I flera av de medlemsstater där det finns lagstiftning eller frivilliga avtal lämnar tobakstillverkarna inga uppgifter om i vilken mängd sådana ingredienser och tillsatssämnen förekommer i olika tobaksvaror och i olika märken. En tillnärmning av åtgärderna på detta område bör genomföras och öppenheten bör ökas.
- (23) Bristen på information och toxikologiska uppgifter hindrar de berörda myndigheterna i medlemsstaterna från att på ett meningsfullt sätt bedöma hur giftiga tobaksvaror är och vilka risker de utgör för konsumenternas hälsa. Detta är inte förenligt med gemenskapens skyldighet att säkerställa en hög hälsoskyddsnivå för människor.
- (24) Medlemsstaterna bör kunna anta sådana strängare regler för tobaksvaror som de anser nödvändiga för att skydda folkhälsan, såvitt reglerna i detta direktiv inte åsidosätts och med beaktande av bestämmelserna i fördraget.
- (25) I avvaktan på att den gemensamma förteckning över ingredienser som anges i artikel 12 upprättas, får medlemsstaterna förbjuda användning av ingredienser som har som effekt att tobaksvarornas beroendeframkallande egenskaper ökar, eftersom användning av sådana ingredienser kan undergräva de gränser för nikotinhalter som fastställs i detta direktiv.

- (26) Det har visat sig att tobaksvaror innehåller och avger många skadliga ämnen och kända cancerframkallande ämnen, som är skadliga för människors hälsa när de förbränns. Under de senaste åren har det också visat sig att passiv rökning är farlig, särskilt för foster och spädbarn, samt att passiv rökning kan framkalla eller förvärra andningssvårigheter hos människor som andas in röken. Dessutom är 80 procent av dem som börjar röka i gemenskapen under 18 år. Det bör säkerställas att informationen om dessa produkter sker med största möjliga öppenhet, samtidigt som tobakstillverkarnas kommersiella och immateriella rättigheter beaktas på lämpligt sätt.
- (27) Användning av viss text på förpackningar med tobaksvaror, såsom "låg tjärhalt" (low tar), "mycket lätt" (ultra light), "lätt" (light), "mild" (mild), namn, bilder och figurativa eller andra tecken kan vilseleda konsumenten till att tro att sådana produkter är mindre skadliga, och ger upphov till ändringar i konsumtionen. Det är rökvarorna och beroendet och inte bara innehållet av vissa ämnen i produkten före konsumtion som avgör hur höga nivåer av ämnena som inhaleras. Detta faktum avspeglas inte i användningen av sådana uttryck och kan därför undergräva märkningskraven i detta direktiv. För att säkerställa en väl fungerande inre marknad och med hänsyn till utvecklingen av föreslagna internationella regler bör sådan användning förbjudas på gemenskapsnivå, varvid tillräcklig tid för att införa denna regel måste ges.
- (28) Genom direktiv 89/622/EEG förbjöds försäljning i medlemsstaterna av vissa tobakstyper för användning i munnen. Genom artikel 151 i Anslutningsakten för Österrike, Finland och Sverige beviljas Sverige undantag från direktivets bestämmelser därom.
- (29) De tekniska och vetenskapliga framstegen på tobaksvarornas område kräver en regelbunden omprövning av detta direktivs bestämmelser och av tillämpningen i medlemsstaterna av direktivet. Det bör därför föreskrivas ett förfarande för att kommissionen skall kunna utarbeta regelbundna rapporter med stöd i vetenskapliga och tekniska data. Viss information bör undersökas särskilt noga i detta sammanhang.
- (30) I samband med fastställandet av högsta tillåtna halter bör övervägas dels huruvida det är lämpligt att senare minska de fastställda halterna och särskilt huruvida det alls finns något samband mellan dem, dels huruvida normerna i denna fråga bör utarbetas för andra varor än cigaretter, särskilt rulltobak.
- (31) Det är nödvändigt att på gemenskapsnivå utveckla standarder och mätmetodik för andra tobaksvaror än cigaretter, och därför bör kommissionen uppmanas att lägga fram lämpliga förslag.
- (32) I fråga om andra ingredienser, även tillsatsämnen, bör upprättandet av en gemensam förteckning övervägas inför en senare harmonisering.
- (33) Storleken på den inre marknaden för tobaksvaror och det faktum att tobakstillverkarna alltmer tenderar att koncentrera tillverkningen för hela gemenskapen till ett fåtal anläggningar i medlemsstaterna gör att lagstiftningsåtgärder för att den inre marknaden för tobaksvaror skall fungera väl bör genomföras på gemenskapsnivå snarare än på nationell nivå.
- (34) Kommissionen skall under 2002 överlämna en rapport till Europaparlamentet och rådet om hur den gemensamma organisationen av marknaden för råttobak fungerar (¹). Kommissionen har meddelat att frågan om hur folkhälsoaspekter, inklusive de standarder som fastställs i detta direktiv, integreras med övrig gemenskapspolitik, i enlighet med artikel 152 i fördraget kommer att behandlas i denna rapport.
- (35) Vid tillämpningen av detta direktiv bör tidsfrister fastställas som å ena sidan ger möjlighet att så effektivt som möjligt fullborda den omläggning som inleddes i och med direktiv 90/239/EEG och å andra sidan ger konsumenterna och tillverkarna möjlighet att anpassa sig till varor med lägre halter av tjära, nikotin och kolmonoxid.
- (36) De åtgärder som krävs för att genomföra detta direktiv bör antas i enlighet med rådets beslut 1999/468/EG av den 28 juni 1999 om de förfaranden som skall tillämpas vid utövandet av kommissionens genomförandebefogenheter (²).
- (37) Detta direktiv bör inte påverka medlemsstaternas skyldigheter när det gäller tidsfristerna för införlivande och tillämpning av de direktiv som anges i bilaga II.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Syfte

Syftet med detta direktiv är att tillnärma medlemsstaternas lagar och andra författningar om den högsta tillåtna halten av tjära, nikotin och kolmonoxid i cigaretter, de varningstexter och andra uppgifter som skall finnas på styckförpackningar med tobaksvaror samt vissa åtgärder avseende ingredienser i och beskrivning av tobaksvaror, med utgångspunkt i en hög hälsoskyddsnivå.

(¹) Artikel 26 i rådets förordning (EEG) nr 2075/92 av den 30 juni 1992 om den gemensamma organisationen av marknaden för råttobak (EGT L 215, 30.7.1992, s. 70). Förordningen senast ändrad genom förordning (EG) 1636/98 av den 20 juli 1998 (EGT L 210, 28.7.1998, s. 23).

(²) EGT L 184, 17.7.1999, s. 23.

Artikel 2

Definitioner

I detta direktiv avses med

1. tobaksvaror: produkter avsedda att rökas, snusas, sugas på eller tuggas så vitt de är tillverkade, även delvis, av tobak, genetiskt modifierad eller ej,
2. tjära: det råa, icke vattenhaltiga, nikotinfria rökkondensatet,
3. nikotin: nikotinhaltiga alkaloider,
4. tobak för användning i munnen: alla produkter för användning i munnen, utom sådana som är avsedda att rökas eller tuggas, och som helt eller delvis är framställda av tobak i pulver- eller partikelform eller i någon kombination av dessa former – särskilt i portionspåsar eller porösa påsar – eller i en form som påminner om ett livsmedel,
5. ingrediens: varje ämne eller beståndsdel med undantag av tobaksplantans blad och andra naturliga eller icke beredda delar av tobaksplantan som används vid tillverkning eller beredning av en tobaksvara och som finns kvar i den slutliga produkten, om än i annan form inbegripet papper, filter, trycksvärta och klister.

Artikel 3

Cigaretter: högsta tillåtna halter av tjära, nikotin och kolmonoxid

1. Från och med den 1 januari 2004 får de cigaretter som övergår till fri omsättning, saluförs eller tillverkas i medlemsstaterna inte ha halter som överstiger
 - 10 mg tjära per cigarett,
 - 1 mg nikotin per cigarett,
 - 10 mg kolmonoxid per cigarett.
2. Med avseende på cigaretter som tillverkas inom Europeiska gemenskapen men som exporteras därifrån får medlemsstaterna, som ett undantag från det datum som anges i punkt 1, tillämpa de gränsvärden som fastställs i denna artikel från och med den 1 januari 2005, men de skall under alla omständigheter tillämpa dessa senast den 1 januari 2007.
3. För Republiken Grekland skall, som ett tillfälligt undantag, datumet för tillämpningen av den högsta tillåtna halten av tjära enligt punkt 1 i cigaretter som tillverkas och saluförs på landets territorium vara den 1 januari 2007.

Artikel 4

Mätmetoder

1. Halterna av tjära, nikotin och kolmonoxid i cigaretterna, skall mätas med hjälp av ISO-standard 4387 när det gäller tjära, ISO 10315 när det gäller nikotin och ISO 8454 när det gäller kolmonoxid.

Exaktheten av informationen om tjära och nikotin på paketen skall verifieras i enlighet med ISO-standard 8243.

2. De tester som avses i punkt 1 skall utföras eller verifieras av provningslaboratorier som är godkända och övervakas av de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna.

Medlemsstaterna skall senast den 30 september 2002 och vid varje ändring till kommissionen överlämna en förteckning över godkända laboratorier, med uppgift om vilka kriterier som använts för godkännandet och vilka metoder för övervakning som tillämpats.

3. Medlemsstaterna får också föreskriva att tillverkare eller importörer av tobaksvaror skall utföra andra tester som får fastställas av de behöriga nationella myndigheterna för att för enskilda tobaksvarumärken och typer av tobaksvaror bedöma halten av andra ämnen som dessa tobaksvaror ger upphov till samt dessa ämnens effekter på hälsan, med beaktande av bland annat faran för beroende av dem. Medlemsstaterna får också föreskriva att sådana tester skall utföras eller verifieras vid godkända provningslaboratorier i enlighet med bestämmelserna i punkt 2.

4. Resultaten av de tester som utförs i enlighet med punkt 3 skall årligen rapporteras till de behöriga nationella myndigheterna. Medlemsstaterna får föreskriva att testresultaten offentliggörs mer sällan då produktspecifikationen inte har ändrats. De skall dock informeras om ändringar i sådana produktspecifikationer.

Medlemsstaterna skall säkerställa att den i enlighet med denna artikel inlämnade informationen på lämpligt sätt sprids för att informera konsumenterna, i förekommande fall med beaktande av sådan information som utgör företagshemlighet.

5. Medlemsstaterna skall årligen meddela kommissionen alla uppgifter och all information som lämnats i enlighet med denna artikel, och kommissionen skall beakta uppgifterna och informationen när den upprättar den rapport som avses i artikel 11.

Artikel 5

Märkning

1. Uppgifter om halterna av tjära, nikotin och kolmonoxid i cigaretter som mäts i enlighet med artikel 4, skall tryckas på en av cigarettpaketets sidor på det/de officiella språket/språken i den medlemsstat där varan släpps ut på marknaden, så att minst 10 procent av ytan skall täckas.

Denna procentandel skall ökas till 12 procent för medlemsstater med två officiella språk och till 15 procent för medlemsstater med tre officiella språk.

2. Varje styckförpackning med tobaksvaror, utom tobaksvaror för användning i munnen och andra tobaksvaror som inte är avsedda att rökas, måste förses med följande varningstexter:

a) En allmän varningstext:

1. "Rökning dödar/Rökning kan döda." eller
2. "Rökning skadar allvarligt dig själv och personer i din omgivning."

Dessa allmänna varningstexter skall alternera på ett sådant sätt att det garanteras att var och en av dem förekommer regelbundet. Denna varningstext skall tryckas på styckförpackningens mest synliga yta och på alla yttre omslag som förekommer vid detaljförsäljning av varan, med undantag av genomskinliga ytteromslag; samt

b) En kompletterande varningstext från förteckningen i bilaga I.

De ovan nämnda kompletterande varningstexterna skall alterneras på ett sådant sätt att var och en av dem förekommer regelbundet.

Denna varningstext skall tryckas på styckförpackningens andra mest synliga yta och på alla yttre omslag som förekommer vid detaljförsäljning av varan, med undantag av genomskinliga ytteromslag.

Medlemsstaterna får bestämma var på dessa ytor varningstexten skall placeras med tanke på de krav som språken ställer.

3. Kommissionen skall så snart som möjligt och i vilket fall som helst senast den 31 december 2002, i enlighet med förfarandet i artikel 10.2, anta regler för användning av färgfotografier eller andra illustrationer för att skildra eller förklara rökningens följder för hälsan för att säkerställa att bestämmelserna för den inre marknaden inte åsidosätts.

Om medlemsstaterna kräver ytterligare varningar i form av färgfotografier eller andra illustrationer, skall dessa följa ovan nämnda regler.

4. Tobak för användning i munnen, i fall då sådana varor får saluföras i enlighet med bestämmelserna i artikel 8, och tobaksvaror som inte är avsedda att rökas skall förses med följande varningstext:

"Denna tobaksvara kan skada din hälsa och är beroendeframkallande."

Denna varningstext skall tryckas på styckförpackningens mest synliga yta och på alla yttre omslag som förekommer vid detaljförsäljning av varan, med undantag av genomskinliga ytteromslag.

Medlemsstaterna får bestämma var på dessa ytor varningstexten skall placeras med tanke på de krav som språken ställer.

5. Den allmänna varningstext som avses i punkt 2 a och den varningstext för tobaksvaror som inte är avsedda att rökas och tobak för användning i munnen som avses i punkt 3 skall täcka minst 30 procent av utsidan av den yta på tobaksvarans styckförpackning på vilken den trycks. Denna procentandel skall ökas till 32 procent för medlemsstater med två officiella språk och till 35 procent för medlemsstater med tre officiella språk. Den kompletterande varningstext som avses i punkt 2 b skall täcka minst 40 procent av utsidan av den yta på tobaksvarans styckförpackning på vilken den trycks. Denna procentandel skall ökas till 45 procent för medlemsstater med två

officiella språk och till 50 procent för medlemsstater med tre officiella språk.

När det emellertid gäller styckförpackningar avsedda för andra varor än cigaretter, där den mest synliga ytan är större än 75 cm², skall ytan för de varningstexter som avses i punkt 2 vara minst 22,5 cm² på varje sida. Denna yta skall ökas till 24 cm² för medlemsstater med två officiella språk och till 26,25 cm² för medlemsstater med tre officiella språk.

6. De varningstexter och uppgifter om halter som krävs enligt denna artikel skall uppfylla följande krav:

a) Texten skall tryckas med typsnittet Helvetica fet stil i svart på vit bakgrund. För att kunna beakta de krav som språken ställer skall medlemsstaterna ha rätt att bestämma storleken på typsnittet, förutsatt att den typsnittsstorlek som fastställs i deras lagstiftning innebär att den täcker största möjliga andel av det område som reserverats för den föreskrivna texten.

b) Texten skall tryckas med gemener, med undantag av första bokstaven i texten och av fall då grammatiskt bruk kräver det.

c) Texten skall centreras på den yta där texten skall tryckas, parallellt med paketets övre kant.

d) Texten skall, för andra varor än de som avses i punkt 4, omges av en svart ram som skall vara minst 3 mm och högst 4 mm bred och inte får inkräkta på varningstexten eller den information som skall ges.

e) Texten skall tryckas på det/de officiella språket/språker i den medlemsstat där varan släpps ut på marknaden.

7. Det skall vara förbjudet att trycka de texter som krävs i denna artikel på skattemärket på styckförpackningarna. De tryckta texterna skall inte kunna avlägsnas eller utplånas och får inte på något sätt döljas, skymmas eller avbrytas av något annat skriftligt eller bildmässigt inslag eller när paketet öppnas. När det gäller andra tobaksvaror än cigaretter får texterna fästas vid förpackningarna med hjälp av klistermärken, under förutsättning att dessa inte kan avlägsnas.

8. Medlemsstaterna får föreskriva att de varningstexter som avses i punkterna 2 och 4 skall åtföljas av en uppgift, utanför den ram som är avsedd för varningstexterna, om vilken myndighet som har utformat varningstexterna.

9. För att säkerställa identifikation av produkter och dessas spårbarhet skall tobaksvaran märkas på lämpligt sätt genom produktionsnummer eller liknande på styckförpackningen på sådant sätt att platsen och tiden för tillverkning kan fastställas.

De tekniska åtgärderna för att tillämpa denna bestämmelse skall antas i enlighet med förfarandet i artikel 10.2.

Artikel 6

Tilläggsuppgifter om varan

1. Medlemsstaterna skall föreskriva att tillverkare och importörer av tobaksvaror skall lämna dem en förteckning för varje märke och typ över alla ingredienser och kvantiteter av dessa som används vid tillverkningen av dessa tobaksvaror.

Förteckningen skall åtföljas av en förklaring med skälen till att sådana ingredienser ingår i dessa tobaksvaror. Deras funktion och kategori skall anges i förteckningen. Förteckningen skall även åtföljas av de toxikologiska uppgifter som är tillgängliga för tillverkaren eller importören när det gäller dessa ingredienser i deras förbrända eller oförbrända form, enligt vad som är lämpligt, särskilt beträffande deras effekter på hälsan, och med beaktande bland annat av de beroendeframkallande effekterna. Varje ingrediens som ingår i produkten skall anges i förteckningen i fallande viktordning.

Den information som avses i det första stycket skall tillhandahållas årligen med början senast den 31 december 2002.

2. Medlemsstaterna skall säkerställa att den information som lämnas i enlighet med denna artikel på alla lämpliga sätt sprids för att informera konsumenterna. Vederbörlig hänsyn skall emellertid tas till skydd för information om särskilda produktformler som utgör företagshemligheter.

3. Medlemsstaterna skall säkerställa att ingrediensförteckningen för varje produkt, inklusive halterna av tjära, nikotin och kolmonoxid, offentliggörs.

4. Medlemsstaterna skall årligen översända all information som lämnas i enlighet med i denna artikel till kommissionen, som skall beakta denna när den upprättar den rapport som avses i artikel 11.

Artikel 7

Produktbeskrivningar

Med verkan ett år från och med den 30 september 2003 och utan att det påverkar tillämpningen av artikel 5.1 får texter, namn, varumärken och figurativa eller andra märken som ger intrycket att en viss tobaksvara är mindre skadlig än andra inte användas på tobaksvarors förpackningar.

Artikel 8

Tobak för användning i munnen

Medlemsstaterna skall förbjuda utsläppandet på marknaden av tobak för användning i munnen utan att det påverkar tillämpningen av bestämmelserna i artikel 151 i Anslutningsakten för Österrike, Finland och Sverige.

Artikel 9

Anpassningsåtgärder

Kommissionen skall i enlighet med det förfarande som avses i artikel 10.2 anpassa följande till den vetenskapliga och tekniska utvecklingen:

- De mätmetoder som anges i artikel 4 samt de definitioner som hänför sig till dem.
- De varningstexter som skall finnas på styckförpackningar med tobaksvaror enligt bilaga I och hur ofta hälsovarningstexterna skall bytas.

- Märkningen för identifiering och spårning av tobaksvaror.

Artikel 10

Föreskrivande förfarande

- Kommissionen skall biträdas av en kommitté.
- När det hänvisas till denna punkt skall artiklarna 5 och 7 i beslut 1999/468/EG tillämpas, med beaktande av bestämmelserna i artikel 8 i det beslutet.

Den tid som avses i artikel 5.6 i beslut 1999/468/EG skall vara tre månader.

- Kommittén skall själv anta sin arbetsordning.

Artikel 11

Rapportering

Kommissionen skall senast den 31 december 2004 och därefter vartannat år lägga fram en rapport om tillämpningen av detta direktiv för Europaparlamentet, rådet och Ekonomiska och sociala kommittén.

Vid utarbetandet av den rapport som avses i första stycket skall kommissionen biträdas av vetenskapliga och tekniska experter för att få tillgång till all nödvändig information.

När den första rapporten läggs fram skall kommissionen särskilt ange vilka faktorer som bör ses över eller vidareutvecklas med hänsyn till nya vetenskapliga och tekniska rön, inbegripet utvecklingen av internationellt godkända normer för varorna, och den skall därvid ägna särskild uppmärksamhet åt

- en senare minskning av de högsta tillåtna halter som föreskrivs i artikel 3.1,
- eventuella samband mellan dessa halter,
- förbättringar av varningstexterna när det gäller storlek, placering och ordalydelse,
- nya vetenskapliga och tekniska uppgifter när det gäller att märka cigarettförpackningarna och förse dem med fotografier eller andra illustrationer som skildrar och förklarar rökningens följder för hälsan,
- metoder för en mer realistisk bedömning och reglering av toxisk exposition och skada,
- bedömning av de beroendeframkallande effekterna av de ingredienser som främjar uppkomsten av ett beroende,
- bedömning av tobaksvaror som eventuellt kan minska skador,
- utveckling av standardiserade testmetoder för att mäta halterna i cigarettök av andra beståndsdelar än tjära, nikotin och kolmonoxid,
- toxikologiska uppgifter som bör krävas av tillverkarna om ingredienser och det sätt de bör testas på för att möjliggöra för de offentliga hälsovårdsmyndigheterna att bedöma deras användning,
- utvecklandet av normer för andra varor än cigaretter, särskilt rulltobak.

I rapporten skall även sambandet mellan märkningskraven enligt artikel 5 och konsumenternas beteende undersökas. Rapporten skall åtföljas av alla de förslag till ändringar av detta direktiv som kommissionen bedömer nödvändiga i syfte att anpassa det till utvecklingen på området för tobaksvaror, i den omfattning som är nödvändig för den inre marknadens upprättande och funktion, och för att beakta nya framsteg som grundar sig på vetenskapliga fakta och förändringar som gäller internationellt överenskomna produktstandarder.

Artikel 12

Gemensam förteckning över ingredienser

Inom ramen för den första rapport som avses i artikel 11, och för att den inre marknaden skall fungera väl, uppmanas kommissionen att på grundval av den information som tillhandahållits enligt artikel 6 senast den 31 december 2004 lägga fram ett förslag om en gemensam förteckning över godkända ingredienser för tobaksvaror med beaktande av bland annat deras beroendeframkallande egenskaper.

Artikel 13

Import, försäljning och konsumtion av tobaksvaror

1. Medlemsstaterna får inte av skäl som hänför sig till begränsning av halterna av tjära, nikotin eller kolmonoxid i cigaretter eller till hälsovarningstexter och andra uppgifter eller andra krav i detta direktiv, förbjuda eller begränsa import, försäljning eller konsumtion av tobaksvaror som är förenliga med detta direktiv, med undantag för åtgärder som vidtas för att verifiera uppgifter som lämnats enligt artikel 4.

2. Detta direktiv skall inte påverka medlemsstaternas rätt att i enlighet med fördraget bibehålla eller anta strängare bestämmelser rörande tillverkning, import, försäljning och konsumtion av tobaksvaror, om de anser sådana bestämmelser vara nödvändiga för att skydda folkhälsan, så vitt bestämmelserna inte strider mot bestämmelserna i detta direktiv.

3. Medlemsstaterna kan, särskilt i avvaktan på upprättandet av den gemensamma förteckning över ingredienser som avses i artikel 12, förbjuda användning av ingredienser som har den verkan att de ökar tobaksvarornas beroendeframkallande egenskaper.

Artikel 14

Genomförande

1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 15 första stycket skall medlemsstaterna senast den 30 september 2002 sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga

för att följa detta direktiv. De skall genast underrätta kommissionen om detta.

När medlemsstaterna antar sådana bestämmelser skall dessa innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen skall göras skall varje medlemsstat själv utfärda.

2. De varor som inte är förenliga med detta direktiv får fortsätta att saluföras under ett år efter den dag som anges i punkt 1.

3. Med avvikelse från punkt 2 får andra varor än cigaretter som inte är förenliga med detta direktiv fortsätta att saluföras under två år efter den dag som anges i punkt 1.

4. Medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna texterna till de bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

Artikel 15

Upphävande

Direktiven 89/622/EEG och 90/239/EEG upphör härmed att gälla utan att det påverkar medlemsstaternas skyldigheter när det gäller tidsfristerna för införlivande och tillämpning av de direktiv som anges i bilaga II.

Hänvisningar till de upphävda direktiven skall tolkas som hänvisningar till detta direktiv och skall läsas i enlighet med jämförelsetabellen i bilaga III.

Artikel 16

Ikraftträdande

Detta direktiv träder i kraft samma dag som det offentliggörs i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning*.

Artikel 17

Adressater

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Luxemburg den 5 juni 2001.

På Europaparlamentets vägnar	På rådets vägnar
N. FONTAINE	L. ENGQVIST
Ordförande	Ordförande

BILAGA I

Förteckning över kompletterande varningstexter

(som avses i artikel 5.2 b)

1. Rökare dör i förtid.
2. Rökning ger förträngningar i blodkärlen och orsakar hjärtinfarkt och stroke.
3. Rökning orsakar dödlig lungcancer.
4. Rökning under graviditeten skadar ditt barn.
5. Skydda barnen, låt dem inte andas in din tobaksrök.
6. Din läkare eller ditt apotek kan hjälpa dig att sluta röka.
7. Rökning är mycket beroendeframkallande, börja inte röka.
8. Om du slutar röka löper du mindre risk att få dödliga hjärt- och lungsjukdomar.
9. Rökning kan leda till en långsam och smärtsam död.
10. Sök hjälp för att sluta röka: (telefonnummer/postadress/Internetadress/fråga din läkare/på apotek).
11. Rökning kan försämra blodflödet och orsakar impotens.
12. Rökning får din hy att åldras.
13. Rökning kan skada sperman och minskar fruktsamheten.
14. Rök innehåller bensen, nitrosaminer, formaldehyd och cyanväte.

BILAGA II

Tidsfrister för införlivande och genomförande av de upphävda direktiven

(som anges i artikel 15)

Direktiv	Tidsfrist för införlivande	Tidsfrist för tillämpning
89/622/EEG (EGT L 359, 8.12.1989, s. 1)	1 juli 1990	31 december 1991 31 december 1992 31 december 1993
90/239/EEG (EGT L 137, 30.5.1990, s. 36)	18 november 1991	31 december 1992 ⁽¹⁾ 31 december 1997 ⁽¹⁾ 31 december 1992 ⁽²⁾ 31 december 1998 ⁽²⁾ 31 december 2000 ⁽²⁾ 31 december 2006 ⁽²⁾
92/41/EEG (EGT L 158, 11.6.1992, s. 30)	1 juli 1992	1 juli 1992 1 januari 1994 31 december 1994

⁽¹⁾ Gäller samtliga medlemsstater med undantag av Grekland.⁽²⁾ Undantag gäller endast Grekland.

BILAGA III

JÄMFÖRELSETABELL

Detta direktiv	Direktiv 89/622/EEG ändrat genom direktiv 92/41/EEG	Direktiv 90/239/EEG
Artikel 1	Artikel 1	Artikel 1
Artikel 2.1–2.3	Artikel 2.1, 2.3	Artikel 2.1
Artikel 2.4	Artikel 2.4	
Artikel 2.5		
Artikel 3.1		Artikel 2.2
Artikel 3.3		Artikel 2.3
Artikel 4.1 första stycket	Artikel 3.1	Artikel 3 och 4
Artikel 4.1 andra stycket	Artikel 3.2	
Artikel 4.2–4.5		
Artikel 5.1	Artikel 3.3	
Artikel 5.2 första stycket	Artikel 4.1	
Artikel 5.2 första stycket a	Bilaga I	
Artikel 5.2 första stycket b	Artikel 4.2a a)	
Artikel 5.2 andra stycket		
Artikel 5.4		
Artikel 5.5 första stycket	Artikel 4.4	
Artikel 5.5 andra stycket	Artikel 4.4	
Artikel 5.6		
Artikel 5.7	Artikel 4.5	
Artikel 5.8		
Artikel 5.9		
Artikel 6		
Artikel 7		
Artikel 8	Artikel 8 a	
Artikel 9		
Artikel 10		
Artikel 11		
Artikel 12		
Artikel 13.1	Artikel 8.1	Artikel 7.1
Artikel 13.2	Artikel 8.2	Artikel 7.2
Artikel 14.1	Artikel 9.1	Artikel 8.1
Artikel 14.2	Artikel 9.2	Artikel 8.2
Artikel 14.3	Artikel 9.1	Artikel 8.3
Artikel 15		
Artikel 16		
Artikel 17	Artikel 10	Artikel 9
Bilaga I	Bilaga I	
Bilaga II		
Bilaga III		

BILAGA 6

Världshälsoorganisationens ramkonvention om tobakskontroll

Prop. 2004/05:118
Bilaga 1

Översättning av den engelska originalversionen: WHO Framework Convention on Tobacco Control done at Geneva 21.5. 2003

Världshälsoorganisationens ramkonvention om tobakskontroll

Ingress

Parterna i denna konvention

som är fast beslutna att prioritera sin rätt att skydda folkhälsan,

som erkänner att den epidemiska spridningen av tobaksbruk är ett globalt problem med allvarliga konsekvenser för folkhälsan vilket påkallar vidaste möjliga internationella samarbete och alla länders deltagande i effektiva, lämpliga och allsidiga internationella motåtgärder,

som ger uttryck för det internationella samfundets oro över de förödande konsekvenser som tobaksbruk och exponering för tobaksrök har för hälsan, samhället, ekonomin och miljön i hela världen,

som är allvarligt bekymrade över den globala ökningen av konsumtionen och tillverkningen av cigaretter och andra tobaksvaror, särskilt i utvecklingsländerna, liksom över den börda detta lägger på familjerna, de fattiga och de nationella hälso- och sjukvårdssystemen,

som erkänner att vetenskaplig bevisning otvetydigt har slagit fast att tobaksbruk och exponering för tobaksrök orsakar död, sjukdomar och funktionshinder, och att det finns en tidsfördröjning mellan exponering för rökning och annan användning av tobaksvaror och inträdandet av tobaksrelaterade sjukdomar,

som också erkänner att cigaretter och vissa andra varor som innehåller tobak är i hög grad utarbetade för att skapa och upprätthålla ett beroende, och att många av de ämnen de innehåller, liksom röken från dem, är farmakologiskt aktiva, giftiga, mutagena och cancerframkallande, och att tobaksberoende klassificeras separat som en störning i större internationella sjukdomsklassificeringar,

som bekräftar att det finns klara vetenskapliga bevis för att prenatal exponering för tobaksrök orsakar försämrad hälsa och utveckling hos barn,

som är djupt bekymrade över att rökning och andra former av tobaksbruk ökar bland barn och ungdomar i hela världen och i synnerhet att allt yngre barn börjar röka,

som är oroade över att rökning och andra former av tobaksbruk ökar bland kvinnor och flickor i hela världen och beaktar behovet av att kvinnor deltar fullt ut på alla nivåer i det politiska beslutsfattandet och genomförandet, liksom behovet av könsspecifika strategier för tobakskontroll,

som är djupt bekymrade över den höga förekomsten av rökning och andra former av tobaksbruk bland ursprungsbefolkningar,

som är allvarligt bekymrade över effekterna av alla former av reklam, marknadsföring och sponsring som syftar till att främja användandet av tobaksvaror,

som erkänner att det krävs samordnad aktion för att eliminera alla former av olaglig handel med cigaretter och andra tobaksvaror, inbegripet smuggling, olaglig framställning och förfalskning,

som bekräftar att tobakskontroll på alla nivåer och i synnerhet i utvecklingsländer och i länder med övergångsekonomier kräver tillräckliga finansiella och tekniska resurser som står i proportion till de nuvarande och förutsebara behoven av åtgärder för tobakskontroll,

som erkänner behovet av att utveckla ändamålsenliga mekanismer för att möta de långsiktiga sociala och ekonomiska följderna av framgångsrika strategier för minskning av efterfrågan på tobak,

som är medvetna om de sociala och ekonomiska svårigheter som program för tobakskontroll kan ge upphov till på medellång och lång sikt i vissa utvecklingsländer och länder med övergångsekonomier, och erkänner att dessa behöver tekniskt och finansiellt stöd inom ramen för de nationella strategier för en hållbar utveckling som de utarbetat,

som är medvetna om det värdefulla arbete som bedrivs i många stater i fråga om tobakskontroll och lovordar Världshälsoorganisationens ledande roll liksom de insatser som görs av andra organisationer och organ inom Förenta nationernas system och andra internationella och regionala mellanstatliga organisationer med att utveckla åtgärder för tobakskontroll,

som understryker de särskilda insatser som görs av enskilda organisationer och andra delar av det civila samhället utan anknytning till tobaksindustrin, däribland yrkesorganisationer för hälsovårdspersonal, kvinnoorganisationer, ungdomsorganisationer, miljö- och konsumentföreningar, akademiska institutioner och hälsovårdsinstitutioner, för tobakskontrollåtgärder nationellt och internationellt, liksom den centrala betydelsen av att dessa grupper deltar i nationella och internationella insatser för tobakskontroll,

som erkänner behovet av att vara vaksam på varje åtgärd från tobaksindustrins sida för att undergräva eller förvanska insatser för tobakskontroll och behovet av att hålla sig informerad om sådana aktiviteter hos tobaksindustrin som kan få negativa återverkningar för insatser för tobakskontroll,

som erinrar om artikel 12 i internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, antagen av Förenta nationernas generalförsamling den 16 december 1966, vilken slår fast alla människors rätt att åtnjuta bästa uppnåeliga hälsa, såväl fysiskt som psykiskt,

som vidare erinrar om inledningen i Världshälsoorganisationens stadga, i vilken förklaras att åtnjutande av bästa uppnåeliga hälsa är en grundläggande rättighet för varje människa, oavsett ras, religion, politisk uppfattning, ekonomiska eller sociala förhållanden,

som är fast beslutna att främja åtgärder för tobakskontroll som grundas på aktuella och relevanta vetenskapliga, tekniska och ekonomiska överväganden,

som erinrar om att i konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, antagen av Förenta nationernas generalförsamling den 18 december 1979, föreskrivs att parterna i den konventionen skall vidta alla lämpliga åtgärder för att avskaffa diskriminering av kvinnor på hälsovårdsområdet,

som vidare erinrar om att konventionen om barnets rättigheter, antagen av Förenta nationernas generalförsamling den 20 november 1989, föreskriver att konventionsstaterna skall erkänna barnets rätt att åtnjuta bästa uppnåeliga hälsa,

har kommit överens om följande.

DEL I: INLEDNING

Artikel 1

Definitioner

I denna konvention avses med

a) *olaglig handel*: varje handlande eller beteende som är förbjudet i lag och som avser framställning, frakt, mottagande, innehav, distribution, försäljning eller inköp, inbegripet varje handlande eller beteende som är avsett att underlätta sådana aktiviteter.

b) *regional organisation för ekonomisk integration*: en organisation som består av flera självständiga stater och till vilken dessa medlemsstater har överfört behörighet i ett antal frågor, inbegripet behörigheten att fatta bindande beslut för sina medlemsstater i dessa frågor.

c) *tobaksreklam och marknadsföring*: varje form av kommersiellt meddelande, rekommendation eller åtgärd med syfte, effekt eller sannolik effekt att främja en tobaksvara eller tobaksbruk, vare sig direkt eller indirekt.

d) *tobakskontroll*: en rad strategier för att minska tillgången till, efterfrågan på och skadeverkningarna av tobak och som syftar till att förbättra hälsan i en befolkning genom att eliminera eller minska dess konsumtion av tobaksvaror och exponering för tobaksrök.

e) *tobaksindustri*: tillverkare, partihandlare och importörer av tobaksvaror.

f) *tobaksvaror*: produkter som helt eller delvis är framställda med tobaksblad som råvara och som är avsedda att rökas, sugas på, tuggas eller snusas.

c) *sponsring*: varje form av bidrag till ett evenemang, en aktivitet eller en person med syfte, effekt eller sannolik effekt att främja en tobaksvara eller tobaksbruk, vare sig direkt eller indirekt.

Artikel 2

Förhållande mellan denna konvention och andra avtal och rättsliga instrument

1. För att bättre skydda människors hälsa uppmuntras parterna att genomföra åtgärder utöver dem som krävs i denna konvention och dess protokoll, och ingenting i dessa instrument skall hindra någon part från att införa strängare restriktioner om de är förenliga med instrumentens regler och följer internationell rätt.

2. Bestämmelserna i denna konvention och dess protokoll skall inte på något sätt inskränka parternas rätt att ingå bilaterala eller multilaterala överenskommelser, inbegripet regionala eller subregionala överenskommelser, i frågor som har betydelse för eller kompletterar konventionen och dess protokoll, under förutsättning att sådana överenskommelser är förenliga med deras skyldigheter enligt konventionen och dess protokoll. De berörda parterna skall genom sekretariatet meddela sådana överenskommelser till partskonferensen.

DEL II: MÅL, VÄGLEDANDE PRINCIPER OCH ALLMÄNNA SKYLDIGHETER

Artikel 3

Mål

Målet för denna konvention och dess protokoll är att skydda nuvarande och framtida generationer från de förödande hälsomässiga, sociala, miljömässiga och ekonomiska konsekvenserna av tobaksbruk och expo-

nering för tobaksrök, genom att tillhandahålla en ram för parternas genomförande av tobakskontrollåtgärder på nationell, regional och internationell nivå i syfte att fortlöpande och kraftigt minska tobaksbruket och exponeringen för tobaksrök.

Prop. 2004/05:118
Bilaga 1

Artikel 4

Vägledande principer

För att nå målet med denna konvention och dess protokoll och för att genomföra deras bestämmelser skall parterna bland annat låta sig vägledas av följande principer:

1. Varje person bör vara informerad om hälsokonsekvenserna, den vanebildande karaktären och det dödliga hot som är förenat med tobaksbruk och exponering för tobaksrök, och effektiva lagstiftnings-, exekutiva, administrativa och andra åtgärder bör övervägas på lämplig statlig nivå för att skydda alla människor mot exponering för tobaksrök.
2. Det krävs ett starkt politiskt engagemang för att på nationell, regional och internationell nivå utveckla och stödja allsidiga multisektoriella åtgärder och samordnade aktioner med beaktande av
 - a) behovet av att vidta åtgärder för att skydda alla människor mot exponering för tobaksrök,
 - b) behovet av att vidta åtgärder för att förhindra att människor börjar röka, för att främja och stödja tobaksavvänjning och för att minska konsumtionen av tobaksvaror i alla former,
 - c) behovet av att vidta åtgärder för att främja att enskilda individer och grupper i ursprungsbefolkningar deltar i utvecklingen, genomförandet och utvärderingen av program för tobakskontroll som är socialt och kulturellt anpassade till deras behov och synsätt, samt
 - d) behovet av att vidta åtgärder för att möta de könsspecifika riskerna vid utarbetandet av strategier för tobakskontroll.
3. Internationellt samarbete, i synnerhet överföring av teknik, kunskaper och finansiellt stöd och tillhandahållande av därmed sammanhörande expertis för att inrätta och genomföra effektiva program för tobakskontroll med beaktande av lokal kultur lika väl som sociala, ekonomiska, politiska och rättsliga faktorer, är en viktig del av konventionen.
4. Allsidiga multisektoriella åtgärder och aktioner för att minska konsumtionen av tobaksvaror i alla former på nationell, regional och internationell nivå är oundgängliga för att, i överensstämmelse med folkhälsoprinciper, förebygga uppkomsten av sjukdomar, funktionshinder och för tidiga dödsfall orsakade av tobaksbruk och exponering för tobaksrök.

5. Ansvarsfrågor, såsom de bestäms av varje part inom ramen för dess behörighet, är en viktig del av en fullständig tobakskontroll.

Prop. 2004/05:118
Bilaga 1

6. Vikten av tekniskt och finansiellt stöd för att underlätta den ekonomiska övergången för tobaksodlare och tobaksarbetare, vilkas försörjning allvarligt påverkas av programmen för tobakskontroll i parter i konventionen som är utvecklingsländer eller länder med övergångsekonomier, bör erkännas och mötas i samband med de nationellt utvecklade strategierna för hållbar utveckling.

7. Det civila samhällets deltagande är oundgängligt för att uppnå målet för denna konvention och dess protokoll.

Artikel 5

Allmänna skyldigheter

1. Varje part skall utveckla, genomföra, regelbundet uppdatera och se över fullständiga multisektoriella nationella strategier, planer och program för tobakskontroll i enlighet med denna konvention och de protokoll som parten är ansluten till.

2. För detta ändamål skall varje part i enlighet med sin förmåga

a) inrätta eller förstärka och finansiera en nationell samordnande mekanism eller samlingspunkter för tobakskontroll, och

b) besluta om och genomföra effektiva lagstiftnings-, exekutiva, administrativa och/eller andra åtgärder och i förekommande fall samarbeta med andra parter för att utveckla lämpliga politiska program för att förebygga och minska tobaksbruk, nikotinberoende och exponering för tobaksrök.

3. När parterna fastställer och genomför sin folkhälsopolitik i fråga om tobakskontroll skall de, i enlighet med nationell lagstiftning, agera för att skydda denna politik från påverkan av kommersiella och andra intressen inom tobaksindustrin.

4. Parterna skall samarbeta vid utformningen av föreslagna åtgärder, förfaranden och riktlinjer för genomförandet av konventionen och de protokoll som de är anslutna till.

5. Parterna skall, i förekommande fall, samarbeta med behöriga internationella och regionala mellanstatliga organisationer och andra organ för att uppnå målen med konventionen och de protokoll som de är anslutna till.

6. Parterna skall, inom ramen för de medel och resurser de förfogar över, samarbeta för att uppbringa finansiella resurser för ett effektivt genomförande av konventionen genom bilaterala och multilaterala finansieringsmekanismer.

71

Artikel 6

Pris- och skatteåtgärder för att minska efterfrågan på tobak

1. Parterna erkänner att pris- och skatteåtgärder är ett effektivt och viktigt medel för att minska tobaksbruket hos olika delar av befolkningen, i synnerhet ungdomar.
2. Utan att detta skall inverka på parternas suveräna rätt att besluta om och fastställa sin skattepolitik, bör varje part beakta sina folkhälso-politiska mål i fråga om tobakskontroll och vidta eller, i förekommande fall, bibehålla åtgärder som kan innefatta att
 - a) genomföra skattepolitik och, i förekommande fall, prispolitik för tobaksvaror som kan bidra till hälsopolitiska mål som syftar till att minska tobaksbruket, och
 - b) i förekommande fall förbjuda eller begränsa internationella resandes inköp och/eller import av tobaksvaror som är befriade från skatter och tullar.
3. Parterna skall uppge skattesatser för tobaksvaror och utvecklings-tendenser i tobakskonsumtionen i sina periodiska rapporter till partskonferensen, i enlighet med artikel 21.

Artikel 7

Andra åtgärder än prisåtgärder för att minska efterfrågan på tobak

Parterna erkänner att allsidiga åtgärder, andra än prisåtgärder, är ett effektivt och viktigt medel för att minska tobakskonsumtionen. Varje part skall besluta om och genomföra effektiva lagstiftnings-, exekutiva, administrativa eller andra åtgärder som krävs för att uppfylla partens skyldigheter enligt artiklarna 8–13 och skall när så är lämpligt samarbeta med varandra direkt eller via behöriga internationella organ för att genomföra dessa. Partskonferensen skall föreslå lämpliga riktlinjer för genomförandet av bestämmelserna i dessa artiklar.

Artikel 8

Skydd mot exponering för tobaksrök

1. Parterna erkänner att vetenskaplig bevisning otvetydigt har slagit fast att exponering för tobaksrök orsakar död, sjukdomar och funktionshinder.
2. Varje part skall, på rättsområden som omfattas av dess egen behörighet enligt den nationella lagstiftningen, besluta om och genomföra, samt, på rättsområden där annan behörighet föreligger, aktivt främja

antagandet och genomförandet av effektiva lagstiftnings-, exekutiva, administrativa och/eller andra åtgärder som ger skydd mot exponering för tobaksrök på arbetsplatser inomhus, allmänna transportmedel, offentliga platser inomhus och i förekommande fall andra offentliga platser.

Prop. 2004/05:118
Bilaga 1

Artikel 9

Reglering av tobaksvarors innehåll

Partskonferensen skall, i samråd med behöriga internationella organ, föreslå riktlinjer för testning och mätning av tobaksvarors innehåll och emissioner och för reglering av detta innehåll och dessa emissioner. Varje part skall, med samtycke av behöriga nationella myndigheter, besluta om och genomföra effektiva lagstiftnings-, exekutiva, administrativa eller andra åtgärder för sådan testning och mätning och för sådan reglering.

Artikel 10

Reglering av information om tobaksvaror

Varje part skall, i enlighet med sin nationella lagstiftning, besluta om och genomföra effektiva lagstiftnings-, exekutiva, administrativa eller andra åtgärder som kräver att tillverkare och importörer av tobaksvaror informerar statliga myndigheter om tobaksvarornas innehåll och emissioner. Varje part skall vidare besluta om och genomföra effektiva åtgärder för att allmänheten skall få kännedom om information om de giftiga substanserna i tobaksvarorna och de emissioner de kan ge upphov till.

Artikel 11

Förpackning och märkning av tobaksvaror

1. Varje part skall inom tre år från den dag denna konvention träder i kraft för den parten, besluta om och genomföra i överensstämmelse med sin nationella lagstiftning effektiva åtgärder för att säkerställa att

- a) förpackning och märkning av tobaksvaror inte främjar en tobaksprodukt på något sätt som är falskt, vilseledande, missvisande eller kan ge ett felaktigt intryck av produktens egenskaper, hälsoeffekter, risker eller emissioner, inbegripet varje term, beskrivning, varumärke, symbol eller annat tecken som direkt eller indirekt ger det falska intrycket att en viss tobaksvara är mindre skadlig än andra tobaksvaror, såsom till exempel termer som "låg tjärhalt", "lätt/light", "ultralätt/ultra-light" eller "mild", samt
- b) varje paket och förpackning av tobaksvaror samt alla yttre förpackningar och märkningar av sådana varor också förses med varningstexter som beskriver de skadliga effekterna av tobaksbruk och som också kan innehålla andra lämpliga meddelanden.

Dessa varningstexter och meddelanden

Prop. 2004/05:118

- i) skall godkännas av den behöriga nationella myndigheten,
- ii) skall växla regelbundet,
- iii) skall vara stora, tydliga, synliga och läsliga,
- iv) bör omfatta 50 procent eller mer av de mest synliga ytorna på förpackningen och får inte omfatta mindre än 30 procent av dessa ytor,
- v) kan bestå av eller omfatta bilder eller piktogram.

Bilaga 1

2. Varje paket och förpackning av tobaksvaror samt yttre förpackning och märkning av sådana varor skall, utöver den varningstext som anges i punkt 1 b i denna artikel, innehålla information om relevanta ämnen och emissioner från tobaksvaror enligt vad som definierats av de nationella myndigheterna.

3. Varje part skall kräva att den varningstext och den övriga textinformation som anges i punkterna 1 b och 2 i denna artikel finns på dess huvudspråk på varje paket och förpackning av tobaksvaror samt på varje yttre förpackning och märkning av sådana varor.

4. Vid tillämpningen av denna artikel avses med uttrycket ”yttre förpackning och märkning” beträffande tobaksvaror varje form av förpackning eller märkning som används vid detaljhandel med varan.

Artikel 12

Utbildning, information och allmän upplysning

Varje part skall främja och stärka allmänhetens medvetenhet om frågor som gäller tobakskontroll genom användning av alla disponibla kommunikationsmedel i den mån det är lämpligt. För detta ändamål skall varje part besluta om och genomföra effektiva lagstiftnings-, exekutiva, administrativa eller andra åtgärder för att främja

- a) stor tillgänglighet till effektiva och allsidiga program för utbildning och information till allmänheten om hälsoriskerna, inbegripet det beroende som följer av tobaksbruk och exponering för tobaksrök,
- b) allmän medvetenhet om de hälsorisker som är förbundna med tobaksbruk och exponering för tobaksrök och om vinsterna med tobaksavvänjning och en tobaksfri livsstil, såsom specificeras i artikel 14.2,
- c) allmänhetens tillgång, i enlighet med nationell lagstiftning, till en bred information om tobaksindustrin, relevant för konventionens mål,
- d) effektiva och lämpliga utbildnings- och informationsprogram om tobakskontroll riktade till exempelvis personal inom hälsovård,

74

samhällsservice, socialtjänst, media och utbildningsväsende samt beslutsfattare, administratörer och andra berörda personer,

Prop. 2004/05:118
Bilaga 1

e) medvetenhet hos och deltagande av offentliga och privata organ och enskilda organisationer utan anknytning till tobaksindustrin, vid utveckling och genomförande av tvärssektoriella program och strategier för tobakskontroll, samt

f) allmän medvetenhet om och tillgång till information om de skadliga konsekvenserna för hälsa, ekonomi och miljö som tobaksproduktion och tobaksbruk medför.

Artikel 13

Tobaksreklam, marknadsföring och sponsring

1. Parterna erkänner att ett totalförbud mot reklam, marknadsföring och sponsring skulle minska bruket av tobaksvaror.
2. Varje part skall, i enlighet med sin författning eller sina konstitutionella principer, införa ett totalförbud mot all reklam för, marknadsföring och sponsring av tobaksvaror. Detta skall, med reservation för den rättsliga miljö och de tekniska medel som parten disponerar över, omfatta ett totalförbud mot gränsöverskridande reklam, marknadsföring och sponsring som utgår från partens territorium. För detta ändamål skall varje part, inom fem år efter den dag konventionen träder i kraft för den parten, vidta lämpliga lagstiftnings-, exekutiva, administrativa och/eller andra åtgärder och rapportera om dessa i enlighet med artikel 21.
3. En part som på grund av sin författning eller sina konstitutionella principer inte kan införa ett totalförbud skall införa restriktioner för all reklam för, marknadsföring och sponsring av tobak. Detta skall, med reservation för den rättsliga miljö och de tekniska medel som parten disponerar över, omfatta restriktioner eller ett totalförbud mot reklam, marknadsföring och sponsring som utgår från partens territorium och har gränsöverskridande effekter. För detta ändamål skall varje part vidta lämpliga lagstiftnings-, exekutiva, administrativa och/eller andra åtgärder och rapportera om dessa i enlighet med artikel 21.
4. Som ett minimum skall varje part, i enlighet med sin författning eller sina konstitutionella principer,
 - a) förbjuda alla former av reklam för, marknadsföring och sponsring av tobak som bidrar till att främja en tobaksvara på ett sätt som är falskt, vilseledande eller missvisande eller som kan skapa ett felaktigt intryck av varans karaktär, effekter på hälsan, risker eller emissioner,
 - b) kräva att varningstexter om hälsorisker eller andra lämpliga varningar eller meddelanden skall åtfölja all tobaksreklam och, i förekommande fall, marknadsföring och sponsring av tobak,

75

- c) begränsa användningen av direkta eller indirekta incitament som uppmuntrar allmänheten att köpa tobaksvaror,
- d) i det fall inget totalförbud införts, kräva att tobaksindustrin till behöriga statliga myndigheter redovisar sina kostnader för sådan reklam, marknadsföring och sponsring som inte ännu är förbjuden; dessa myndigheter får besluta om att offentliggöra uppgifterna, på de villkor som bestämts i nationell lagstiftning, och vidarebefordra dem till partskonferensen i enlighet med artikel 21,
- e) införa ett totalförbud mot, eller, i det fall en part på grund av sin författning eller sina konstitutionella principer inte kan införa ett totalförbud, restriktioner för tobaksreklam, marknadsföring och sponsring i radio, television, tryckta media och i förekommande fall andra media, som Internet, inom fem år, samt
- f) förbjuda eller, i det fall en part på grund av sin författning eller sina konstitutionella principer inte kan förbjuda, begränsa tobaksrelaterad sponsring av internationella evenemang, aktiviteter och/eller deltagare däri.
5. Parterna uppmuntras att genomföra åtgärder som går utöver de skyldigheter som anges i punkt 4.
6. Parterna skall samarbeta vid utveckling av teknik och andra medel som krävs för att underlätta avskaffandet av gränsöverskridande reklam.
7. Parter som har ett förbud mot vissa former av tobaksreklam, marknadsföring och sponsring har den suveräna rätten att förbjuda de former av gränsöverskridande tobaksreklam, marknadsföring och sponsring som når deras territorium och att ålägga samma sanktioner som för reklam, marknadsföring och sponsring inom landet eller med ursprung i det egna territoriet i enlighet med nationell lagstiftning. Denna punkt varken rekommenderar eller godkänner någon särskild sanktion.
8. Parterna skall överväga utarbetandet av ett protokoll som anger lämpliga åtgärder som kräver internationellt samarbete för ett totalförbud mot gränsöverskridande reklam, marknadsföring och sponsring.

Artikel 14

Efterfrågeminskande åtgärder avseende tobaksberoende och tobaksavvänjning

1. Varje part skall utveckla och sprida lämpliga, allsidiga och integrerade riktlinjer grundade på vetenskapliga bevis och de bästa metoderna, med hänsyn tagen till nationella omständigheter och prioriteringar, och vidta effektiva åtgärder för att främja tobaksavvänjning och adekvat behandling mot tobaksberoende.

2. För detta ändamål skall parterna bemöda sig om att
- a) utforma och genomföra effektiva program som syftar till att främja tobaksavvänjning på platser som utbildningsinstitutioner, hälsovårdsinrättningar, arbetsplatser och idrottsanläggningar.
 - b) införliva diagnostisering och behandling av tobaksberoende och rådgivning om tobaksavvänjning i nationella program, planer och strategier för folkhälsa och utbildning, i förekommande fall med deltagande av personal inom hälsovård, samhällsservice och socialtjänst,
 - c) inom hälsovårdsinrättningar och rehabiliteringscentrum inrätta program för diagnostisering, rådgivning, förebyggande och behandling av tobaksberoende, samt
 - d) samarbeta med andra parter för att underlätta tillgängligheten till behandling av tobaksberoende till en överkomlig kostnad, inbegripet farmaceutiska produkter i enlighet med artikel 22. Sådana produkter och deras innehåll kan innefatta läkemedel, produkter för administration av läkemedel och, i förekommande fall, diagnostik.

Prop. 2004/05:118
Bilaga 1

DEL IV: ÅTGÄRDER FÖR ATT MINSKA TILLGÅNGEN TILL TOBAK

Artikel 15

Olaglig handel med tobaksvaror

1. Parterna erkänner att eliminering av alla former av olaglig handel med tobaksvaror, inbegripet smuggling, olaglig framställning och förfalskning, samt utveckling och genomförande av därmed sammanhängande nationell lagstiftning, utöver subregionala, regionala och globala överenskommelser, utgör fundamentala delar av tobakskontrollen.
2. Varje part skall besluta om och genomföra effektiva lagstiftnings-, exekutiva, administrativa eller andra åtgärder för att säkerställa att alla paket och förpackningar med tobaksvaror och alla former av yttre förpackning av sådana varor är märkta för att hjälpa parterna att bestämma tobaksvarornas ursprung, samt i överensstämmelse med nationell lagstiftning och tillämpliga bilaterala eller multilaterala överenskommelser, hjälpa parterna att bestämma diversionspunkten och att övervaka, dokumentera och kontrollera tobaksvarornas rörelse och deras rättsliga status. Dessutom skall varje part
 - a) kräva att alla paket och förpackningar av tobaksvaror avsedda för detalj- eller partihandel och som säljs på den inhemska marknaden är märkta med texten: "Får endast säljas i (infoga landets, den subnationella, regionala eller federala enhetens namn)" eller vara försedda med annan effektiv märkning som anger slutdestina-

77

tionen eller som kan hjälpa myndigheterna att avgöra om det är lagligt att sälja produkten på den inhemska marknaden, samt

Prop. 2004/05:118
Bilaga 1

- b) i förekommande fall överväga att utveckla ett praktiskt system för att följa och spåra produkterna på ett sätt som kan göra distributionssystemet säkrare och bidra till utredningen av olaglig handel.
3. Varje part skall kräva att den förpackningsinformation eller märkning som anges i punkt 2 i denna artikel skall presenteras i läsbar form och/eller vara utformad på dess huvudspråk.
4. I syfte att eliminera olaglig handel med tobaksvaror skall varje part
- a) övervaka och samla in uppgifter om gränsöverskridande handel med tobaksvaror, inbegripet olaglig handel, samt utbyta information mellan tullmyndigheter, skattemyndigheter och andra myndigheter, i förekommande fall och i enlighet med nationell lagstiftning och relevanta tillämpliga bilaterala eller multilaterala överenskommelser,
 - b) införa eller stärka lagstiftning med ändamålsenliga påföljder och rättelsemöjligheter vid olaglig handel med tobaksvaror, inbegripet förfalskning och smuggling av cigaretter,
 - c) vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att all konfiskerad tillverkningsutrustning, förfalskade och smugglade cigaretter och andra tobaksvaror förstörs, om möjligt med miljövänliga metoder, eller omhändertas i enlighet med nationell lagstiftning,
 - d) besluta om och genomföra åtgärder för att övervaka, dokumentera och kontrollera lagring och distribution av tobaksvaror som hålls eller transporteras under suspension av skatt eller tull inom ramen för partens jurisdiktion, och
 - e) där så är lämpligt, vidta åtgärder för att möjliggöra konfiskering av vinster som härrör från olaglig handel med tobaksvaror.
5. Den information som samlas in enligt punkt 4 a och 4 d i denna artikel skall i förekommande fall lämnas i form av sammanställningar i parternas periodiska rapporter till partskonferensen i enlighet med artikel 21.
6. Parterna skall, i förekommande fall och i enlighet med sin nationella lagstiftning, främja samarbete mellan nationella organ, liksom mellan berörda regionala och internationella mellanstatliga organisationer i fråga om utredningar, åtal och rättsliga förfaranden i syfte att eliminera olaglig handel med tobaksvaror. Särskild tonvikt skall läggas vid samarbete på regional och subregional nivå för att bekämpa olaglig handel med tobaksvaror.

7. Varje part skall vinnlägga sig om att besluta om och genomföra ytterligare åtgärder, inbegripet licensiering i förekommande fall, för att kontrollera eller reglera tillverkningen och distributionen av tobaksvaror i syfte att förhindra olaglig handel.

Prop. 2004/05:118
Bilaga 1

Artikel 16

Försäljning till och av minderåriga

1. Varje part skall besluta om och genomföra effektiva lagstiftnings-, exekutiva, administrativa eller andra åtgärder på lämplig myndighetsnivå för att förbjuda försäljning av tobaksvaror till personer som inte uppnått den ålder som följer av inhemsk rätt eller bestämts i nationell lagstiftning, eller 18 år. Dessa åtgärder kan omfatta

- a) krav på att alla som säljer tobaksvaror skall placera en tydlig och väl synlig skylt inne på försäljningsstället med information om förbudet mot tobaksförsäljning till minderåriga, och i tveksamma fall begära att varje tobaksköpare på lämpligt sätt styrker att han uppnått den lagstadgade åldern,
- b) förbud mot försäljning av tobaksvaror på så sätt att varorna är direkt tillgängliga, t.ex. på hyllor i affärerna,
- c) förbud mot tillverkning och försäljning av godsaker, snacks, leksaker eller andra saker som har form av tobaksvaror och som tilltalar minderåriga, samt
- d) säkerställande av att tobaksvaruautomater inom området för partens jurisdiktion inte är tillgängliga för minderåriga och inte främjar försäljning av tobaksvaror till minderåriga.

2. Varje part skall förbjuda eller verka för ett förbud mot gratisutdelning av tobaksvaror till allmänheten och i synnerhet till minderåriga.

3. Varje part skall bemöda sig om att förbjuda försäljning av lösa cigaretter eller cigaretter i små förpackningar, vilket ökar dessa produkters tillgänglighet för minderåriga.

4. Parterna erkänner att, för att få bättre effekt, åtgärder för att förhindra försäljning av tobaksvaror till minderåriga i förekommande fall bör genomföras i kombination med andra bestämmelser i denna konvention.

5. En part får, i samband med att den undertecknar, ratificerar, godtar, godkänner eller ansluter sig till denna konvention, eller när som helst därefter, genom en skriftlig bindande deklARATION tillkännage sitt åtagande att förbjuda införandet av tobaksvaruautomater inom området för sin jurisdiktion, eller, i förekommande fall, totalförbjuda tobaksvaru-

automater. Den deklaration som görs enligt denna artikel skall av depositarien vidarebefordras till alla parter i konventionen.

Prop. 2004/05:118
Bilaga 1

6. Varje part skall besluta om och genomföra effektiva lagstiftnings-, exekutiva, administrativa eller andra åtgärder, inbegripet påföljder för försäljare och distributörer, för att säkerställa uppfyllandet av de skyldigheter som anges i punkterna 1–5 i denna artikel.

7. Varje part bör, i förekommande fall, besluta om och genomföra effektiva lagstiftnings-, exekutiva, administrativa eller andra åtgärder för att förbjuda att tobaksvaror säljs av personer som inte uppnått den ålder som följer av inhemsk rätt eller bestämts i nationell lagstiftning, eller 18 år.

Artikel 17

Stöd till ekonomiskt bärkraftiga alternativa verksamheter

Parterna skall, i samarbete med varandra och med behöriga internationella och regionala mellanstatliga organisationer, när det är lämpligt, främja ekonomiskt bärkraftiga alternativ för tobaksarbetare, tobaksodlare och, allt efter omständigheterna, enskilda försäljare.

DEL V: MILJÖSKYDD

Artikel 18

Skydd av miljön och människors hälsa

Parterna är överens om att vid uppfyllandet av sina skyldigheter enligt denna konvention ta vederbörlig hänsyn till skyddet av miljön och människors hälsa när det gäller tobaksodling och framställning av tobaksvaror inom deras respektive territorier.

DEL VI: ANSVARSFRÅGOR

Artikel 19

Ansvar

1. För tobakskontrolländamål skall parterna, om det behövs, överväga att vidta lagstiftningsåtgärder eller stärka sin befintliga lagstiftning i fråga om straffrättsligt och civilrättsligt ansvar, inbegripet i förekommande fall skadestånd.

2. Parterna skall samarbeta med varandra för att utbyta information via partskonferensen i enlighet med artikel 21, inbegripet

a) information om hälsoeffekter till följd av bruk av tobaksvaror och exponering för tobaksrök i enlighet med artikel 20.3 a, samt

b) information om gällande lagstiftning och reglering samt om relevant rättspraxis.

Prop. 2004/05:118
Bilaga 1

3. Parterna skall, i förekommande fall och enligt ömsesidig överenskommelse, inom de gränser som bestäms av nationell lagstiftning, politik, juridisk praxis och tillämpliga befintliga fördragsbestämmelser, bistå varandra i rättsliga förfaranden som gäller straffrättsligt och civilrättsligt ansvar förenligt med denna konvention.

4. Konventionen skall på inget sätt påverka eller begränsa parternas rätt till tillträde till varandras domstolar när sådana rättigheter föreligger.

5. Partskonferensen kan, om det är möjligt, på ett tidigt stadium och med beaktande av pågående arbete inom relevanta internationella forum överväga frågor angående ansvar, inbegripet lämpliga internationella sätt att behandla dessa frågor och lämpliga medel för att på begäran stödja parterna i deras lagstiftande och annan verksamhet i överensstämmelse med denna artikel.

DEL VII: VETENSKAPLIGT OCH TEKNISKT SAMARBETE OCH LÄMNANDE AV INFORMATION

Artikel 20

Forskning, övervakning och utbyte av information

1. Parterna åtar sig att utveckla och främja nationell forskning samt att samordna forskningsprogram på de regionala och internationella nivåerna inom området för tobakskontroll. För detta ändamål skall varje part

a) initiera och samarbeta, direkt eller genom behöriga internationella och regionala mellanstatliga organisationer och andra organ, i bedrivande av forskning och vetenskaplig utvärdering, och därvid främja och uppmuntra forskning om orsaker till och konsekvenser av tobaksbruk och exponering för tobaksrök liksom forskning om alternativa grödor, samt

b) främja och stärka, med stöd av behöriga internationella och regionala mellanstatliga organisationer och andra organ, utbildning och stöd till alla som deltar i verksamhet som rör tobakskontroll, inbegripet forskning, genomförande och utvärdering.

2. Parterna skall, när så är lämpligt, inrätta program för nationell, regional och global övervakning av omfattning, mönster, orsaker och konsekvenser av tobaksbruk och exponering för tobaksrök. För detta ändamål bör parterna integrera program för tobaksövervakning i nationella, regionala och globala hälsoövervakningsprogram, så att uppgifterna i förekommande fall blir jämförbara och kan analyseras på regional och internationell nivå.

3. Parterna erkänner vikten av finansiellt och tekniskt stöd från internationella och regionala mellanstatliga organisationer och andra organ. Varje part skall bemöda sig om att

- a) gradvis inrätta ett nationellt system för epidemiologisk övervakning av tobaksbruk och därmed sammanhängande sociala, ekonomiska och hälsorelaterade indikatorer,
- b) samarbeta med behöriga internationella och regionala mellanstatliga organisationer och andra organ, inbegripet statliga och enskilda organ, vid regional och global övervakning av tobak och utbyte av information om de indikatorer som anges i punkt 3 a i denna artikel, samt
- c) samarbeta med Världshälsoorganisationen vid utarbetande av vägledande riktlinjer eller allmänna förfaranden för att samla in, analysera och sprida uppgifter från tobaksrelaterad övervakning.

4. Parterna skall, med förbehåll för nationell lagstiftning, främja och underlätta utbytet av allmänt tillgänglig vetenskaplig, teknisk, socioekonomisk, kommersiell och rättslig information, liksom information om metoder inom tobaksindustrin och tobaksodlingen som är relevant för denna konvention, och därvid beakta och vidta åtgärder för att möta de särskilda behoven hos parter som är utvecklingsländer och länder med övergångsekonomier. Varje part skall bemöda sig om att

- a) gradvis inrätta och upprätthålla en uppdaterad databas med lagar och bestämmelser som gäller tobakskontroll och, i förekommande fall, information om deras tillämpning liksom relevant rättspraxis, samt samarbeta vid utveckling av program för regional och global tobakskontroll,
- b) gradvis inrätta och upprätthålla en bas med uppdaterade uppgifter från nationella övervakningsprogram i enlighet med punkt 3 a i denna artikel, samt
- c) samarbeta med behöriga internationella organisationer för att gradvis inrätta och upprätthålla ett globalt system för att regelbundet samla in och sprida information om tobaksproduktion och tillverkning samt om aktiviteter hos tobaksindustrin som har betydelse för konventionen eller nationella verksamheter för tobakskontroll.

5. Parterna bör samarbeta inom de regionala och internationella mellanstatliga organisationer och de institutioner för finansiering och utveckling där de är medlemmar för att främja och uppmuntra tillhandahållandet av tekniska och finansiella resurser till sekretariatet för att hjälpa parter som är utvecklingsländer eller länder med övergångsekonomier att uppfylla sina åtaganden om forskning, övervakning och utbyte av information.

Artikel 21

Prop. 2004/05:118
Bilaga 1

Rapportering och utbyte av information

1. Varje part skall till partskonferensen, via sekretariatet, lämna periodiska rapporter om hur parten genomfört konventionen, vilka bör inkludera
 - a) information om lagstiftnings-, exekutiva, administrativa eller andra åtgärder som vidtagits för att genomföra konventionen,
 - b) information, i förekommande fall, om svårigheter eller hinder som parten har mött vid genomförandet av konventionen och om de åtgärder som vidtagits för att överkomma dessa hinder,
 - c) information, i förekommande fall, om finansiellt och tekniskt stöd som lämnats eller mottagits för aktiviteter avseende tobakskontroll,
 - d) information om övervakning och forskning i enlighet med vad som anges i artikel 20, samt
 - e) den information som anges i artiklarna 6.3, 13.2, 13.3, 13.4 d, 15.5 och 19.2.
2. Frekvens och utformning av alla parter rapporter skall beslutas av partskonferensen. Varje part skall lämna sin första rapport inom två år från den dag konventionen träder i kraft för den parten.
3. Partskonferensen skall i enlighet med artiklarna 22 och 26 överväga arrangemang för att på begäran hjälpa de parter som är utvecklingsländer eller länder med övergångsekonomier att uppfylla sina skyldigheter enligt denna artikel.
4. Rapportering och utbyte av information enligt konventionen skall ske med förbehåll för nationell lagstiftning om konfidentialitet och privatliv. Parterna skall enligt ömsesidig överenskommelse skydda all konfidentiell information som utbyts.

Artikel 22

Samarbete på vetenskapliga, tekniska och rättsliga områden samt tillhandahållande av därmed sammanhängande expertis

1. Parterna skall samarbeta direkt eller genom behöriga internationella organ för att stärka sin förmåga att uppfylla skyldigheterna enligt denna konvention och därvid beakta behoven hos de parter som är utvecklingsländer eller länder med övergångsekonomier. Detta samarbete skall på ömsesidigt överenskomna villkor främja överförandet av teknisk, vetenskaplig och rättslig expertis och teknologi, för att upprätta och stärka nationella strategier, planer och program för tobakskontroll som bland annat syftar till att

83

- a) underlätta utveckling, överföring och förvärv av teknologi, kunskap, färdigheter, kapacitet och expertis med avseende på tobakskontroll,
- b) tillhandahålla teknisk, vetenskaplig, rättslig och annan expertis för att upprätta och stärka nationella strategier, planer och program för tobakskontroll som syftar till genomförandet av konventionen, bland annat genom att
- i) på begäran bistå vid utvecklingen av en solid rättslig grund liksom tekniska program, inbegripet sådana som syftar till att förebygga inledande av tobaksbruk, att främja tobaksavvänjning och att skydda människor från exponering för tobaksrök,
 - ii) i förekommande fall hjälpa tobaksarbetare att finna andra lämpliga utkomstmöjligheter på ett ekonomiskt och rättsligt hållbart sätt, samt
 - iii) i förekommande fall hjälpa tobaksodlare att lägga om sin produktion till alternativa grödor på ett ekonomiskt hållbart sätt,
- c) stödja lämpliga utbildningsprogram eller program för att öka medvetenheten hos berörd personal i enlighet med artikel 12,
- d) i förekommande fall, tillhandahålla material, utrustning och tillbehör liksom logistikstöd som krävs för strategier, planer, och program för tobakskontroll,
- e) identifiera metoder för tobakskontroll, inbegripet fullständig behandling av nikotinberoende, och
- f) i förekommande fall främja forskning för att göra kostnaden för fullständig behandling av nikotinberoende mera överkomlig.
2. Partskonferensen skall främja och underlätta överföring av teknisk, vetenskaplig och rättslig expertis och teknologi med det finansiella stöd som tillförsäkras i enlighet med artikel 26.

DEL VIII: INSTITUTIONELLA DISPOSITIONER OCH FINANSIELLA RESURSER

Artikel 23

Partskonferensen

1. En partskonferens inrättas härmed. Konferensens första möte skall sammankallas av Världshälsoorganisationen senast ett år efter den dag denna konvention trädde i kraft. Konferensen skall vid sitt första möte besluta om plats och tid för senare regelbundna möten.
2. Partskonferensen kan hålla extraordinarie möten när konferensen finner det nödvändigt, eller på någon av parternas skriftliga begäran, under förutsättning att denna begäran, inom sex månader från det att

konventionens sekretariat underrättat parterna om den, stöds av minst en tredjedel av parterna.

Prop. 2004/05:118
Bilaga 1

3. Partskonferensen skall vid sitt första möte med konsensus anta sin arbetsordning.

4. Partskonferensen skall med konsensus anta sina egna finansiella regler och regler för finansieringen av varje underorgan som den kan inrätta, liksom finansiella regler som styr sekretariatets verksamhet. Vid varje ordinarie möte skall den anta en budget för räkenskapsperioden fram till nästa ordinarie möte.

5. Partskonferensen skall regelbundet granska konventionens tillämpning och fatta de beslut som krävs för att främja ett effektivt genomförande av den och kan anta protokoll och bilagor till samt ändringar i konventionen, i enlighet med artiklarna 28, 29 och 33. Den skall för detta ändamål,

a) främja och underlätta utbyte av information enligt artiklarna 20 och 21,

b) främja och vägleda utvecklingen och den periodiska förbättringen av jämförbara metoder för forskning och insamling av uppgifter, utöver dem som avses i artikel 20, och som är relevanta för konventionens genomförande,

c) i förekommande fall främja utvecklingen, genomförandet och utvärderingen av strategier, planer och program, liksom av politik, lagstiftning och andra åtgärder,

d) granska de rapporter som lämnas av parterna enligt artikel 21 samt anta regelbundna rapporter om genomförandet av konventionen,

e) främja och underlätta mobilisering av finansiella resurser för genomförandet av konventionen i enlighet med artikel 26,

f) inrätta de underorgan som krävs för att uppnå konventionens mål,

g) vid behov begära tjänster och information av samt samarbete med behöriga och relevanta organisationer och organ inom Förenta nationernas system och andra internationella och regionala mellanstatliga organisationer och enskilda organisationer och organ för att stärka genomförandet av konventionen, samt

(h) i förekommande fall överväga andra åtgärder för att uppnå konventionens mål i ljuset av erfarenheterna vid dess genomförande.

6. Partskonferensen skall bestämma villkoren för observatörers deltagande vid dess förhandlingar.

Prop. 2004/05:118
Bilaga 1

Artikel 24

Sekretariat

1. Partskonferensen skall utse ett permanent sekretariat och organisera dess verksamhet. Partskonferensen skall bemöda sig om att göra detta vid sitt första möte.
2. Fram till dess att ett permanent sekretariat utsetts och inrättats, skall Världshälsoorganisationen upprätthålla sekretariatsfunktionerna enligt denna konvention.
3. Sekretariatets funktioner skall vara följande:
 - a) Organisera partskonferensens och varje underorgans möten och tillhandahålla de tjänster som behövs.
 - b) Vidarebefordra de rapporter som det mottar enligt konventionen.
 - c) På begäran stödja parterna, särskilt de parter som är utvecklingsländer och länder med övergångsekonomier, med att sammanställa och inge den information som krävs enligt bestämmelserna i konventionen.
 - d) Upprätta rapporter om sin verksamhet enligt konventionen under ledning av partskonferensen och överlämna dem till partskonferensen.
 - e) Under ledning av partskonferensen säkerställa den samordning som krävs med behöriga internationella och regionala mellanstatliga organisationer och andra organ.
 - f) Under ledning av partskonferensen vidta de administrativa eller avtalsmässiga dispositioner som kan krävas för ett effektivt fullgörande av dess funktioner.
 - g) Utföra andra sekretariatsfunktioner som anges i konventionen och i vilket som helst av dess protokoll samt övriga funktioner som kan komma att beslutas av partskonferensen.

Artikel 25

Förhållandet mellan partskonferensen och mellanstatliga organisationer

För att tillhandahålla tekniskt och finansiellt samarbete som krävs för att uppnå målet för denna konvention kan partskonferensen begära sam-

86

Artikel 26

Finansiella resurser

1. Parterna erkänner de finansiella resursernas viktiga roll för att uppnå målet med denna konvention.
2. Varje part skall finansiellt stödja sin nationella verksamhet med syfte att uppnå konventionens mål, i överensstämmelse med nationella planer, prioriteringar och program.
3. Parterna skall i förekommande fall främja utnyttjandet av bilaterala, regionala, subregionala och andra multilaterala kanaler för att tillhandahålla medel till utveckling och förstärkning av multisektoriella allsidiga program för tobakskontroll i parter som är utvecklingsländer eller länder med övergångsekonomier. Följaktligen bör ekonomiskt bärkraftiga alternativ till tobaksproduktion, inbegripet diversifiering av grödor, förutses och stödjas inom ramen för nationellt utvecklade strategier för en hållbar utveckling.
4. De parter som är företrädare i relevanta regionala och internationella mellanstatliga organisationer och i finansierings- och utvecklingsinstitutioner skall uppmanas dessa organ att finansiellt stödja parter som är utvecklingsländer eller länder med övergångsekonomier för att hjälpa dem att uppfylla sina skyldigheter enligt konventionen, utan att detta begränsar rätten att delta i dessa organisationer.
5. Parterna är eniga om följande:
 - a) För att hjälpa parterna att uppfylla sina skyldigheter enligt konventionen bör alla relevanta potentiella och existerande resurser, vare sig ekonomiska, tekniska eller andra, såväl offentliga som privata, som är tillgängliga för aktiviteter avseende tobakskontroll, mobiliseras och användas till förmån för alla parter, i synnerhet parter som är utvecklingsländer eller länder med övergångsekonomier.
 - b) Sekretariatet skall på begäran ge råd till parter som är utvecklingsländer eller länder med övergångsekonomier om tillgängliga finansieringsmöjligheter för att hjälpa dem att uppfylla sina skyldigheter enligt konventionen.
 - c) Partskonferensen skall vid sitt första möte granska befintliga och potentiella finansieringskällor och stödmekanismer på grundval av en studie ledd av sekretariatet och annan relevant information, och överväga i vilken mån de är adekvata.

d) Partskonferensen skall beakta resultatet av denna granskning för att bedöma om det finns anledning att förstärka existerande mekanismer eller att inrätta en global fond för frivilliga bidrag eller andra lämpliga finansieringsmekanismer för att vid behov kanalisera ytterligare finansiella resurser till parter som är utvecklingsländer eller länder med övergångsekonomier och på så sätt hjälpa dem att uppnå konventionens mål.

Prop. 2004/05:118
Bilaga 1

DEL IX: TVISTLÖSNING

Artikel 27

Tvistlösning

1. Om det mellan två eller flera parter uppstår tvist beträffande tolkningen eller tillämpningen av denna konvention skall de berörda parterna söka lösa tvisten på diplomatisk väg genom förhandling eller andra fredliga medel som de väljer, inbegripet bona officia, medling eller förlikning. Om en tvist inte kan lösas genom bona officia, medling eller förlikning skall det inte befria de tvistande parterna från ansvaret att fortsätta att söka en lösning.
2. Vid ratifikation, godtagande, godkännande, formellt bekräftande av eller anslutning till konventionen, eller vid varje tidpunkt därefter, kan en stat eller en regional organisation för ekonomisk integration till depositarien skriftligen förklara att den vid en tvist som inte kan lösas enligt punkt 1 i denna artikel godtar ett tvingande skiljedomsförfarande enligt procedurer som skall antas med konsensus av partskonferensen.
3. Bestämmelserna i denna artikel skall tillämpas på varje protokoll mellan parterna i det protokollet, om inget annat föreskrivs i det protokollet.

DEL X: KONVENTIONENS VIDARE UTVECKLING

Artikel 28

Ändringar i konventionen

1. Varje part kan föreslå ändringar i denna konvention. Sådana ändringar skall övervägas av partskonferensen.
2. Ändringar i konventionen skall antas av partskonferensen. Texten till en föreslagen ändring i konventionen skall tillställas parterna av sekretariatet minst sex månader före det möte då ändringen föreslås bli antagen. Sekretariatet skall också meddela föreslagna ändringar till konventionens signatärer och för kännedom till depositarien.
3. Parterna skall göra alla ansträngningar för att nå konsensus om varje föreslagen ändring i konventionen. Om alla ansträngningar att nå konsensus har misslyckats, och ingen överenskommelse har kommit till

88

stånd, skall ändringen som en sista utväg antas med tre fjärdedelars majoritet av de parter som är närvarande och röstar vid mötet. Vid tillämpningen av denna artikel avses med parter som är närvarande och röstar alla parter som är närvarande och röstar för eller emot förslaget. Varje antagen ändring skall av sekretariatet meddelas depositarien, som skall vidarebefordra den till alla parter för godtagande.

4. Instrument om godtagande av en ändring skall deponeras hos depositarien. En ändring som antagits i enlighet med punkt 3 i denna artikel träder i kraft för de parter som godtagit den nittio dagar efter den dag depositarien mottog ett instrument om godtagande från minst två tredjedelar av parterna i konventionen.

5. Ändringen träder i kraft för varje annan part nittio dagar efter den dag då denna part hos depositarien deponerade ett instrument om godtagande av ändringen.

Artikel 29

Antagande av och ändringar i bilagor till denna konvention

1. Bilagor till denna konvention och ändringar av den skall föreslås, antas och träda i kraft enligt det förfarande som anges i artikel 28.
2. Bilagor till konventionen skall utgöra en integrerande del därav och, om inget annat uttryckligen föreskrivs, skall en hänvisning till konventionen även utgöra en hänvisning till dessa bilagor.
3. Bilagor skall endast innehålla förteckningar, formulär och annat beskrivande material som rör procedurfrågor eller vetenskapliga, tekniska eller administrativa frågor.

DEL XI: SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 30

Reservationer

Inga reservationer får göras mot denna konvention.

Artikel 31

Frånträde

1. En part kan när som helst efter två år från den dag då konventionen trädde i kraft för den parten frånträda konventionen genom en skriftlig underrättelse till depositarien.
2. Varje sådant frånträde träder i kraft ett år efter den dag då depositarien mottog underrättelsen om frånträde, eller den senare dag som kan anges i underrättelsen om frånträde.

3. Varje part som frånträder konventionen skall anses även ha frånträtt de protokoll den är part i.

Prop. 2004/05:118
Bilaga 1

Artikel 32

Rösträtt

1. Varje part i denna konvention skall ha en röst, utom i de fall som föreskrivs i punkt 2 i denna artikel.
2. Regionala organisationer för ekonomisk integration skall i frågor inom sitt kompetensområde ha rätt till lika många röster som antalet av deras medlemsstater som är parter i konventionen. En sådan organisation får inte utöva sin rösträtt om någon av dess medlemsstater utövar sin rösträtt och vice versa.

Artikel 33

Protokoll

1. Varje part får föreslå protokoll. Sådana förslag skall övervägas av partskonferensen.
2. Partskonferensen får anta protokoll till denna konvention. Vid antagandet av dessa protokoll skall alla ansträngningar göras för att nå konsensus. Om alla ansträngningar att nå konsensus har misslyckats, och ingen överenskommelse kommit till stånd, skall protokollet som en sista utväg antas med tre fjärdedels majoritet av de parter som är närvarande och röstar vid mötet. Vid tillämpningen av denna artikel avses med parter som är närvarande och röstar alla parter som är närvarande och röstar för eller emot förslaget.
3. Texten till varje föreslaget protokoll skall av sekretariatet tillställas parterna minst sex månader före det möte då protokollet föreslås bli antaget.
4. Endast parter i konventionen kan vara parter i ett protokoll.
5. Varje protokoll till konventionen skall vara bindande endast för parterna i protokollet i fråga. Endast parter i ett protokoll får fatta beslut i frågor som enbart gäller sagda protokoll.
6. Villkoren för ett protokolls ikraftträdande skall fastställas i det instrumentet.

Artikel 34

Undertecknande

Denna konvention skall vara öppen för undertecknande för alla medlemmar i Världshälsoorganisationen och för alla stater som inte är

90

medlemmar i Världshälsoorganisationen men är medlemmar i Förenta nationerna, samt för regionala organisationer för ekonomisk integration, vid Världshälsoorganisationens högkvarter i Genève från och med den 16 juni 2003 till och med den 22 juni 2003 och därefter vid Förenta nationernas högkvarter i New York, från och med den 30 juni 2003 till och med den 29 juni 2004.

Prop. 2004/05:118
Bilaga 1

Artikel 35

Ratifikation, godtagande, godkännande, formell bekräftelse eller anslutning

1. Denna konvention skall vara föremål för ratifikation, godtagande, godkännande eller anslutning av stater och formell bekräftelse eller anslutning av regionala organisationer för ekonomisk integration. Den skall vara öppen för anslutning från och med dagen efter den dag den stängs för undertecknande. Instrument om ratifikation, godtagande, godkännande, formell bekräftelse eller anslutning skall deponeras hos depositarien.
2. En regional organisation för ekonomisk integration som blir part i konventionen utan att någon av dess medlemsstater är part skall vara bunden av alla skyldigheter enligt konventionen. I det fall en eller flera medlemsstater i en sådan organisation är parter i konventionen skall organisationen och dess medlemsstater besluta om sina respektive förpliktelser vad gäller fullgörandet av deras skyldigheter enligt konventionen. I sådana fall skall inte organisationen och medlemsstaterna ha rätt att samtidigt utöva sina rättigheter enligt konventionen.
3. Regionala organisationer för ekonomisk integration skall i sina instrument om formell bekräftelse eller instrument om anslutning ange omfattningen av sin behörighet på områden som regleras i denna konvention. Organisationerna skall också informera depositarien, som i sin tur skall informera parterna, om varje väsentlig ändring av omfattningen av behörigheten.

Artikel 36

Ikraftträdande

1. Denna konvention träder i kraft den nittionde dagen efter den dag det fyrtionde instrumentet om ratifikation, godtagande, godkännande, formell bekräftelse eller anslutning deponerades hos depositarien.
2. För varje stat som ratificerar, godtar eller godkänner konventionen eller ansluter sig till den efter det att de villkor för ikraftträdande som anges i punkt 1 i denna artikel har uppfyllts, träder konventionen i kraft den nittionde dagen efter den dag då den deponerade sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument.

3. För varje regional organisation för ekonomisk integration som deponerar ett instrument om formell bekräftelse eller ett instrument om anslutning efter det att de villkor för ikraftträdande som anges i punkt 1 i denna artikel har uppfyllts, träder konventionen i kraft den nittionde dagen efter den dag instrumentet om formell bekräftelse eller anslutning deponerades.

4. Vid tillämpningen av denna artikel skall instrument som deponerats av en regional organisation för ekonomisk integration inte räknas utöver dem som deponerats av medlemsstater i organisationen.

Artikel 37

Depositarie

Förenta nationernas generalsekreterare skall vara depositarie för denna konvention och ändringar i den och för protokoll och bilagor som antagits i enlighet med artiklarna 28, 29 och 33.

Artikel 38

Autentiska texter

Originalen till denna konvention, vars arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska texter är lika giltiga, skall deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare.

Till bekräftelse härav har undertecknade, därtill vederbörligen befullmäktigade, undertecknat denna konvention.

Upprättad i Genève den 21 maj 2003.

BILAGA 7

The Tobacco Act (1993:581) SFS 1993:581

Promulgated: 3 June 1993

Date of translation: June 2007

Reprinted: SFS 2005:369

Amendments: up to and including SFS 2005:369

Preamble of the translation of The Tobacco Act

The Tobacco Act (1993:581) was adopted in 1993. Since then, several amendments have been made. This translation takes account of amendments to the Tobacco Act up to 1 July, 2005. References to the laws adopting the amendments are given in parentheses and show the reference number of the law in question.

The Ministry of Health and Social Affairs publishes the translation as a service to interested persons but takes no legal responsibility for the translation or for any consequences arising from its use

Content

Preamble of the translation of The Tobacco Act.....	3
Introductory provision	5
Restrictions on smoking in some premises and spaces and in some areas outdoors.....	5
Smoke-free working environment.....	6
Warning texts, etc.....	7
Trade, etc.....	7
Marketing	8
Product control, etc.	10
Supervision	10
Appeals.....	12
Criminal liability.....	13
Transitional provisions.....	13

Introductory provision

Section 1 Due to the risks to health and nuisance connected with the consumption of tobacco and exposure to tobacco smoke, provisions are laid down by this Act regarding

- restrictions on smoking in some premises and spaces and in some areas outdoors,
- a smoke-free working environment,
- health warnings and declaration of content on the packaging of tobacco products,
- restrictions on trade and the right to import tobacco products,
- marketing of tobacco products and use of certain trademarks in marketing of other products or services, and
- product control, etc. of tobacco products. (SFS 2005:369).

Restrictions on smoking in some premises and spaces and in some areas outdoors

Section 2 Smoking is prohibited

1. in premises intended for child care, school activities or other activities for children or young people and in school playgrounds as well as in the equivalent outdoor areas at preschools and after-school recreation centres,
2. in premises intended for health and medical care,
3. in premises intended for joint use in residential accommodation and at establishments offering special service or care,
4. on means of transport in domestic public transport or in premises and other spaces intended for use by those travelling by such means of transport,
5. in restaurants and other establishments serving food or beverages, except when the service is provided outdoors,
6. in premises other than those referred to in Sections 1 to 5 when a public meeting or public event as referred to in Chapter 2, Sections 1 to 3 of the Public Order Act (1993:1617) is arranged and in premises intended to be used by those taking part in such a meeting or event, and
7. in premises other than those referred to in Sections 1 to 6 if the general public has access to the premises. (SFS 2004:485).

Section 3 Repealed by (SFS 1994:98).

Section 4 In hotels and other establishments where temporary accommodation is offered on a commercial basis, smoking is to be prohibited in a certain number of the rooms or the equivalent. Section 2, item 4 shall apply instead as regards sleeping-compartments and other spaces made available for temporary accommodation on means of transport in domestic public transport. (SFS 2004:485).

Section 5 The provisions of Section 2 do not apply regarding housing and other premises for accommodation which are not temporary. (SFS 1994:98).

Section 6 Smoking is, notwithstanding the provisions of Section 2, items 2 to 4, 6 and 7, permitted in parts of the premises or other spaces referred to there, if these parts have been specially set aside for smoking. The same applies to premises referred to in Section 2, item 1 and which are available only to members of staff.

Notwithstanding the provision of Section 2, item 5, smoking is permitted in restaurants and in other establishments serving food or beverages in separate rooms that are specially set aside for smoking. Rooms where smoking is permitted may only comprise a small part of the area of such establishment. The rooms shall be located so that visitors do not have to pass through them. Employees shall only need to stay in the rooms temporarily, when people are smoking. Service or other similar activities may not be conducted in the rooms when people are smoking. However, this does not apply to such activities that are directly linked to the function of the rooms. Food or beverages may not be brought into these rooms.

Deviations from Section 2, items 1 to 4, 6 and 7 and Section 4 are permitted if there are special reasons for so doing due to the nature of the space or the area available, its mode of usage or other circumstances. (SFS 2004:485).

Section 6 a The Government, or the authority appointed by the Government, may issue regulations on design and ventilation of such rooms referred to in Section 6, second paragraph. (SFS 2004:485).

Section 7 A person who in his or her capacity of owner or who otherwise disposes over premises, another space or an outdoor area subject to any of the provisions of Section 2 and 4 is responsible to ensure compliance with the provisions.

If any person smokes despite being requested not to smoke where smoking is not permitted, this person may be required to leave. (SFS 1994:98).

Smoke-free working environment

Section 8 In cases other than those intended in Sections 2 and 4, the employer is responsible for ensuring that an employee is not against his or her will exposed to tobacco smoke at the workplace or in similar premises where the employee is active. Here the persons referred to in Chapter 1, Section 2, first paragraph and Section 3 of the Work Environment Act (1977:1160) are to be considered as employees. (SFS 1994:98).

Warning texts, etc.

Section 9 Packaging of a tobacco product intended to be made available to consumers commercially within the country is, to the extent and in the way laid down by the Government, to be furnished with

1. messages and illustrations informing of the health risks connected with the use of tobacco and of treatment of nicotine dependence (health warnings),
2. declarations informing of the harmful substances which the tobacco product contains or gives rise to (declaration of content),
3. information to ensure the identification of the place and time for manufacture of the tobacco product.

The Government may empower an authority to issue regulations under the first paragraph. (SFS 2002:586).

Section 9 a Messages, names, trademarks and figurative or other signs creating the impression that a particular tobacco product is less harmful than others may not be used on tobacco product packaging. (SFS 2005:369).

Section 10 The manufacturer or importer is responsible for packaging of a tobacco product being furnished with health warnings and a declaration of contents.

Section 11 A tobacco product may not be supplied to consumers commercially within the country if it lacks a health warning or declaration of content or if the health warning or the declaration is manifestly incorrect.

Trade, etc.

Age limit

Section 12 Tobacco products may not be sold or distributed commercially in another way to persons under the age of 18. A person who distributes tobacco products shall ensure that the recipient has attained the said age.

If there are special reasons to assume that a tobacco product is intended to be distributed to a person who has not attained the age of 18, the product may not be distributed.

There shall be a clear and prominent indicator with information about the prohibition on selling or distributing such products to persons under the age of 18 at each point of sale of tobacco products. (SFS 2005:369).

Section 12 a Tobacco products that are sold to consumers shall be provided in such a way that it is possible to verify the age of the recipient. This also applies when the sale is conducted through vending machines, via mail-order or the like. (SFS 2005:369).

Individual sales

Section 12 b Tobacco products that are sold to consumers may not be provided in the form of individual cigarettes or in packets of less than 19 cigarettes. (SFS 2005:369).

Notification and self-inspection

Section 12 c A business operator who provides tobacco products for sale to consumers shall give notification of sales to the municipality in which the sales are conducted. This notification shall be given no later than by when the sales have started.

The business operator shall exercise special supervision (self-inspection) over the sale and assume responsibility for the operation having an appropriate self-inspection programme. (SFS 2005:369).

Import

Section 13 A tobacco product may only be imported to the country by persons who have attained the age of 18.

Marketing**Advertising and other marketing**

Section 14 A business operator who markets tobacco products to consumers may not make use of commercial advertisements in

1. periodicals nor in any similar publications to which the Freedom of the Press Act applies,
2. radio broadcasting or television programmes or satellite television broadcasting subject to the Radio and Television Act (1996:844), or
3. other transmissions or technical recordings to which the Fundamental Law on Freedom of Expression applies.

Other marketing of tobacco products to consumers than as referred to in the first paragraph is also prohibited. However, this does not apply

1. in printed material to which the Freedom of the Press Act applies or in transmissions or technical recordings to which the Fundamental Law on Freedom of Expression applies,
2. marketing that only comprises providing tobacco products for sale, or
3. commercial communications inside the points of sale that are not invasive, seeking or encourage the consumption of tobacco.

Commercial communications as referred to in second paragraph, item 3 shall to the extent possible be placed so that they are not visible from outside of the point of sale. (SFS 2005:369).

Trademarks

Section 14 a A business operator who either markets a product other than a tobacco product or a service to consumers may not use a trademark that is completely or partly used for a tobacco product or that in accordance with the applicable provisions on trademarks is registered or has been established by long usage for such product, if the marketing is effected in commercial advertisements in

1. periodicals or in any similar publications to which the Freedom of the Press Act applies,
2. radio broadcasting or television programmes or satellite television broadcasting subject to the Radio and Television Act (1996:844), or
3. other transmissions or technical recordings to which the Fundamental Law on Freedom of Expression applies.

If a business operator uses such a trademark as referred to in the first paragraph in connection with marketing to consumers in some other way than as referred to in the first paragraph, the business operator shall observe the moderation that is called for by the distinctive sign also being associated with the tobacco product.

The provisions of the first and second paragraphs shall not be applied

1. as regards a trademark that only to a limited extent occurs in marketing of tobacco products,
2. as regards a trademark that appears in the form that clearly differs from the appearance of the tobacco product's distinctive sign, or
3. in other cases where it would be unreasonable. (SFS 2005:369).

Sponsorship

Section 14 b Manufacturers, wholesale distributors and importers of tobacco products may not sponsor an event or an activity to which the general public has access or which may be assumed to have a cross-border effect, if the sponsorship may be assumed to promote the sale of tobacco products.

The Radio and Television Act (1996:844) contains provisions concerning prohibitions on sponsorship of programmes in radio and television. (SFS 2005:369).

Sanctions under the Marketing Act

Section 15 A marketing measure in violation of Section 9 a, or Sections 14 to 14 b shall when applying Sections 4, 14 and 19 of the Marketing Act (1995:450) be considered as being improper to consumers. A market disruption fee under the provisions of Sections 22 to 28 of the Marketing Act may be incurred for marketing measure in violation of Section 14, first paragraph, item 2 or 3 or Section 14 a, first paragraph, item 2 or 3. (SFS 2005:369).

Product control, etc.

Section 16 A manufacturer or importer of a tobacco product shall, to the extent prescribed by the Government, provide information to the National Institute of Public Health regarding the constituents and quantities of such tobacco products and also regarding their health effects. (SFS 2002:586).

Section 17 If there are special health reasons, the Government may prescribe that certain kinds of tobacco products may not be manufactured in or be imported to Sweden for sale to consumers.

Section 18 The Government, or an authority appointed by the Government, may issue regulations on limit values for harmful substances which a tobacco product may contain or give rise to, and also regarding the measurement and monitoring of such limits. A product that does not fulfil these provisions may not be manufactured in or sold in Sweden. Nor may such a product be imported to Sweden for sale to consumers. (SFS 2002:586).

Section 18 a A product that does not satisfy regulations issued under Section 18 may not be exported to a country outside the European Community. (SFS 2002:586)

Section 18 b Manufacturers, wholesale distributors and importers of tobacco products shall provide information to the National Institute of Public Health about their costs of advertising, other marketing and sponsorship of such products.

The Government may issue regulations concerning the scope of the duty to provide information. (SFS 2005:369).

Supervision

Section 19 Supervision at the national level of compliance with this Act and regulations issued under the Act shall be exercised by

1. the Work Environment Authority as regards
 - a) premises and other spaces as referred to in Section 2 and which are made available only for staff, and
 - b) premises and spaces to which Section 8 is applicable,
2. the National Institute of Public Health as regards
 - a) environments as referred to in Section 2 and which are not only made available for staff,
 - b) premises as referred to in Section 4,
 - c) health warnings, etc. as referred to in Sections 9, 10 and 11,
 - d) trade as referred to in Sections 12 to 12 b and notification and self-inspection as referred to in Section 12 c,
 - e) product control, etc. as referred to in Sections 16 to 18, and

f) information about costs of marketing as referred to in Section 18 b, and

3. the Consumer Ombudsman as regards marketing as referred to in Section 9 a or Sections 14 to 14 b.

The provisions of the Marketing Act (1995:450) shall apply in connection with the supervision of the Consumer Ombudsman. (SFS 2005:369).

Section 19 a The immediate supervision of compliance with this Act and regulations issued under the Act shall be exercised by

1. the Work Environment Authority as regards premises and other spaces for which the Authority exercises supervision at the national level, and
2. the committee(s) appointed by the City Council as regards
 - a) the environments and premises for which the National Institute of Public Health exercises supervision at the national level,
 - b) the provisions on trade, etc. contained in Sections 12 to 12 c, and
 - c) the provisions on marketing, etc. in Sections 14 and 14 a as regards marketing measures at or adjacent to points of sale.

The County Administrative Board shall exercise supervision within the county as provided in the first paragraph, item 2. The County Administrative Board shall

1. monitor the activities of the municipalities and assist the municipalities with information and advice, and
2. promote collaboration between the various supervisory authorities and between supervisory authorities and others. (SFS 2005:369).

Section 19 b A municipality may impose a charge for its supervision on a party who conducts a business operation with tobacco products that are subject to a notification obligation. (SFS 2005:369).

Section 20 The National Institute of Public Health may issue orders and prohibitions required to ensure compliance with the provisions of Sections 9, 10, 11 and Sections 16 to 18 or regulations issued under these sections.

A supervisory authority as referred to in Section 19 a may in its supervisory work issue the orders or prohibitions necessary to ensure compliance with the Act or regulations issued under the Act.

The supervisory authority may impose a default fine in a decision on an order or prohibition. This fine may not be converted. (SFS 2005:369).

Section 21 A supervisory authority may decide that a tobacco product is to be taken charge of if it is offered for sale or is clearly intended to be offered for sale in violation of the Act or regulations issued under the Act. If required, the Enforcement Service Authority shall render assistance when the product is to be taken charge of.

If a product has been taken charge of, the owner may, under the control of the supervisory authority, undertake the rectifications needed to enable the product to be sold. The product shall be returned if it can be shown to be probable that it will not be sold in violation of the Act or regulations

issued under the Act. Otherwise, the product may be destroyed by the supervisory authority.

A decision made under the first paragraph will take effect immediately unless otherwise provided by the decision.

Section 22 A supervisory authority is entitled on request to receive information, documents, samples of products, and the like required for the authority to be able to exercise supervision under this Act.

Section 23 In order to fulfil its responsibilities under this Act, a supervisory authority is entitled to gain access to areas, premises and other spaces, which are affected by the Act or by regulations issued under the Act, and may carry out investigations and take samples there. No compensation shall be paid for samples taken. The Enforcement Service Authority shall render the requisite assistance for supervision.

The Government, or the authority appointed by the Government, may issue regulations as regards the obligation to compensate the costs of taking and investigating samples incurred by a supervisory authority.

Section 24 Any person who has been involved in a matter under this Act may not without authorisation reveal or in any way make use of what he or she has learnt concerning trade secrets or commercial conditions.

The provisions of the Secrecy Act (1980:100) are applicable to official activities.

Appeals

Section 25 A decision made by a committee as referred to in Section 19 a under this Act or regulations issued under the Act can be appealed against to the County Administrative Board. A decision of the County Administrative Board can be appealed against to a general administrative court.

Decisions made by the National Institute of Public Health under Section 20, first paragraph or Section 21 or made by the Work Environment Authority can be appealed against to a general administrative court.

Leave to appeal is required for appeals to the Administrative Court of Appeal. (SFS 2005:369).

Section 26 No appeal may be made against a decision on regulations under Section 18 or 23, second paragraph made by an authority on the basis of a delegation of power.

Manufacturers of tobacco products and importers of tobacco products intended for sale to consumers in this country may appeal to the Government against regulations as referred to in Section 9 that have been issued by an authority under delegated powers. (SFS 1996:941).

Criminal liability

Section 27 A person who intentionally violates Section 11 or a person who intentionally or through carelessness breaches Section 12, first or second paragraph, shall be sentenced for unlawful tobacco sales to a fine or to imprisonment for at most six months.

Criminal liability shall not be imposed if the act is considered to be petty.

Criminal liability shall not be imposed under this Act on a person who has violated a default fine order or a default fine prohibition for an act that is subject to the order or prohibition. (SFS 2005:369).

Section 28 The Law on Penalties for Smuggling (2000:1225) contains provisions on liability for unlawful import and unlawful export of tobacco products. (SFS 2002:586).

Transitional provisions

1996:941

This Act enters into force on 1 January 1997, but shall not be applied, as regards Section 25, fourth paragraph, in those cases where the first decision in the matter was made prior to that date.

2005:369

1. This Act enters into force, as regards Section 12 b on the date determined by the Government, and otherwise on 1 July 2005.

2. Equipment for outdoor advertising at points of sale that is in use at the time the Act enters into force may be used until the end of 2005.

REGERINGSKANSLIET

**Ministry of Health
and Social Affairs, Sweden**

The Government's website: www.sweden.gov.se

Statens
folkhälsainstitut

Statens folkhälsainstitut
Distributionstjänst
120 88 Stockholm

fhi@strd.se
www.fhi.se

ISSN 1651-8624
ISBN 978-91-7257-603-2